

tyraniz|ovat [-ny-], **-uji**/разг. **-uju** нескв. (кого – вин.) тиранизирам, измъчвам (някого): **~ovat celou rodinu** тиранизирам цялото семейство; **nedám se nikým ~ovat** няма да позволя на никого да ме тиранизира
tyranka, **-y** ж. тиранка, угнетителка
tyransk|ý, -á, -é експр. тираничен, тиранически, жесток, деспотичен
tyranství, **-í** ср. тиранство, деспотизъм
týr|at, -ám нескв. (кого – вин.) изтезвавам, мъча, измъчвам (някого): **~al ji kašel** мъчеше я кашлица
tyristor, -u м. електр. тиристор
tyrkys, -u м. минер. тюркоаз
tyrkysově нар. тюркоазено: **~ modrá barva** тюркоазеносин цвят

tyrkysov|ý, -á, -é минер. тюркоазен, тюркоазов: **~é nebe** прен. тюркоазено небе
Tyrolák, -a м. разг. тиролец
Tyrolačk|a, -y ж. разг. тиролка
tyrolsk|ý, -á, -é тиролски
týt, tyji/разг. **tyju** нескв. **1.** тлъстѣя, пълнѣя **2.** (z koho, z čeho) експлоатирам, използвам (някого, нещо); забогатявам (за нечия сметка): **~ z cizí práce** забогатявам от чужд(ия) труд **3.** (z čeho) прен. спекулирам (с нещо): **~ ze své dobré pověsti** спекулирам с доброто си име, с доброта си репутация
týž, tentýž м., **táž, tatáž** ж., **totéž** ср. местоим. същият, същата, същото: **říkal stále jedno a totéž** (той) повтаряше все едно и също; **téhož dne** същия ден

U

u, U **I** 1. чешкият гласен звук [u] и буквата **u**, която го обозначава **2.** [u, ú] и **u, ú, ů** нескл. ср. название на гласния звук [u] и на буквата **u: dlouhé ú** дълго ú; **vyslovit u** произнеса u; **napsat malé u, velké U, kroužkované ů** напиша малко u, главно U, ů с кръгче **3. техн.** означение за формата на някои изделия или техни части: **profilovaná ocel tvaru U** профилирана стомана във форма на U; **U-profil** U-профил; **U-rampa** рампа с профил U; **trubice U** тръба с профил U
u **II** **предлог I. с род. 1.** до, близо до, при, на, край, у (с пространствено значение): **stát u okna** стой до прозореца; **sedět u stolu** седя на масата; **bydlet u školy** живѣя до училището; **chata u lesa** вила край гората, до гората, при гората; **fronta u pokladny** опашка на касата; **u samé země** до самата земя; **bolí mě u srdce** боли ме сърцето; **mít, nosit peníze u sebe** имам, нѣся пари у себе си; **ležet někomu u nohou** паднал съм в краката на някого; **být u vesla** прен. експр. на кормилото съм; **být u cíle** близо до целта съм; **být u moci** на власт съм; **být s vypravováním u konce** нямам каквѡ (повече) да разкажа, завършвам разказа си; **zeptat se u sousedů** попитам при съседите; **zaklepat u někých dveří** почукам на нечия врата
♦ **свързано**
свързването на нещо; **poznat něco u pramene** пия вода от извора, науча нещо от първа ръка **2. у, при (за среда, област, социална група): bydlet u rodičů** живѣя при родителите си; **návštěva u známých** гостуване у познати; **děti jsou u Pokorných** децата са при семейство

Покорни; **u nás se budeš mít dobře** при нас ще ти бѣде добре; **u nás se tomu říká...** по нашия край го наричат...; **u Čechů to nebývá zvykem** при чехите няма такава традиция **3. на (за принадлежност по място или по функция): kapsa u kalhot** джѡб на панталон; **kolo u vozu** колелѡ на колѡ; **ručička u hodinek** стрелка на часовник
♦ **свързано**
деветѡ дѹпка на кавѡла е; **to je u boha, kam se to podělo** гѡспѡд зѡѡе кѡдѣ е отишло, кѡдѣ се е дянало **4. в, към (за месторабота): pracovat u stavební firmy** работѡя в строителна фирмѡ; **je (zaměstnán) u dráhy, u vojska, u divadla** тѡй е на работѡ в желѣзниците, във войската, в теѡтѡра; **prokurátor u krajského soudu** прокурѡр към ѡбластен сѡд; **dělá u lopaty** разг. експр. блѣска се на тежка работѡ **5. на, при, пред (за допълнителни обстоятелства): besedovat u vína** разговѡрям на чѡша вино; **sedět u oběda** обѡдвам; **trávit večery u televize** прекѡрвам вѣчерите пред телевизѡра **6. от, на, при, пред (за отношение): u něho bych to nečekal a)** от нѣго не сѡм ѡчѡквал такава нѣщо **б)** от нѣго не ѡчѡквам такава нѣщо; **u tebe mě nic nepřekvapí** при тѣбе нищо не мѡже да ме изненѡда; **pochybná věrnost u mužů** сѡмнителната вѡрност на мѡжѣте, при мѡжѣте; **omluvit se u přítele** извинѡ се пред приятел; **přimluvit se u někoho** ходѡтайствам пред някого; **často при клетви u živého boha** за бѡга; **u všech čertů** по дяволите **7. на, при, в (за престой с някаква цел): být u kadeřníka** на фризѡр съм; **nakupovat u řezníka** пазарѡвам при месѡря; **jsem myšlenkami u**

tebe в мислите си съм при теб; **mše u Svatého Mikuláše** служба в църквата „Свети Микулаш“ **II. с мест.** в (обикн. в съчет. с думи, започващи с v): **být u vytržení** в екстаз съм; **u vědomí** със съзнанието; **u příležitosti** по случай **u, ú III** междум. уу! аа! ух! ах! пфу! (за изненада, уплаха, познуса)
uá, uáá, uáúá, uááh междум. ааааа, тъъъ, уаааа (за плач, ридания, стенания)
ubaljit, -ím св. **1.** (кого – вин.) експр. навлека, облека много (някого): **~it se do mrazu** навлека се за студ, за студено време **2.** (со) свия, напраща (нещо): **~it si cigaretu** свия си цигара **3.** (коту) експр. разг. лепна един шамар (на някого), шамаросам (някого)
ubečený, -á, -é разг. експр. разреван, разплакан
ubečlet se, -ím se св. разг. експр. изтощя се от плъч
uběh|at se, -ám se св. преуморя се, съсьипя се от тичане, от бягане и прен.: **~at se po nákupech** съсьипя се от тичане по покупки
uběh|at si, -ám si св. (со) уморя, преуморя, съсьипя си (нещо) от тичане, от бягане: **~ala si nohy, až jí opuchly** тя си преумори краката от тичане
~at експр. **a)** тя направи пътека (до някого); остана без крака да ходи (при някого) **б)** тя щеше да се скъса от подмязване, да се подмязва (на някого)
uběhlý, -á, -é **1.** изминал, изтекъл, преминал: **rychle ~ý den** бързо изминал ден **2.** малко остар. изморен, изтощен от бягане
uběhnout, -nu св. **1.** (со) пробягам, изтичам (разстояние): **závodník ~l trať 1500 m první** състезателят пробяга пръв разстояние от 1500 м **2.** (со) мoга, в състояние съм да пробягам, да изтичам (разстояние): **dobrý běžec ~ne 15 km za hodinu** добър бегач може да пробяга 15 км за един час **3.** обикн. третол. **~ne** измине, изтече (за време, събития и под.): **už zase rok ~l** измина още една година
úběl, -u/-e м. **1.** геол. книж. алабастр **2.** малко остар. белота, белина, чистота
úběr, -u м. **1.** техн. отнемане на материал **2.** метал. намаляване дебелината на валцуван материал
ubezpečit, -ím св. (кого – вин. о чет, по-рядко čím) книж. уверя, убедя (някого в нещо): **~il nás, že vše zařídí** той ни увери, че всичко ще уреди; **~it ženu svou věrností** уверя женя си в своята вярност
ubezpečit se, -ím se св. книж. (о чет) уверя се,

убедя се (в нещо): **musil se ~it, jsou-li doma** той трябваше да се увери дали са си у дома
ubezpečovat, -uji/разг. -uju несв. (кого – вин. о чет, по-рядко čím) книж. уверявам, убеждавам (някого в нещо): **~uji vás, že nelžu** уверявам ви, че не ви лъжа; **~ovat někoho o své dobré vůli** уверявам някого в своята добра воля
úběžn|ý, -á, -é геом. който е в безкрайността; безкрайно далечен: **~á přímka, rovina** права, равнина в безкрайността
ubíčovat, -uji/разг. -uju св. **1.** (кого – вин.) уморя, убия, умъртва (някого) с бич, с бичуване **2.** (кого, со) малко остар. линчувам, прен. съсьипя, обезобразя (някого, нещо)
ubíh|at, -ám несв. **1.** (–; kat; odkud; kotu) бягам (–; някъде; от някъде; от някого) **2.** изтичам (за течност): **potokem ~ala kalná voda** по потока изтичаше мътна вода **3.** третол. **~á** минава, изтича (за време): **den za dnem ~á** минава ден след ден **4.** бягам, тичам **5.** по-рядко препускам, движа се напред: **myšlenky ~ají vpřed** прен. мислите се стремят, бързат напред **6.** (v чет) рядко насочвам се, сливам се, вливам се, прераствам (в нещо): **pole ~ala v širšírou pláň** нивите се сливаха в широка равнина
ubíh|at si, -ám si несв. (со) преуморявам си, съсьипвам си (нещо) с бягане, с тичане
ubíjet, -ím, 3. мн. -ejí/-í несв. **1.** (кого, со) пребивам, убивам от бой, смазвам от бой (някого, нещо): **~et hada klackem** пребивам, убивам змия с пръчка **2.** (со) прен. унищожавам, убивам (нещо): **~et sílu, odvahu** убивам, унищожавам сила, смелост; обезсилвам, обезкуражавам някого; **~et čas v hospodě** убивам времето си в кръчма
ubikace, -e ж. **1.** спално помещение (за много хора): **vojenské ~e** спални помещения за войници; **~e ve školní budově** спално помещение в училищна сграда **2.** клетка, отделение (в зоологическа градина): **~e opic** отделение за маймунки, клетки за маймунки
ubírat, -ám несв. **1.** (со; čeho; kotu, čemu со, кого, z čeho, čeho, на чет; čemu) вземам постепенно (от нещо; на някого от нещо): **~at jablka ze sáčku** вземам една по една ябълки от пликче; **~at ze zásob** вземам постепенно от запаса; **~at někomu na autoritě** прен. отнемам от авторитета на някого; подкопавам авторитета на някого **2.** (со) разг. стеснявам (нещо), отнемам (от нещо) (при ишене) **3.** (со) техн. отнемам (излишен материал)
ubírat se, -ám se несв. малко книж. **1.** (kudy; kat) вървя, крача, движа се (през някъде

някъде): **pomalu se ~at alejí** бавно крача по алея; **dav se ~al na náměstí** тълпата се движеше, вървеше към площада; тълпата се насочваше към площада **2. малко остар.** тръгвам си, отивам си

ubít, ubiji/разг. ubiju св. 1. (koho, co) пребива, убива, претрпя (някого, нещо): **~ nepřítele** пребива, претрпя враг **2. (co, рядко кого – вин.) експр.** убива, унищожава (нещо): **~ něčí zájem** убива нечий интерес; **~ své nadání** убива, унищожава, пропилява дарбата си; **neví, jak ~ čas** не знае как да убие времето

ublá|tít, -ím св. (koho, co) накалям, изцапам с кал (някого, нещо): **~tít si obuv** накалям си обувките; **~cená kola vozu** накаляни колела на кола

ubled|nout, -nu св. пребледнея, побледнея: **jeho snědá tvář od zlosti ~la** мъргавото му лице побледня от злоба

ubliž|it, -ím св. 1. (komu, čemu) нараня, засегна (някого, нещо); навредя (на някого, на нещо); развалия, повредя (нещо); причиня (на някого) вреда, щета, повреда: **ani jedna střela vojákov ne~ila** нито един куршум не засегна войника; **úrodě ~ily líjáky** проливните дъждове развалиха, съсипаха, засегнаха реколтата; **~it si pádem se schodů** нараня се при падане по стълби; **ta pomluva by ti mohla ~it** тази клевета може да ти навреди

ubliž|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (komu, čemu) наранявам, засягам, обиждам (някого, нещо); причинявам (на някого) вреда, щета, повреда: **~ovat slabým** потискам слабите **2. (komu)** несправедлив съм (към някого): **~oval by vám, kdyby vás podezřival** ще бъде несправедлив, ако ви подозира

úboč|í, -í ср. склон: ~í kopce, horského hřebene склон на хълм, на планинско било

ubod|at, -ám св. 1. (koho, co) наръгам (някого), убива (някого) с прободжания, с ръгане: **vrah ~al oběť nožem** убиецът наръга, умъртви жертвата с нож **2. (koho – вин.)** изпожия, нажила до смърт (някого): **vosy ho ~aly k smrti** осите го нажилиха до смърт

ubohost, -i жс. мизерност, смачканост, бедност

ubohouč|ký, -á, -é умал. експр. много мизерен, безкрайно беден; сиромашки

uboh|ý, -á, -é 1. горкият, нещастният, бедничкият: **~ý mrzák** горкият сакат; **mít ~ý osud** имам нещастна съдба; **co si já, ~ý počnu** каквo да правя аз, бедният **2.** мизерен, беден, си-

ромашки: **~á chatrč** сиромашка колиба; **~é vědomosti експр.** мизерни, нищожни знания; **~é verše експр.** мизерни, слаби стихове

úbor, -u м. 1. малко книж. одѣжда, одѣяние, костюм, облекло, дрѣхи (за определен случай): **svatební ~** сватбена рoкля; **plesový ~** бална одѣжда, бален костюм; **jezdecký ~** костюм за езда; **sportovní ~** спортно облекло; **domácí ~** домашни дрѣхи **2. бот.** съцветие при сложноцветни растения (с дребни цветове, израснали от едно общо място)

ubour|at, -ám св. (co) събoря, срѣта частично (нещо), част (от нещо)

uboze нар. мизерно, бедно: **~ oblečená stařena** мизерно облечена старица; **vyjadřovat se ~ експр.** езикът ми е беден

ubož|á|k, -ka м. нещастник, бедняк; горкият, бедният, бедничкият: **útulek opuštěných ~ků** приют за изоставени бедняци; **ptáci ~ci v zimě hladovějí** птиците, горките, гладуват през зимата; **duševní ~k** скудоумен, ментално неразвѣт човек

ubrán|it, -ím св. (koho, co; koho, co před kým, před čím, proti komu, proti čemu) защитя, спася, опазя (някого, нещо от някого, от нещо): **~it děti, rodinu** защитя, опазя децата си, семейството си; **~it mír, svobodu** опазя мирa, свободата си

ubrán|it se, -ím se св. 1. (–; komu, čemu; proti komu, proti čemu; před kým, před čím) защитя се, опазя се, предпазя се, спася се (от някого, от нещо): **~it se nepříteli** защитя се от враг **2. (–; čemu)** въздържa се, удържa се, опазя се (от чувства, мисли и под.): **ne~il se, musel se zasmát** той не можa да се въздържa, смяся се

ubraň|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. 1. (komu, čemu) защищавам се, предпазвам се, опазвам се (от някого, от нещо) **2. (čemu)** въздържам се, удържам се, опазвам се (от нещо)

ubrat, uberu св. 1. (co; čeho; komu, čemu co, koho, z čeho, čeho, na čem; čemu) взема (част от нещо), намаля (нещо), отнѣма (от нещо): **~ mouku z pytle** взема малко брашно от чувaл, част от брашното в чувaл; **ubrali mu z personálu dva pracovníky** взѣха му, отнѣха му двама работници от персонала, намалиха му персонала с двама души; **~ plat/z platu** намаля заплата; **~ plyn** отнѣма, престана да натискам газта (при шофиране); **~ někomu na vážnosti** отнѣма от авторитета на някого; **~ na váze разг.** отслабна **2. (co) разг.** стесня, свия (дрѣха, плетиво и под.) **3. риб.** изтегля и изсипя мрежи

ubřečen|ec, -ce м. разг. експр. рѣвльо, рѣвла, цѣвра (за мъж и за жена)

ubřečen|ý, -á, -é разг. експр. разреван, разплакан: ~é dítě разплакано дете; ~é oči разплакани очи
ubřeč|et se, -ím se св. изморя се от реване: dítě se ~elo a usnulo детето се измори от реване и заспа

ubreptan|ý, -á, -é разг. експр. бърбив, дърдорещ, бърбдорещ, приказлив, разговорлив: ~á žena бърбива жена

ubrous|ek, -ku м. 1. салфетка: lněné, papírové
 ~ku говоря без увъртания, направо 2. по-рядко умал. покривчица, малка покривка

ubrous|it, -ím св. (со) 1. запилля, загляда (нещо): ~it si nehty изпиля си ноктите; ~it ostrost kritiky прен. загляда рбове на критиката 2. остържа, одраскам, изхабя, скъся с триене

почупи краката от тичане

ubrouzd|at se, -ám se св. намокря се, изцапам се от плискане, от джапане във вода: moko je, ~áš se мокро е, ще се намокриш, ще се изцапаш

ubrus, -u м. покривка за маса

ubrusovin|a, -y ж. текст. плат за покривки

ubruš|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. изпилвам, заглаждам (нещо) 2. изхабявам, остъртвам, скъсявам (нещо) с триене: hlodavci si ~ují zuby гризачите си изхабяват зъбите

ubrynd|at, -ám св. (со, по-рядко кохо) разг. на-капя, лекъдсам (нещо, някого)

ubrzd|it, -ím св. (со) 1. удържам (нещо) на спиратка: ne~it autobus na svahu не удържам автобус на спиратка по стръмнина 2. задържа, забавя (нещо); намаля (скорост)

ubrzd|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) задържам, забавям (нещо); намалявам (скорост): ~ovat rotační pohyb stroje забавям, задържам ротационно движение на машина

úbyt|ě, -í ж. само мн. 1. остар. дхтика 2. прен. упадък, разпадане

úbyt|ek, -ku м. 1. загуба, намаляване, спадаване: ~ek váhy/na váze загуба, намаляване на тегло;

~ek krve po úrazu загуба на кръв след злополука; ~ek počtu pracovníků намаляване броя на работниците 2. загуба, липса: bilanční ~ky балансови липси; ~ek napětí електр. пад на напрежение

ubýt, ubudu/ubydu св. 1. обикн. третол. ubude/ubyde (-; kоти) отпадне, намалее (на някого): ani koruna mu neubyla z úspor спестяванията му не намаляха дори с корона; další dva pracovníci ubyli отпаднаха, напуснаха още двама работници; ubyla nám velká starost отпадна ни една голяма грижа 2. в съчет. ~ na váze отслабна, загубя тегло 3. безл. ubude/ubyde (čeho; kоти čeho, на čet)/разг.

третол. ubude/ubudou намалее, спадне (нещо на някого): ubylo peněz, zásob/разг. ubyli peníze, zásoby парите, запасите намаляха, изтъняха; matce ubylo/разг. ubyla práce майка има по-малко работа; работата на майка намаля; vody hodně ubylo/разг. voda ubyla водата силно намаля; нивото на водата спадна

ЧУВСТВЕНО ♣ **ubude** експр. нищо няма да ти стане

ubytovac|í, -í който се отнася до настаняване, до намиране на квартира: ~í kancelář квартирно бюро; ~í zařízení общежитие, място за настаняване на квартира; ~í možnosti възможности за настаняване

ubytován|í, -í ср. 1. настаняване: přechodné ~í временно настаняване 2. по-рядко квартира

ubyt|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого, со kde) настаня (някого, нещо някъде) на квартира: ~ovat výpravu v hotelu, v soukromí настаня група в хотел, в частни квартири

ubyt|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. 1. (kde) настаня се на квартира (някъде): ~ovat se v hotelu, u přítele настаня се в хотел, при приятел 2. настаня се, подредя се в квартира: jak jste se ~ovali? как се настаняхте?

ubytovn|a, -y ж. спалня, спално помещение (временно, за много хора): vojenská ~a казарма, спално помещение за войници; ~a pro rekreanty туристическа спалня; ~a pro svobodné бекърско общежитие

ubýv|at, -ám неск. 1. обикн. третол. -á (-; kоти) отпада, намалява (на някого, на нещо) 2. в съчет. ~at na váze отслабвам, губя тегло 3. безл. -á (čeho; kоти čeho, на čet)/разг. третол. -á/-ají намалява, спадда: peněz ~á/разг. peníze ~ají парите намаляват; měsíce/разг. měsíc ~á луната намалява

ucacht|at se, -ám se св. експр. оплискам се, изцапам се с (мръсна) вода

ucák|nout, -nu св. тръсна, плисна (течност): ~nout inkoustu z pera тръсна мастило от писалка

ucelen|ý, -á, -é книж. компактен, единен, монолитен, пълен: ~é dílo единна, монолитна творба; ~ý životní názor единен възглед за живота

ucel|it, -ím св. книж. допълня, обединя, направя компактен: ~it své znalosti допълня знанията си **ucít|it, -ím** св. (со) усеща, почувствам (нещо): ~it vůni šeríku усеща аромат на люляк; ~it následky porážky почувствам последиствията от поражение

ucít|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) усещам, чувствам (нещо)

ucouran|ý, -á, -é разг. експр. 1. омърлян, изцапан, замърсен: ~é nohavice омърляни крачоли; ~á ženština мърлява жена, мърла, повлекана

2. разтѣгнат, развлѣчен: **~é melodie** разтѣгнати мелодии

ucour|at, -ám св. (со) разг. експр. омѣрлям, намѣрлям, накалям, изцапам, намокря (нещо)

ucouv|nout, -nu св. (před čím) отскоча, поотстъпя, отдрѣпна се (от нещо): **~nout před autem** отдрѣпна се от лѣка колѣ; **~nout před rozhodnutím** прен. отдрѣпна се, откажа се да взѣма рѣшѣние

ucp|at, -u св. (со čím) запуща, запълня, задрѣстя (нещо с нещо): **kal ~al odtok vody** кал запущи канѣла за водѣ; **~at si uši vatou** запуща си ушите с памук

ucpáv|at, -ám нескв. (со čím) запущвам, запълвам, задрѣствам (нещо с нещо)

ucpávk|a, -y жс. уплътнѣние: **~a hřídle** техн. уплътнѣние на вал; **~a do oken, do dveří** уплътнѣние за прозорци, за врати

účt|a, -y жс. уважѣние, почитане, зачитане: **~a k starým lidem** уважѣние към старите хора; **má ~a** мѣите уважѣния (поздрав)

účt|ít, -ím св. 1. (кого, со) почетѣ, зачетѣ (някого, нещо), проявѣ уважѣние (към някого, към нещо): **povstáním ~ít zemřelého** със стѣване на кракѣ почетѣ паметтѣ на починал 2. (кого čím) нагостѣ, посрѣщна (някого с нещо): **~ít hosta chlebem a solí** посрѣщна гѣст с хлѣб и сол

uctív|at, -ám нескв. 1. (кого, со) зачитам, почитам, уважавам (някого, нещо) 2. (кого čím) гоощавам, посрѣщам (някого с нещо)

uctiv|ý, -á, -é 1. учтив, внимѣтелен: **~ý pozdrav** учтив поздрав; **~ý mladík** учтив младѣж 2. почтен

úctyhodn|ý, -á, -é респектиращ; достопочтѣн; достѣен за уважѣние: **~ý výkon** респектиращо постижѣние; **~é chování** достопочтѣно, респектиращо държане

úctypln|ý, -á, -é уважителен, изпълнен с уважѣние: **~é mínění** уважително мнѣние

ucuc|at, -ám св. разг. 1. (кого, со) изтощѣ от смущане, от сущане (някого): **kočka ~aná od kořat** кѣтка, изсмущана от малките си 2. (со) поизсмуща (нещо): **~aný bonbon** поизсмущан бонбѣн

ucuc|nout, -nu св. (со) разг. експр. близна, пийна, отсипѣ (малко количество от нещо)

ucukáv|at, -ám, ucuk|ovat, -uji/разг. -uju нескв. отдрѣпвам се, отскачам, отмѣствам се

ucuk|nout, -nu св. дрѣпна се, отскоча, отмѣстя се: **dotkl se kamen a ~l** тѣй пийна пѣчката и рязко си дрѣпна ръкатата; **~nout hlavu/hlavou před pohazením** отмѣстя, отдрѣпна си главата, за да не мѣ погѣлят

ucul|it se, -ím se св. (–; на кого, на со) разг. експр. ухилѣ се (на някого, на нещо) (обикн. смутено)

ucul|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (–; на кого, на со) разг. експр. хилѣ се, усмихвам се (на някого, на нещо) (обикн. смутено)

učad|ít, -ím св. (со) опуща, осажда (нещо); изцапам (нещо) със сажди

učar|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (коти, čemu) омагѣсам (някого, нещо); направа магѣя (на някого, на нещо): **čarodějnice ~ovala do bytku** вѣщица урочѣса, омагѣса добѣтъка

♦ **učar|ovat, -uji/разг. -uju** св. 2. (коти) експр. очарѣвам, омагѣсам, пленѣ (някого): **hudba mu ~ovala** мѣзиката го очарѣва, омагѣса, пленѣ

účast, -i жс. 1. (на čem; při čem; v čem) учѣстие, присѣствие (на нещо, в нещо): **velká ~ na premiéře** голямо посещѣние на премиѣра; **otevření výstavy za osobní ~i umělce** открѣване на изложба в присѣствието на художника; **~ odborníků** учѣстие на специалисти; **finanční ~ v podniku** икон. финансово учѣстие, финансов дял в предприятие 2. (s kým, s čím; на čem; редко pro со) съчувствие, интерес, разбѣране (към някого, в нещо): **~ s nemocným** съчувствие към болѣн; **~ na zármutku** съчувствие в скръбтѣ; **vyslechnout zprávu bez ~i** равнодушнѣ изслушам новина

účastně нар. съчувствено, със съчувствие: **~ poslouchat** слушам съчувствено, със съчувствие

účastnick|ý, -á, -é кѣйто се отнѣся към учѣстник: **~é státy konference** страни-учѣстнички в конференция; **~á telefonní stanice** пощ. телефонен пост

účastník, -a м. учѣстник: **~ oslav** учѣстник в тържѣства; **~ obchodních spekulací** учѣстник, съдружник в търговски спекулации; **telefonní ~** пощ. телефонен абонѣт; **~ trestného činu** юрид. оstar. съучѣстник в наказуемо дѣяние

účastn|ít se, -ím se нескв., редко св. (čeho; на čem; редко při čem) учѣствам (в нещо): **~ít se schůze, zájezdu** учѣствам в събрѣние, в екскурзия; **~ít se živě hovorů** живо учѣствам в разговор; **~ít se při záchranných pracích** учѣствам в спасѣтелни работи

účastn|ý, -á, -é 1. (čeho) книж. учѣстващ (в нещо), присѣстващ (на нещо): **osoby ~é spiknutí** лица, учѣстващи в заговор 2. съчувствен: **~ý zájem o věc** съчувствен интерес към дѣло; **~á slova útěchy** съчувствени утѣшитѣлни дѣуми

učebn|a, -y жс. аудитѣрия, учѣбна зала

učebn|é, -ého ср. учѣбна такса

učebně нар. учѣбно; по отношѣние на учѣнието: **~ výrobní výcvik** учѣбно-производствѣна практика

učebn|í, -í, -í учѣбен, учѣлищен; кѣйто се отнѣся към учѣние: **~í předmět** учѣбен предмет; **~í**

látka учёбен материал; **~í plán** учёбен план; **~í doba, doba ~ího poměru** срок за професионално обучение

učebnice, -e *ж.* учебник: **~e fyziky, zeměpisu** учебник по физика, по география

učebnicový, -á, -é който се отнася до учебник: **~é znalosti** знания, почерпани от учебник

učedník/e, -e *ж.* ученичка в техникум, в професионално училище

učednický, -á, -é 1. ученически, курсистки; който се отнася до ученик в професионално училище 2. *прен. експр.* начален: **~á léta v divadle** първи стъпки в театъра

učednictví, -í *ср.* ученичество, ученически години в професионално училище

učedník, -a *м.* 1. ученик в техникум, в професионално училище: **pekařský, malířský, zámečnický** ~ ученик по хлебарство, по бояджийство, по шлосерство 2. *книж.* ученик, последовател: **~ slavného umělce** ученик на известен творец

uček|at se, -ám se *св.* изморя се, капна, съсия се от чакане

účel, -u|ostar. -e *м.* 1. цел, смисъл: **~ jednání** цел на преговори; **vidět ~ lidského života v...** виждам смисъла на човешкия живот в...; **k tomu ~u, za tím ~em, aby...** за да..., с цел да...
♦ **~ účelový, -á, -ý** предназначение, цел: **sklo pro technické ~y** стъкло за технически цели; **objekt slouží k vojenským ~ům** обектът се използва за военни цели; **věnovat něco na/pro dobročinné ~y** дарявам нещо за благотворителни цели 3. *в съчет.* **za účelem (čeho) jako předlog. с род.** с цел да, за да (*се направи нещо*); **za (něco): za ~em zrychlení výroby** за да се ускори, с цел да се ускори производството; за ускоряване на производството

učelivý, učenlivý, -á, -é ученолюбив

účelný, -á, -é практичен, целесъобразен: **~á opatření** целесъобразни мерки; **~á práce** целесъобразна работа; **~ý pracovní oděv** практично работно облекло; **~ý tvar nábytku** практични форми на мебели

účelosloví, -í *ср.* рядко *книж.* телеология

účelový, -á, -é целеви, целесъобразен, специален; който се отнася към цел: **~é rozvržení práce** целесъобразно разпределение на работата; **~á organizace** целесъобразна организация; **~á publikace** целева публикация; **~é financování** *икон.* целево финансиране; **~á rezerva** *икон.* целева резерва; **~ý fond** *икон.* целеви, специализиран фонд; **vedlejší věta ~á** *език.* подчинено обстоятелствено изречение за цел

učej, učně м. 1. ученик в професионално училище; ученик на занаятчия: **kominický** ~ коминочистач-ученик 2. ученик, възпитаник, последовател
učen**ec**, -**ce** м. үчен, човѣк на науќата
učenecký, -**á**, -**é** който се отнася към үчен; на-үчен: ~**á důkladnost** акуратност на үчен
učení, -**i** ср. 1. учение: ~**í Mistra Jana Husa** учението на магистър Ян Хус 2. разг. үчение. уроци, учебен материал: **mít hodně ~í ve škole** имам много уроци в училище, много съм готоварен в училище 3. учебници: **uložit si do aktovky ~í** сложа си учебниците в чантата 4. разг. занятия, учебни часовѣ: **při ~í stále vyvíjíš schopnosti** ♦ **~ím** поговорка үчение мъчение 5. професионално обучение: **vzít chlapce do ~í** взема момчѣ на обучение 6. остар. книж. училище, учебно заведение: **České vysoké ~í technické** Чешка политехника
učenost, -**i** жс. 1. үченост, нау́чность: ~ **stylu** нау́чност на стилъ 2. мъдрост, мъдра мисъл, үчена мисъл: **hlava plná ~í** глава пълна с мъдрости
učitel, -**ův** ◆ **žák**, **yade**
nepadl никои не сѣ е родил нау́чен 2. който се отнася до наука; нау́чен 3. високопарен: **příliš ~á přednáška** високопарна лекция; ~**ý styl** високопарен стил
učern**it**, -**ím** св. (*koho, co*) изчерня, изцапам с чер̀но (ученик, нецо): ~**it se sazemi** начерня се със сажди
űces, -**u** м. причѣска, фризюра
ucesan**ý**, -**á**, -**é** срѣсан, вѣсан, фризиран: ~**á dívka** срѣсано момиче; ~**ý projev** прен. експр. фризирано изказване
uce**lsat**, -**šu/-sám**/книж. -**ši** св. (*koho, co*) срѣша, вѣща, фризира (някого, нецо): ~**sat si vlas-y, bradu** срѣша си косата, брадата; **dát se ~sat do plesu** фризирам се за бал; ~**sat rukopis, divadelní hru** експр. фризирам ръкопис, пиеса
ucesáv**at**, -**ám** несв. (*koho, co*) срѣсвам, вѣсвам, фризирам (някого, нецо)
űcet, űctu м. 1. сметка, касова белѣжка, фактура: **vystavit, poslat ~** издъм, изпратя сметка; ~ **od krejčího** сметка от шивач; **hotelový ~** хотелска сметка; **číšník předložil hostu ~** келнерът представи сметката на клиентъ; **zaplatit ~** платя сметка; **poštěle zboží na můj ~** изпратѣте стоката за моя сметка; **objednat na svůj ~** поръчам за своѣ сметка; **to jde na váš ~ a)** това е, отива за вашѣ сметка б) прен. това ви засяга
úctívati ◆ **baknút**
~ шегувам се за чужда сметка; **žít na cizí ~** живѣѣ за чужда сметка; **vyrovnat, vyříditi si (s někým) účty** разчитя си сметките (с ня-

кого); **mít (s někým) nevyřízené účty** ймаме сметки за уреждане (с някого) **2. обикн. мн. účty, -ů** сметки: **vést si ~y** вода си сметките, счетоводството; **revize ~ů** ревизия на сметки ♦ **účty sdílejí manželé** постъпките си **3. фин.** сметка, партия, авоари: **běžný, úvěrový** ~ текуща, кредитна сметка; **převést na ~** преведа по сметка **4. в съчет. na účet (koho, čeho) като предлог с род.** за сметка (на някого, на нещо): **žít na ~ příbuzných** живея за сметка на роднините си **účetně нар.** счетоводно **účetní I, -í, -í** счетоводен; който се отнася към сметка: **~í kniha фин.** счетоводна книга; **~í uzávěrka фин.** счетоводен баланс **účetní II, -ího м.** счетоводител **účetní III, -í ж.** счетоводителка **účetnictví, -í ср.** **1.** счетоводство (система от документи) **2.** счетоводство, счетоводна наука **učiliště, -ě ср.** школа, училище: **odborné, vojenské** ~ професионално, военно училище **účín, -u м.** въздействие, резултат, ефект, сила: **~ jednání** резултат от преговори; **básnický** ~ поетическо въздействие **účinek, -ku м.** действие, въздействие, резултат, ефект: **dobrý ~ek léku** добър ефект от лекарство; **~ek slunečních paprsků** въздействие на слънчевите лъчи; **dlouhodobý ~ek** дългосрочен ефект, резултат; **domluva zůstala bez ~ku** споразумението остана без резултат; **odkládací, odkladný ~ek юрид.** отлагателен ефект; **antibiotika se širokým spektrem ~ku биол. мед.** антибиотици с широк спектър (на действие); **statický, dynamický ~ek физ. техн.** статичен, динамичен ефект; **~ek síly физ.** действие на сила; **~ek palby воен.** ефект на огън, на стрелба **účinný, -á, -é разг.** цял, истински, същински (при сравнение): **je ~ý blázen** той е истински луд; **z dívky se stala ~á kadeřnice** момичето стана цяла фризьорка; **vlasý měla ~é hedvábi** косата ѝ беше същинска коприна **účíník, -u м.** електр. коефициент на мощност **učí, -ním св.** **1.** (со; со коту) малко книж. извърша, изпълня, осъществя, направя (нещо на някого, за някого); поддействам (на някого); взема (решение, мерки и под.): **~nit dobrý skutek** извърша добро дело; **~nit několik kroků** направя няколко крачки; **~nit svou povinnost** изпълня дълга си; **~nit důležité rozhodnutí** взема важно решение; **~nit příslušná opatření** взема съответните мерки; **~nit nezvyklý pokus** извърша, осъществя необичаен експеримент; **~nit někomu příkoří** оше-тя някого; **~ňte, co je třeba** направете нуж-

ното; направете, каквото е нужно; **co mám s tím?** какво правя? ♦ **~nit němu žádost** изпълня задължението си към нещо; **~nit někomu k vůli; ~nit něco někomu po vůli** послъшам някого, угодя на някого, не чуя хатъра на някого; **~nit někomu radost** зарадвам някого; **~nit si o něčem představu** създам си представа за нещо; **~nit objev** направя откритие **2. (koho, co kým, čím, jakým; z koho, z čeho koho, co)** малко книж. направя (някого, нещо някой, нещо): **~nit z někoho slavného člověka** направя някого известен човек **účinkovat, -uji/разг. -uju несв.** **1.** (—; на koho, na co) въздействам (върху някого, върху нещо), поддействам (на някого, на нещо): **lék ~oval dobře** лекарството действаше добре; **to všechno ~ovalo na jeho mysl** всичко това въздействаше върху съзнанието му **2. (na čem/no-рядко při čem)** изпълнявам (роля), участвам (в спектакъл и под.): **~ovat při ochotnickém představení** участвам в любителско представление **účinkující, -ího м.** изпълнител, участник (в спектакъл) **účinnost, -i ж.** **1.** ефективност, ефект, въздействие, действие, въздействена сила: **~ léku** ефективност на лекарство; **umělecká ~ obrazu** естетическо въздействие на картина, на образ; **~ zákona юрид.** ефективност на закон **2. ~ техн.** коефициент на полезно действие (к.п.д.) **účinný, -á, -é 1.** ефективен, въздействащ: **~ý lék** ефективно, силно лекарство; **~á palba воен.** ефективна стрелба **2.** дѐен, дѐйствен, действителен: **~á láska k bližnímu** действена любов към ближния; **~ý zájem** действителен интерес **učit, učím несв.** **1. (koho — вин.; с инф.; čemu/so)** обучавам, уча (някого на нещо, да прави нещо): **~ dítě chodit** уча дете да ходи; **~ psa různým kouskům** уча куче на разни номера **2. (koho — вин. čemu; čemu)** приучвам, уча, възпитавам (някого на нещо): **~ dítě pořádku** приучвам дете на ред; **~ lidi přemýšlet** уча хората да мислят **3. (koho — вин., čemu/co; jak)** преподавам (нещо на някого), обучавам (някого на нещо): **~ žáky čtení a psaní** уча учениците да четат и пишат, на четмѐ и писмѐ; **~ základům filozofie** преподавам оснѐви на философията; **učil dlouhá léta na venkově** той дълги години преподаваше, учителстваше в провинцията **4. обикн. третол. učí (so; čemu; koho — вин.; —)** учи, сѐчи, показва (нещо): **sofisté učili, že...** софистите учат/учеха, че...; **teorie učí, že...** теорията показва, че...; **zkušenost nás učí, že...** прен. опитът показва, че... **učit se, učím se св.** **1. (čemu/co)** уча се (да правя

нещо; на нещо): ~ **se zpívat** ўча се да пѣя; ~ **se hospodařit** ўча се да стопанисвам; ~ **se logicky uvažovat** ўча се да разсъждавам логично; ~ **se kázní** ўча се на дисциплина **2.** (*četu/co*) ўча, изучавам (*нещо*): ~ **se pravopisu/pravopis** ўча правописа; ~ **se na zkoušku** ўча за изпит; ~ **se něco nazpaměť** ўча нещо наизуст **3.** (*kým/razg. na koho*) ўча, готвя се (*за нещо*): ~ **se zámečником/razg. na zámečníka** ўча, обучавам се за шлòсер

učitel, -e м. **1.** учител (*професия*): **středoškolský** ~ учител в средно училище; ~ **matematiky** учител по математика; **třídní** ~ клàсен ръководител **2.** учител (*автор на школа, идеи и под.*): **hlásí se k němu jako k svému** ~i позовават се на него като на свой учител

učitelka, -y ж. учителка

učitel/ovat, -uji/разг. -uju нескв. разг. даскалўвам, учительствам

učitelstv|í, -í ср. учительство, учителска професия, учительство

učitelstv|o, -a ср. събир. учители

učiv|o, -a ср. учебен материал

učleněn|ý, -á, -é разчленен, разделен, разпределен, подреден

učlen|it, -ím св. (co) разчленя, разделя, разпределя, подрежда (*нещо*)

učleň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. разг. (co) разчленявам, разделям, разпределям, подреждам (*нещо*)

učňovsk|ý, -á, -é който се отнася до ученик в професионално училище: ~**ý domov** интернат, общежитие на ученици от професионално училище; ~**ý dorost** събир. ученици в професионално училище; ~**é školy** учил. професионални училища; ~**á zkouška** учил. а) изпит за професионална квалификация б) майсторски изпит

učoud|it, разг. učmoud|it, učud|it, -ím св. (co) осажда, опўша, изцапам (*нещо*) със сажда, с дим: ~**it strop nad kamny** осажда, опўша таван над печка

účtářensk|ý, -á, -é счетоводен, счетоводителски; който се отнася към счетоводство: ~**á praxe** счетоводителска, счетоводна практика

účtárn|a, -y ж. счетоводство (*помещение*); кабинет на счетоводител: **finanční, investiční** ~a кабинет за финансово, за инвестиционно счетоводство

účtenk|a, -y ж. кàсова белѣжка, кàсов бòn

účt|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (*co za co; co*) фин. начислявам, инкасирам, фактурирам (*нещо за определена сума*); включавам (*нещо*) в сметка, във фактура: ~**ovat penále** начислявам неустòйка; ~**ované množství se neshoduje s dodaným množstvím** фактурираното количество

не съответства на доставеното количество; **číšník** ~**uje přírážku za obsluhu** келнерът включва в сметката и процент за обслужване **2.** вòдя сметки, вòдя счетоводство: **celoroční** ~**ování** годишен счетоводен баланс; **zběhlost v** ~**ování** òпитност в сметките, в счетоводството; ~**ovat ve prospěch někoho** търг. отнасям в полза на някого; ~**ovat na vrub někoho** търг. отнасям за сметка на някого **3.** (*s čím*) експр. правя равносметка (*на нещо*), приключавам (*с нещо*), разчйствам сметки (*с някого*): ~**ovat s minulostí** приключавам, разделям се с миналото си; ~**ovat s nepřáteli** разчйствам сметки с враговете си

učudit вж. **učoudit**

úd, údu м. крайник, *остар.* член: **protáhnout si všechny** ~y протèгна си всички крайници, членове; **pohlavní** ~ *анат.* полов член, пèнис, мѣжки полов òрган

údaj, -e м. конкретна единица информация, *почесто мн.* **údaje, -ů** дàнни: **číselné** ~e цифрови дàнни; **číselné** ~e o počtu obyvatelstva статистически дàнни за брòя на населението; **osobní** ~e лични дàнни

údajně нар. вероятно, мнймо, по непроверени дàнни: **obraz je** ~ **originál** картината билà оригинал; картината трябва да е оригинал; картината изглѣжда е оригинал

údajn|ý, -á, -é малко книж. публ. вероятен, мним: ~**é nebezpečí** мнйма òпàсност

událost, -i ж. събитие, слўчка: **pamětihodná** ~ забележително събитие; **bitvy a jiné historické** ~i битки и други истòрически събития; **výstava bude uměleckou** ~i излòжбата ще бѣде творческо, художествено събитие

udán|í, -í ср. дòнос: **učinit** ~í (*na někoho*) на правя дòнос (срещу някого)

udat, udám св. 1. (*co, рядко koho*) съобщя, посòча, назовà (*нещо, някого*): **výpověď bez udání důvodů** òстàвка бѣз посòчване на причините; ~ **do protokolu, že...** посòча в протокола, че... **2.** (*koho, co*) предàм, издàм (*някого, нещо*): ~ **zloděje** предàм, издàм крадèц **3.** (*co, рядко експр. koho*) пласйрам, продàм, разг. пробўтам (*нещо, някого*): ~ **falešný peníz** пласйрам, пробўтам фалшива парà; **nemůže** ~ **své zboží** не мòже да пласйра, да продадè стòката си; ~ **novinu hned zatepla** пласйрам новинà òще тòпла **4.** (*co*) дàм тòn (*на нещо, в нещо, за нещо*): **módní salón** **udal tón módy** мòдният салòн дàде тòn в мòдата

udát se, обикн. третол. udá se св. книж. 1. стàне, слўчи се: **udála se zajímavá příhoda** стàна интересна слўчка; **čekají, co nového se udá** чàкат каквò нòво ще се слўчи **2.** малко *остар.*

udě|lovat, -uji/разг. -uju, udí|let, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. (коти со) книж. давам, присъждам, определям (на някого нещо)*

úder, -u м. 1. удар: ~ **zvonu** удар, звън на камбана; ~ **hromu** (удар на) гръмотевица; **pravidelné ~y srdce** равномерно биење на сърцето; **z a s a d i t ~ ~** *врем. однес. ѓ. т.а. п. од. и. н. у* точно в десет часа; ~ **y osudu** *прен.* удари на съдбата **2. воен.** атака, удар: **hlavní ~** главен удар; **boční ~** атака във фланг

úder|ka, -ky ж. 1. по-рано ударна бригада, колектив от ударници **2.** ударна група; бойна, терористична група

úderní|ý, -á, -é по-рано ударен, ударнически: ~ **é hnutí** ударническо движение; ударничество; ~ **é tempo** темпо на ударник, ударно темпо

úderní|e, -e ж. по-рано ударничка

úderník, -a м. по-рано ударник

úderní|ý, -á, -é *воен.* ударен; който се отнася до атака, до нападение: ~ **é oddíly** ударни войсковы части, щурмовы части; ~ **á taktika** тактика на нападение; ~ **ý směr** направление на атака

udeř|it, -ím св. 1. (koho – вин.; čím do čeho, na co, o co; na co, do čeho) удари (някого; нещо с нещо; нещо): **světlo ho ~ilo do očí** *прен. експр.* светлината го удари, блъсна го в очите; ~ **it někým o zem** *прен.* удари някого в земята; ~ **it na správnou strunu** *прен.* дам верен тон; под-
хвърля *прен.* ♦ **~it** *прен.*

vičku кажа нещо, постъпя най-точно, съвсѐм правилно; намеря най-чувствителното място; ~ **ila kosa na kámen** ударих на камък **2. обикн. третол. и безл. -í** удари, поразил, падне (за мълния): **blesk ~il do stavení** светкавица удари, поразил сградата; **někde ~ilo** някъде падна мълния **3. обикн. третол. -í и безл. удари, отбие: ~ila desátá (hodina)** удари, отби десет часа ♦ **~it** *прен.*

решителният час; **ví kolik ~ilo** знае за какво става дума; найсно е с положението **4. (koho, co)** удари, нападна, атакувам (някого, нещо): ~ **it na nepřítele** *воен.* удари, атакувам врага; ~ **il na mne (otázkou)** *експр.* той ме нападна, атакува (с въпрос) **5. обикн. третол. -í** настъпи, настана: ~ **ily mrazy** започнаха, настъпиха, захванаха студове; ~ **ila vedra** започна, настъпи жѐга; ~ **il hlad** настана, настъпи глад

udeř|it se, -ím se св. (do čeho, o co) удари се (някъде, в нещо)

udí|e, -e ж. вѐдица: **chytat ryby na ~i** ловя риба с вѐдица; **chytit, ulovit někoho na ~i** *прен.* хвана някого на вѐдицата

udid|lo, -la ср., по-рядко мн. udid|la, -el мунд-щук, зъбалец на юзда

udílet *вж. udělovat*

udírn|a, -y ж. пушилня, съоръжение за опушване (на храни и под.): **tunelová ~a** *техн.* тунелна пушилня; **je tu jako v ~ě** тук е за-димѐно като в лисичарник

udit, udím, несв. (koho, co) опушвам, пұша (месо и под.)

udit se, обикн. третол. udi se *несв.* опушва се, пұши се

údiv, -u м. удивление, учудване, почуда, изумление: **oněmět ~em** занемѐя от почуда; загубя ума и дума; **nevycházet z ~u** непрестанно се учудвам, удивлявам; **stát před něčím v ~u** благоговѐя пред нещо; нещо ме изумява, удивлява; изумѐн съм, удивѐн съм от нещо; **k svému údivu shledal, že...** за своѐ изумление, за своја изненада той установи, че...

udiveně *нар.* учудено, удивѐно, изненадано, изумѐно; с учудване, с удивление, с изненада, с изумление: **zatvářit se ~** направа учудена, изненадана, изумѐна физиономия; изглеждам учуден, изненадан, изумѐн

udivení|ý, -á, -é удивѐн, учуден, изненадан, изумѐн, поразѐн: ~ **ý pohled** изненадан, учуден поглед; **je celý, všecek ~ý** много е учуден, изненадан, поразѐн

udiv|it, -ím св. (koho – вин.) учудя, удивя, смая, изненадам, изумя (някого)

udiv|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho – вин.)* уди-влявам, учудвам, смаявам, изненадвам, изумявам (някого): **to mě vůbec, nikterak ne~uje** това никак не ме изненадва, не ме учудва

údob|í, -í ср. книж. период, фаза, етап; епоха: pooperační ~í следоперационен период; ~ **národního obrození** епоха на национално въз-
раждане

udobř|it, -ím св. (koho s kým) сдобря, помиря (някого с някого)

udobř|it se, -ím se св. (s kým; –) сдобря се, поми-ря се (с някого; –)

udobř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho s kým)* сдобрявам, помирявам (някого с някого)

udobř|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. (s kým; –)* сдобрявам се, помирявам се (с някого)

údol|í, -í ср., по-рядко книж. údol, -u м. долина; в съчет. **slzavé ~í** долината на плача; долината на сълзите

údoln|í, -í, -í долинен; който се отнася до долина: ~ **přehrada** бент, яз; язовир

udop|ovat, -uji/разг. -uju *св. (koho – вин.)* уврѐ-дя, уморя (някого) с допинг

údržb|a, -y ж. поддържане, поддръжка: ~ **a strojů** поддържане, поддръжка на машини

údržbář, -e м. техник, който се занимава с под-държане на машини, инсталации и под.

údržbářsk|ý, -á, -é технически; който се отнася до поддържане, до поддръжка: **~á služba** служба поддържане; **~é dílny** ремонтна база; технически работилници; работилници за поддръжка

udržet, -ím св. **1.** (*koho, co*) удържã (някого, нещо): **~et dítě na ruce** удържã детè в ръце **2.** (*koho, co jak; koho, co*) задържã, запãзя (някого, нещо някак): **~et byt v pořádku** запãзя апартаментã в рѣд; поддържãм рѣдã в апартамент; **~et věc v tajnosti** запãзя нѣщо в тайна; **~et v paměti** запомня; запãзя, задържã в паметтã си; **~et si starý zvyk** запãзя стар обичãй; **~et rovnováhu** запãзя равновѣсие; **~et někoho při životě** успѣя да запãзя живòта на някого; **~et s někým krok** *прен.* вървя в крак с някого; **~et peníze** *прен.* задържã, запãзя, не похарча пари; **~et někoho nad hladinou, nad vodou** *прен.* задържã някого на повърхносттã, над водãта **3.** (*koho, co kde*) опãзя, запãзя, удържã, задържã (някого, нещо някъде): **~et teplo v místnosti** задържã топлинатã в помещѣние; **~et kázeň ve třídě** удържã дисциплинатã в клãс; **~et mír ve světě** запãзя мирã в светã

♦ **~držet se, -ím se** св. **1.** (*jak, kde*) задържã се, удържã се, запãзя се (*някак, някъде*) **2.** запãзя се, оцелѣя **3.** сдържã се, стърпя се: **ne~el se, aby nepropukl v smích** тòй не можã да се сдържи да не сѣ разсмѣе; **já se ne~ím a něco mu řeknu** нãма да се сдържã и ще му кãжа каквò си мисля; ще избòхна и ще му покãжа кдѣ зимуват рãците

udržovac|í, -í, -í който се отнася до поддържане: **~í náklady** разходи по поддържане, по поддръжка; **~í pec** *метал.* поддържãща пѣщ; **~í šlechtění** *биол.* поддържãща селѣкция, поддържãща хибридизãция

udržovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* поддържãм, държã, пãзя, задържãм, запãзвам (*нещо*): **~ovat pořádek** поддържãм рѣд; **~ovat cesty** поддържãм пѣтища (*в добро състояние*); **~ovat rovnováhu** пãзя равновѣсие; **~ovat dobré styky s někým** поддържãм добри отнòшения с някого; **~ovat někoho v napětí, v nejistotě** държã някого в напрежѣние, в несигурност; **~ovat stroj v pořádku** поддържãм машинã в изправност

udržovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. 1.* поддържãм се, запãзвам се: **~ovat se při síle, při životě** поддържãм силите си, живòта си; **~ovat se v kondici, ve formě** поддържãм се, запãзвам се във фòрма; **musíš se trochu ~ovat** трãбва да се поддържãш малко **2. задържãм**

се: **teplota se ~uje nad nulou** температурãта се задържã над нулатã; **ceny se ~ují na stejné výši** цените се задържат на същото равнище **udřen|ý, -á, -é** *експр.* съсипан, кãпнал, *разг.* грòги

udřít se, -u se св. *експр.* грòхна, съсипã се, кãпна (*от тежка работа и под.*)

uduplat, -u/-ám св. (*koho, co*) утѣпча, утрамбòвам, изпогãзя, смãчкам (*някого, нещо*): **~at zem** утѣпча, утрамбòвам земã; **~at oheň** стѣпча, потушã òгън с кракã; **~at někoho v tlačeni** стѣпча, изпогãзя, смãчкам някого в блтсканицãта

uduslat, -ám св. (*co*) утѣпча, утрамбòвам (*нещо*): **~at beton** утѣпча бетòн

uduslit, -ím св. **1.** (*koho – вин.*) удушã, задушã (*някого*): **vrah ~il oběť** убийцѣт удущи жѣртвата; **plevel ~il obilí** бурен задуши, заглуши посевите; **~ení** *мед.* задушãване **2.** (*co*) потушã, потисна, заглушã (*нещо*): **~it povstání** потушã въстãние; **koberce ~ily kroky** килимите погѣлнаха, заглушихã стѣпките; **~it odpor, svobodu** потушã, потисна съпрòтвивã, свободã; **~il v sobě lásku, nenávisť, hněv** тòй потисна, заглуши любовтã, омразãта, гневã си **3.** (*co*) *готв.* задушã (*нещо*)

uduslit se, -ím se св. **1.** удушã се, задушã се: **~it se kouřem, nedostatkem vzduchu** задушã се с дим, от недòстиг на въздух **2. *обикн. третол. готв.* **~í se** задуши се**

udýchan|ý, -á, -é задъхан, запѣхтън: **přiběhl ce-lý ~ý** тòй дотичã много задъхан

ufinancovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) финансирам, успѣя да финансирам (*нещо*): **podařilo se ~ovat velkou reklamní kampaň** успяхме да финансираме голямã рекламнã кампания

ufňukan|ý, -á, -é *експр.* сълзлив, ревллив, плачлив: **~á poezie** *прен.* сантиментãлна поѣзия

ufologie, -e *жс.* наука за НЛО, за тѣрсене на извънзѣмни разумни съществã

ufouknout, -nu св. (*komu; kam; odkud*) *разг. експр.* дòхна, дрãсна, офѣйкам, изпаря се, чòпя се (*от някъде, нанãкъде*)

ufrknout, -nu св. *разг. експр.* дòхна, дрãсна, офѣйкам изпаря се, чòпя се

uhádnout, uhodnout, -nu св. (*co*) **1.** отгãтна, познаã (*нещо*), досѣта се (*за нещо*): **~nout něčí stáří** познаã, отгãтна възрãстã на някого **2.** отгãтна, разгãдã (*нещо*): **~out hádanku** отгãтна гãтанка; **~out plány nepřítel** разгãдã планòвете на врагã

uhájit, -ím св. (*koho, co; koho, co před kým, před čím, proti komu, proti čemu*) защитã, опãзя, отстоя (*някого, нещо; някого, нещо от някого, от нещо*): **~it mír** опãзя, защитã мирã; **~it nezã-**

vislost опазя, отстоя независимостта си; **~it své stanovisko** защитя мнението си; **~it holý život** едва преживя; живя ден за ден; **~it titul mistra** експр. защитя шампионската си титла
uhánět, -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. 1. експр. препускам; движа се много бързо, с голяма скорост: **koně ~ějí** конете препускат; **~ět s větrem o závod** летя като вятър, като вихър; **po silnici ~ělo auto** по шосето се нощеше, летеше кола 2. (koho, co o co, s čím) разг. експр. гоня, преследвам (някого, нещо за нещо): **~ět dlužníka o splacení dluhu** притискам длъжник да си плати дълг; **~ět čtenáře o vrácení knihy (do knihovny)** настоятелно напоям на читател да върне книга (в библиотека)
uhasínat, -ám нескв. угасвам, загасвам, гасна **uhasít, -ím, св. 1. (co)** угася, загася (нещо): **~it požár** угася, загася пожар; **~it světla** загася светлини 2. в съчет. **~it žízeň** утоля жажда
uhasnout, -nu св. загасна, угасна, изгасна: **život v něm ~l** книж. животът му угасна
uhel, uhle/uhlu м. въглен: **spálit na ~** изгоря нещо на въглен; **oči černé jako ~** очи черни като въглени, като черешки; антрацитночерни очи; **kresba uhlem** изобр. рисунка с въглен
úhel, úhlu м. ъгъл: **zorný ~** гледна точка; **vidět něco z jiného zorného úhlu** виждам нещо от друга, от различна гледна точка; **pravý, ostrý, tupý ~** геом. прав, остър, тъп ъгъл; **osa úhlu** геом. ъглополовяща; **svírat ~** геом. образувам, склочвам ъгъл; **~ dopadu, odrazu** физ. ъгъл на падане, на отражение; **~ lomu (paprsků)** физ. ъгъл на пречупване (на лъчи); **prostorový ~** геом. физ. ъгъл в пространството, пространствен ъгъл; **rovinný ~** геом. физ. ъгъл в равнина; **paralaktický ~** астр. паралактичен ъгъл; **hodinový ~** астр. часов ъгъл
uhelnatět, -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. овъглявам се, ставам на въглен, превръщам се във въглен: **~ění dřeva** хим. овъгляване на дърво
uhelnatý, -á, -é хим. въглероден: **kysličník ~ý** въглероден двуокис, въглероден диоксид
úhelník, -u м. техн. 1. ъгломер, транспортър 2. метален ъгъл (за укрепване ъглите на дограма, сандъци и под.)
uhelný, -á, -é въглищен; който се отнася до въглища: **~é doly** въглищни, каменовъглени мини; **~á ložiska** въглищни залежи, въглищни находища; **~á pánev** каменовъглен басейн; **~ý plyn** въглищен газ; **~é sklady** въглищни складове, складове за въглища; **~ý list** остар. купон за въглища; **~á kolej** ж.п. линия за разтоварване на въглища; **~á stanice** ж.п. място за разтоварване на въглища
úhelný, -á, -é ъглов, ъгълен, в съчет. **~ý kámen**

крайъгълен камък; **~ý kámen literatury** прен. книж. крайъгълен камък на литературата
uher, uhru м. черна точка (на кожата)
uhladit, -ím, св. (co) 1. приглася (нещо): **~it (si) vlasy** приглася си косата; **~it dřevo skelným papírem** загляда дърво с гласпапир 2. прен. шлифовам, изгляда, оглася (нещо): **~it sloh** шлифовам, оглася стил; **~it chování** усъвършенствам обноските си; напраща обноските си изискани; **~it svůj projev** оглася изказването си
uhlák, -u м. кофа, сандък за въглища
úhlavní, -í, -í заклет, отявлен, непримирим, в съчет. **~í nepřítel** заклет, отявлен, непримирим враг
uhlazený, -á, -é 1. пригладен, загладен, гладък 2. прен. елегантен: **~ý zevnějšek** елегантна външност; **~ý sloh** елегантен стил 3. изящен, изискан, изтънчен: **~ý člověk** човек с изискани маниери; **~é způsoby** изтънчени, изискани маниери; **~é vystupování** изискано държание, изискани обноски
uhlazovat, -uji/разг. -uju нескв. оглаждам, приглаждам, заглаждам, шлифовам
úhledný, -á, -é хубав, красив, изящен, спретнат: **~é písmo** хубав, изящен, четлив почерк
uhlí, -í ср. само ед. 1. въглища: **černé, kamenné** ~і черни, каменни въглища; **hnědé ~í** кафяви въглища
úhlí, -í ср. само ед. 1. въглища: **černé, kamenné** ~і черни, каменни въглища; **hnědé ~í** кафяви въглища
jako na řevavém ~í като на тръни съм; сякаш ходя по горещи въглени 2. хим. мед. въглен: **aktivní ~í** хим. активен въглен; **živočišné ~í** мед. медицински въглен
uhlíčan, -u м. хим. карбонат: **~ vápenatý, draselný, sodný** калциев, калиев, натриев карбонат
uhlčitý, -á, -é хим. въглероден, въглен; който се отнася към въглерод: **kyselina ~á** въглена киселина; **kysličník ~ý** въглероден двуокис, въгледвуокис, въглероден диоксид
uhlídat, -ám св. (koho, co) опазя, увардя (някого) можеш да го/ги увардиш, като скакалец е/ като скакалец са (обикн. за деца)
uhlík, -u м. умал. въгленче: **kreslit ~em** рисувам с въгленче; **oči mu svítily jako dva ~y** очите му блестяха като парченца антрацит, като звездички
uhlíř, -e м. въглищар (производител или доставчик на въглища)
uhlířský, -á, -é въглищарски: **~é řemeslo** въглищарски занаят
uhlířství, -í ср. въглищарство, въглищарски занаят
uhlobaron, -a м. пейор. едър търговец на въглища

uhlod|at, -ám св. (co) прегризà, изгризà (нещо)
uhlohydrát, -u хим. въглехидрát

úhloměr, -u м. транспортѝр, ѳгломѝр, гонио-мѝтр

úhlopříčk|a, -y ж. геом. диагона̀л

úhlopříčný, -á, -é геом. диагона̀лен

uhlovodík, -u м. хим. въглеводоро̀д

uhlov|ý, -á, -é който се отна̀ся към въ́глен: ~á **kresba** рису̀нка с въ́глен; ~ý **papír** инди́го

úhlov|ý, -á, -é ѳглов; който се отна̀ся към ѳ́гъл: ~á **míra** мат. мя̀рка за ѳ́гли; ~á **rychlost** физ. ѳ́глова ско̀рост

uhnát, uženu св. (koho, co) 1. изморѝ, изтощѝ, из-нурѝ (някого): ~ **koně** преси́ля, изтощѝ ко̀н/ко̀нѝ 2. (koho – вин.) разг. експр. хва̀на, наме́ря, пип-на, ске́пцам (някого): ~ **manžela** хва̀на си съ-пру́г; **kde ho ta holka uhnala?** къ̀дѝ ли го е наме́-рило, хва̀нало, пипнало това̀ момиче? 3. **uhnát si** (co) разг. експр. хва̀на, пипна, навле́ка си, дока̀рам си (боле́ст и под.): ~**at si zápal plic** хва̀на, пипна бронхопневмо́ния

uhnát se, uženu se св. (čím) уморя́ се, изморѝ се, измѝча се, ка̀пна, съси́пя се (с нещо, от нещо)

uhnil|ý, -á, -é прогни́л, изгни́л

uhníst, uhnětu св. (co) омѝся, замѝся, офо̀рма (нещо): ~ **z hlíny sošku** омѝся, напра́вя ста́-туйка от гли́на; **je uhněten z jiného těsta** то́й е (замѝсен) от дру́го тесто̀

uhnít, обикн. третол. -je св. прогни́е, изгни́е

uhnív|at, обикн. третол. -á несв. прогни́ва, из-гни́ва

uhnízd|it se, -ím se св. (kde) 1. свѝя гнездо̀ (ня-къ̀де): **vlaštovky se ~ily pod střechou** лясто-вички свѝха гнездо̀ под стрѝхата 2. експр. за-гне́здя се, наме́стя се, розпо̀лѝжа се, настанѝ се (някъ̀де): ~**it se v křesle** розпо̀лѝжа се, наме́-стя се в кресло̀; ~**it se v cizím bytě** загне́здя се, настанѝ се в чу́жд апартаме́нт; **v jeho mysli se ~ilo podezření** в съзнáнието му се загне́зди подозре́ние

uhnout, uhnu св. 1. (kam) отклонѝ се, завѝя, свѝя, отбѝя се, свѝрна (нанякъ̀де): **auto ~nulo na vedlejší cestu** кола̀та се отбѝ, свѝрна по страни́чен пъ́т; **cesta ~nula vpravo** пъ́тят завѝ на́дясно 2. (– ; koho, čemu; čím) отмѝстя се, отдрѝпна се, дрѝпна се, отстранѝ се (от не-що); да̀м пъ́т (на някого, на нещо); заобико́ля (някого, нещо): ~**ni z cesty!** да́й пъ́т! дрѝпни́ се, махни́ се, пази́ се от пъ́тя! ~**nul, aby mohli projít** то́й се отмѝсти, за да (мо́гат да) ми́нат; ~**nout očima, zrakem, pohledem** отклонѝ по-глед; ~**nout před překážkami** заобико́ля пре-пятства́ и прен.; ~**nout odpovědnosti** прен. експр. избѝгам от отгово̀рност

uhod|it, -ím св. 1. (koho – вин. do čeho; čím do

čeho) уда́ря (някого; някого в нещо; с нещо по нещо): ~**it někoho do prsou** уда́ря някого в гърди́те; ~**it někoho přes prsty** уда́ря някого през прѝстите; **do očí jí (ji) ~ila nástěnka** прен. експр. табло̀то ѝ се наби́ в очите; ~**it pěstí do stolu** уда́ря с юмру́к по ма́сата; **tak do toho (ženění) uhod'** прежали́ се най-се́тне (оже́ни

се) ~**it se** си кеси́ята, изрѝся се; **to je prašť jako uhod'** не по вра́т, а по шѝя; хвани́ едно̀то, уда́ри дру́гото; ~**it hřebík na hlavičku** наме́ря най-добро̀то решѝние, най-то́чната дѝма; ~**it, trefit se do živého** улѝча целта̀; улѝча в десѝтка-та; засѝгна бо̀лното мя́сто; настѝпя по ма́зо-ла; ~**it, píchnout do vosího hnízda** брѝкна в гнездо̀ на осѝ 2. (na co, do čeho) уда́ря, чу́кна (нещо; по нещо): ~**it do kláves** уда́ря, чу́кна по клави́шите, засви́ря; ~**it na pravou strunu** прен. дрѝпна ну́жната стру́на; подхва́на пра́-вилно въ́прѝса 3. уда́ря, пора́зя, засѝгна (за мѝлния): **blesk ~il do stromu** мѝлнията уда́ри, пора́зи дѝрвѝто; ~**ilo někde blízko** безл. ня-къ̀де набли́зо уда́ри грѝм, па́дна мѝлния, свет-ка́вица; **aby do něho hrom ~il** разг. експр. прѝмудро̀сти́ма прѝ-**~il** **jako když do něho hrom ~í** то́й оста́на като грѝмнат, като пора́зен (от грѝм) 4. обикн. безл. ~**í** уда́ри, отбѝе, бѝе (за часовни́к): **právě ~ilo** **~ilo** то́й зна́еше за каквѝ ста́ва дѝма, бе́ше наясно с поло́жѝнието 5. (na koho) ма́лко ос-тар. експр. прѝтѝсна (някого), ока́жа на́тиск (въ́рху някого): ~**il na něho, aby řekl pravdu** то́й го прѝтѝсна да ка́же ѝсти́ната 6. обикн. третол. ~**í** настанѝ, настѝпи, запѝчне: ~**ily velké mrazy** настѝпи́ха, запѝчна́ха, захва́на́ха, сте́гна́ха голе́ми студо̀вѝ

uhod|it se, -ím se св. (do čeho, o co) уда́ря се (в нещо, о нещо)

uhodnout вж. **uhádnout**

úhon|a, -y ж. 1. нра́вствен недоста́тък, опетня́-ване на честта̀: **člověk bez ~y** безу́прѝчен, без-у́корен чо́вѝк 2. ма́лко остар. вре́да, ущѝрб, смущѝние, нару́шѝние: (za války) **utrpěl ~u na zdraví** здра́вето му постра́да (по вре́ме на война́та); **některé rostliny snesou sucho bez ~y** някои расте́ния пона́сят сѝшата без про-бле́ми, без смущѝния

uhoně|n|ý, -á, -é експр. ка̀пнал, съси́пан, сма́зан, преуморе́н: **jsem celý ~ý (po práci)** (след ра́-бота) съ́м ка̀пнал, преуморе́н

uhon|it, -ím св. (koho – вин.) уморя́, изморѝ, преуморя́, съси́пя (някого)

uhon|it se, -ím se св. уморя́ се, изморѝ се, пре-уморя́ се, съси́пя се, ка̀пна

úhor, -u м. 1. *земед.* ўгар: **leží ~em** оста́вен е за ўгар; стой неизора́н, необра́ботен 2. целина; необра́ботвана, пу́стѣща зе́мля
úhoř, -e м. *зоол.* змио́рка, ягу́ла (Anguilla anguilla): **mrštný, hladký jako ~** *прен.* пѣргав, плѣзгав като змио́рка
uhořelý, -á, -é изгоря́л
uhořet, -ím св. изгоря́: **svíce ~ela do poloviny** свещта́ изгоря́ до половината; **~el v zamčeném domě** то́й изгоря́ в за́клучената кѣща
úhoz, -u м. 1. ўдар 2. муз. туше́ 3. *спец.* ўдар, знак (на пише́ща машина и под.)
uhrablat, -u св. (со) сгребѧ́, съберѧ́ с гребло́ (шума и под.)
úhrabky, -ků м. *сел. стоп.* плѧ́ва; отпа́дѧци от зѣрнени храни́
úhradla, -y ж. (čeho) *фин.* 1. пла́щане, запла́щане, изпла́щане, погася́ване; покрива́не (на разходи): **~a dluhu** погася́ване на дѣлг; **~a účtu** пла́щане, запла́щане на сме́тка; **peníze na ~u výloh** пари́ за покрива́не на разходи 2. компенса́ция, осребря́ване (на разходи)
uhradit, -ím св. (со) *фин.* платѧ́, запла́тѧ, изпла́тѧ, погася́ (разходи и под.): **~it výlohy** покрѧ́я разходи; **~it dluhy** платѧ́, изпла́тѧ, погася́ дѣлгове; **~it škodu** платѧ́, запла́тѧ шѣта́
uhrančivý, -á, -é урочѧ́сващ, омагѧ́осващ
uhranout, -nu св. 1. (koho, co) урочѧ́сам (някого, не́що): **~nout dobytek** урочѧ́сам до́битѧкъ 2. (koho – вин.; kоти) *експр.* очаро́вам, ома́я (някого): **jaro ~ulo všem** пролетта́ очаро́ва, ома́я всѧ́чки
úhrnem нар. *малко остар.* общо, като ця́ло, изця́ло
úhrnný, -á, -é *спец.* обобщѣ́н, общ, ця́л, сумѧ́рен, бру́тен: **~á částka** обща́ сума; **~á tržba**, **~ý obrat** бру́то, бру́тен оборо́т
uhrovitý, -á, -é ко́йто е на чѣрни то́чки: **~ý obličej** ли́це с чѣрни то́чки
uhryzat, -žu/-zám/*книж.* -ži св. (со) отха́пя, отгѣ́зѧ, откѣ́сна (не́що) със зѣ́би
uhryznout, *рядко* **uhrýzt**, -nu св. (со) отха́пя, отгѣ́зѧ, откѣ́сна (не́що) със зѣ́би
uhřát se, -eji se/*разг.* -eju se св. задѣ́хам се, запѣ́хтѧ се (от бѣ́рзане)
uhřátý, -á, -é задѣ́хан, запѣ́хтя́н
uhýbat (se), -ám (se) *несв.* (коти, čети) 1. избѧ́вам (някого, не́що), отдрѣ́пвам се, па́зя се (от някого, от не́що), отстѣ́пвам, пра́ва пѣ́т (на някого, на не́що): **~at z cesty** отдрѣ́пвам се, отстѣ́пвам, пра́ва пѣ́т; **~at ranám** избѧ́вам ўдари́ и *прен.*; **~at se chodcům** пра́ва пѣ́т на пешехо́дци; **~at očima** отбѧ́гвам по́глед, отклоня́вам по́глед; **~at přímé odpovědi** *прен. експр.* избѧ́гвам, отбѧ́гвам пра́к от́говор; **~at nebezpečí** избѧ́гвам опа́сност; **řekni to rovnou**

a ne~ej от́говори́ напра́во, неде́й да се от́кло-
нява́ш, да увѣ́рташ; **po celý život ve všem mu ~al** то́й ця́л живо́т вѣ́в всѧ́чко му отстѣ́пваше
2. отклоня́вам се, завѧ́вам: **auto ~á na vedlejší silnici** кола́та се от́клоня́ва, завѧ́ва по страни́-
чен пѣ́т; **cesta ~á vpravo** пѣ́тят завѧ́ва на́дѧсно
úhyn, -u м. *сел. стоп.* смѣ́ртност: **snížit procento ~u** нама́ля процѣ́нта на смѣ́ртностѧ
uhynout, -nu св. за́ги́на, по́ги́на, умрѧ́, измрѧ́
uchazeč, -e м. канди́да́т, претенде́нт; **~ o místo** канди́да́т, претенде́нт за мя́сто; **~ o byt** канди́-
да́т за кварти́ра, за апарта́мент; **~ o dokto-
rantské studium** канди́да́т за докторанту́ра; **~ o dědictví** канди́да́т за насле́дство
uchazečka, -y ж. канди́да́тка, претенде́нтка
ucházející, -í, -í *разг.* прие́млив, прили́чен, снѧ́-
сен, поно́сим: **ten kabát je ještě ~í** това́ палто́
още́ е прили́чно; **návštěva v divadle byla ~í**
(театра́льного) предста́вле́ние бе́ше до́ста
добре́ посете́но
ucházet, -ím, 3. *мн.* -eji/-í *несв.* 1. обикн. *тре-
тол.* -í изти́ча, изли́за, проце́жда се: **v kuchyni ~el plyn** в кѣ́хнята изти́чаше га́з; **z rány mu ~ela krev** от рѧ́ната му се проце́ждаше, тече́ше
крѣ́в 2. (čemu) избѧ́гвам, скрива́м се (от не-
що): **~el pomlouvám** то́й избѧ́гваше, уся́пяваше
да се скѣ́е от кле́юките; **žádná knižní novinka mu ne~ela** то́й не пропу́скаше но́ва кнѧ́га
ucházet se, -ím se, 3. *мн.* -eji/-í *se* *несв.* 1. (o со) канди́да́тствам, прете́ндѧрам (за не́що); до-
мо́гвам се (до не́що): **~et se o zaměstnání** кан-
ди́да́тствам за ра́бота; **~et se o něčí přízeň** стре-
мя́ се кѣ́м не́чие благово́ле́ние 2. (o koho, o со) ухѧ́жвам (някого, не́що): **~et se o dívku** ухѧ́ж-
вам момѧ́че; **~et se o ruku (dívky)** канди́да́т
сѣ́м за рѣ́ката (на момѧ́че)
uchlácholít, -ím св. (koho – вин.) успоко́я, усми-
ря́ (някого)
uchlastat se, -ám se св. гру́бо про́пия се: **~at se k smrti** про́пия се до смѣ́рт
uchlo, -a *ср.* 1. ухѧ́: **pošeptat do ~a** проше́пна на
ухѧ́; **křičet někomu do ~a** ви́кам в/на ухѧ́то
на някого; **hučí mu v uších** бучѧ́ му в уші́те;
zní, zvoní mi v uších пи́щѧ́т ми уші́те; **zacpat si uši** запѣ́ша си уші́те; **vytahat, vykrákat ně-
koho za uši** издѣ́рпам уші́те на някого и *прен.*; **drbat se, škrábat se za ~em** *прен. експр.* по-
че́свам се по гла́вата; колеба́я се; **oslí uši** *прен.*
всѧ́мъшѧщи **~u** усми́хвам се до уші́те; **slyšet něco na vlastní uši** чу́я не́що със со́бствени́те си уші́;
poslouchat něco na půl ~a, jen jedním ~em
слу́шам не́що с полови́н ухѧ́, са́мо с е́дно ухѧ́;
pouštět něco jedním ~em tam, druhým ven
от е́дно́то ми ухѧ́ вли́за, от дру́гото изли́за;

natahovat, napínat, nastražit, *разг.* **špicovat**
uši надстраям уши; **měl uši všude** отвàряше си
очите, ушите на четири; **mít tenké uši** ймам
остър слух; **mít dobré uši (pro hudbu)** ймам
добър, тънък (музикален) слух; **tahá to za uši**
рèже ушите, дразни ухòто; **i stěny (zdi) mívají**
(mají) uši и стенице ймат уши; **sedět si na uších**
разг. експр. **a)** не чýвам **b)** правя си оглушки,
слýшам с петите си; **mít za ušima** голям тари-
кàт сьм; **zapsat si něco za uši** стàне ми кàто
обицà на ухòто; взèма си белèжка от нèщо;
dát někomu za ~o шамарòсам някого; **být za-
milován až po uši** влюбен сьм до уши; **být,**
vězet, koupat se v něčem až po uši затъна в
нèщо до уши, до гýша **2. анат.** ухò: **zevní, vnější**
~o външно ухò; **střední ~o** срьдно ухò; **vnitřní**
~o вьтрешно ухò **3.** дръжка: **hrnec s dvěma**
~y тèнджера с двè дръжки; **~o jehly** иглèно ухò

аž se ~o utrhne поговорка веднѣж стѣмна за вода, втѣри пѣт стѣмна за вода, на трѣтия пѣт се счѣпила 4. воен. жарг. заек. новобранец

ucho[pi]t, -ím св. (*koho* – вин. за со; со до čeho)
 малко книж. хва̀на, уловя́ (някого за нещо;
 нещо в нещо): ~**it** **moc**, **vedení** добра се до
всплыв **всплыв** **новостю** ♦ **и**
vzít věc za pravý, za správný konec подхва̀на
 правилно нещата

uchov[at, -ám *св. (co)* запáзя, съхраня (*нещо*):
~at **staré obyčejе** запáзя, съхраня старите обичаи; ~at (**si**) **něco v paměti** *прен. книж.* запомня *нѣщо*, запáзя, съхраня *нѣщо* в паметта си; ~at **si zdraví** запáзя, опáзя здравето си

uchov|at se, -ám se св. запазя се, съхраня се,
оцелеля

uchovávat, -ám *несв. (со)* запáзвам, опáзвам, съхранявам (*нещо*): ~**at v tajnosti** запáзвам в тайна; ~**at něco v paměti** *прен. книж.* запóмням, запáзвам, съхранявам нёщо в паметта си

uchovávat [at se, -ám se nesv. zapízávam se, oceľávam se]
 uchrán[ít, -ím sv. (so, po-рядko koho; koho, so
 čeho, před kým, před čím, proti komu, proti čemu,
 komu, od čeho) opáзя, запáзя, спася (něčo,
 někoho; někoho, něčo от někoho, от něчо)

**uchvac[ov]at, -u[uj]i/razg. -u[uj]u неск. 1. (со) завзе-
мам, заграбвам (нещо): ~ovat cizí území за-
грабвам чужди територии; ~ovat moc, vládu
завземам властта 2. (koho – вин.; koho čím)
увличам, пленявам, възхищавам, обхващам,
покорявам, завладявам (някого с нещо): ~ovat
posluchače увличам слушателите; nadšení ho
~uje възторгът го обхваща, завладява го; krá-
sa ho ~uje красотата го пленява, завладява го
uchvatitel, -e м. кнж. похитител, грабителя,
узурпатор**

uchváť[ít, -ím св. 1. (*koho, co*) обхвана, сграбча, грабна (*някого, нещо*): **~it někoho do náruče** обхвана, грабна, сграбча някого в прегръдките си; **povodeň ~ila vše, co jí stálo v cestě** наводнението отнесе всичко по пътя си 2. (*koho, co*) завзема, заграбя (*някого, нещо*): **~it vládu** завзема властта; **~it území** завзема, заграбя територии; **~ila ji úzkost a hrůza** обхвана я тревога и ужас 3. (*koho – вин.; koho čím*) увлече, пленя, възхитя, очарова, обхвана, покоря (*някого с нещо*): **~it někoho svou krásou** пленя, покоря някого с красотата си

úchvatn|ý, -á, -é пленитель, възхититель, изумитель

úchyl, uchylák, -a, úchyl|a, -y *м. експр. пейор.*
извратён тип; девиант; чоловік с извратєні
сексуалніи склòнності

uchýľil **se**, **-ím se** *св. 1. (od čeho)* отбѣя се, отклонѣ се, отстъпѣя (*от нещo*): **~it se (v diskusi) od zvoleného tématu** отклонѣ се (в дискусиѣ) от избраната тѣма; измѣстѣя тѣма на дискусиѣ; **~it se od původního směru** отклонѣ се от първоначалната посѣка **2. (kam)** оттѣгѣя се, намѣря убѣжище, скрия се (*някъде*): **~it se do samoty**, **do ústraní** оттѣгѣя се в уединѣние, усамотѣя се; **~it se do bezpečí** оттѣгѣя се, скрия се на безопасно мѣсто; **~it se do ilegality** премѣна в нелегалност **3. (k čemu)** малко книж. прибѣгна (*до нещo*), посѣгна (*към нещo*): **~it se k mimořádným opatřením** прибѣгна до извънредни мѣрки; **~it se ke lži, k násilí** прибѣгна към лъжѣ, към насилѣне; **~it se k někomu o radu**, **o pomoc** обрѣна се, прибѣгна към някого за свѣтъ, за пѣмощ

úchylka, **-y ž.** 1. отклонение; отстыпление; уклон; **jazykové ~y** езикови отклонения; **levá, pravá ~a** по-рано полит. лів, дівсен уклон; **mezni ~a** техн. максимално, гранично отклонение; **připustná ~a** техн. допустимо отклонение 2. мед. отклонение, извращение, девиация; **duševní ~y** душевні отклонения, нарушения; **sexuální, pohlavní ~a** сексуально, полово извращения, девиация

úchyln|ý, -á, -é ненормàлен, извратèн

uchyl'ovat se, -uji se/разг. -uju se несов. 1. (*од нещо*) отбивам се, отклонявам се, отстъпвам (*от нещо*) **2.** (*кам*) отгеглям се, намирам убежище, скривам се (*някъде*) **3.** (*където*) малко книж. прибягвам, посягам (*към нещо*)

се (за нещо): **~at se na cestu** приготвя се за път
uchyt|it se, -ím se, uchyť|nout se, -nu se св. (kde)
1. прихваща се (за растение) **2.** експр. намеря си работа, хваща се на работа, започна работа (някъде)
ujařm|it, -ím св. (koho, co) книж. поробя, заробя (някого, нещо)
ujařm|ovat, -uji/разг. -uju (koho, co) несл. книж. поробявам, заробявам (някого, нещо)
ujasn|it, -ím св. (co) поясня, изясня, разясня, уточня (нещо): **~it zásadní problémy** уточня принципи проблемите; **~it si pojmy** изясня си понятия; **~it situaci** изясня, разясня положението
ujasn|ovat, -uji/разг. -uju несл. (co) пояснявам, изяснявам, уточнявам, разяснявам (нещо)
ujednán|í, -í ср. договореност, споразумение, договор, спогодба, конвенция: **podle ~í** по споразумение
ujedn|at, -ám св. (co s kým) договоря, уговоря (нещо с някого), споразумя се, спогодя се (с някого за нещо): **~at podmínky, příměří** договоря условия, примиря; **~at si schůzku** уговоря си среща; **~at cenu** уговоря се, споразумя се за цена; **~at termín** уговоря срок, дата, споразумя се за срок, за дата
ujet|t, -du св. **1.** (co) измина (с превозно средство), пропътувам (разстояние): **nové typy aut ~dou až 300 km za hodinu** новите модели автомобили изминат до 300 км в час **2.** (koti, četu; před kým, před čím; odkud; kam; –) избягна (някого, нещо) (с превозно средство); избягам, замина, скрия се (от някого, от нещо; отнякъде): **~t nebezpečí** избягна опасност, избягам от опасност; **~t do ciziny** избягам, замина за чужбина; **~t se svěťenými penězi** избягам, замина с поверените пари
ujs|it, -ím св. (co) измина (пеш), извървя (разстояние): **daleko neušel (a chytli ho)** той не беше изминал голямо разстояние
neujde поговорка на лъжата краката са къси **2.** (koti, četu) избягна (нещо), убягна (на някого): **však ty nám (podruhé) neujdeš!** почакай, (друг път) няма да ни избягаш, няма да ни се изплъзнеш! **neujdeš tomu** това няма да го избегнеш, няма да ти се разминеш; **~trestu** избягна наказание; **ušel smrti jen o vlásek** той избягна смъртта на косъм; на косъм се размина със смъртта **3.** обикн. третол. **ujde** (koti co) (някой) пропусне (нещо); (нещо) се изплъзне, убегне (на някого): **nic mu neujde** нищо не му убягва, не му се изплъзва; **neujde mu ani slovo** той не пропуска нито дума; **ušlo mi to, ušlo to mé pozornosti** пропуснал съм това, изплъзнало се е от вниманието ми; **ušlo mu, že...** той не забеляза, че...; **nechat si ~ příležitost** пропусна възможност; **nenechal si**

ujíd|at, -ám несл. (koti čeho) отхлпвам по малко (от нещо на някого): **~at někomu chleba** прен. подяждам някого
ujím|at, -ám несл. (co) шив. свивам, отнемam (нещо): **~at oka na svetru** свивам бримки, права свивки на пулôвер
ujím|at se, -ám se несл. **1.** (čeho) поемам (задължение и под.); заемам се, залавям се, захващам се (за работа и под.) **2.** (koho – rod.) вземам (някого) под своде покровителство, под своя закрила **3.** (koho, по-рядко čeho) вземам страната (на някого); застъпвам се (за някого); защитавам (някого) **4.** третол. **-á se** хваща се, прихваща се (за растение) **5.** третол. **-á se** възприема се, налага се, придобива гражданственост (за дума, мода и под.)
ujíst, ujím, 3. мн. ujedí св. **1.** (čeho) отхлпва, изям (от нещо) **2.** (koti co) подям (някого с нещо)
хляб, ни вода; това нищо не ти струва
ujist|it, -ím св. (koho – вин. čím, o čem) уверя (някого в нещо): **~it někoho svým přátelstvím, věrností** уверя някого в своето приятелство, във верността си; **~it někoho o své upřímnosti** уверя някого в искреността си
ujist|it se, -ím se св. уверя се, убедя се: **~il se, že je to pravda** той се увери, убедил, че това е истина
ujist|ovat, -uji/разг. -uju (koho – вин. čím, o čem) уверявам, убеждавам (някого в нещо): **~ovat někoho svou přízní** уверявам някого в симпатията си; **~ovat někoho o své účtě** уверявам, убеждавам някого, че го уважавам
ujist|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл. уверявам се, убеждавам се
ujít, ujdou, мин. ušel св. **1.** (co) измина (пеш), извървя (разстояние): **daleko neušel (a chytli ho)** той не беше изминал голямо разстояние
neujde поговорка на лъжата краката са къси **2.** (koti, četu) избягна (нещо), убягна (на някого): **však ty nám (podruhé) neujdeš!** почакай, (друг път) няма да ни избягаш, няма да ни се изплъзнеш! **neujdeš tomu** това няма да го избегнеш, няма да ти се разминеш; **~trestu** избягна наказание; **ušel smrti jen o vlásek** той избягна смъртта на косъм; на косъм се размина със смъртта **3.** обикн. третол. **ujde** (koti co) (някой) пропусне (нещо); (нещо) се изплъзне, убегне (на някого): **nic mu neujde** нищо не му убягва, не му се изплъзва; **neujde mu ani slovo** той не пропуска нито дума; **ušlo mi to, ušlo to mé pozornosti** пропуснал съм това, изплъзнало се е от вниманието ми; **ušlo mu, že...** той не забеляза, че...; **nechat si ~ příležitost** пропусна възможност; **nenechal si**

~ **takovou podívanou** то́й не мо́жеше да пропъ́сне тако́ва зрѣ́лище; **to si nesmíš nechat** ~! не бѣ́ва да пропъ́снеш то́ва! **4. обикн. третол. ujde** (коти со) загуби, пропъ́сне (полза и под.): **nemoci mu ušel značný výdělek** поради болестта то́й загуби значителна сума, пропъ́сна добра печалба **5. и неск. в съчет. ujde to** разг. го́ре-до́лу, ста́ва, прилично е, приемливо е: **jak se máš? – ale ujde to!** как си? – го́ре-до́лу! **ten film ještě ušel** фѣ́лмът бѣ́ше приличен, приемлив

ujíždět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. **1. (коти, чети; před kým, před čím; odkud; kam; –)** избя́гвам, измѣ́квам се, изплъ́звам се (от някого) **2. (со)** измина́вам (път) **3. обикн. третол. -í (коти со)** изплъ́зва се (нещо на някого): **země jí ~ěla pod nohama** земята се изплъ́зваше изпод краката ѝ

újm|a, -у жс. малко книж. 1. недостиг: ~a v jídle недохранване, недостиг на храна; **mít, trpět v něčem ~u** стра́дам от недостиг на нещо **2. вреда, повреда, загуба, ущърб: ~a na zdraví** юрид. телесна повреда; **utrpět ~u na zdraví** юрид. получа телесна повреда; **utrpět ~u na výdělku** ошетен съм в печалба; **bez ~u** без загуба; **o své ~ě** на своа отговорност, за своа сметка **3. в съчет. na ~u (кого, чето; коту, чети)** като предлог. с род. за сметка (на някого, на нещо)

ujm|out, -u св. (со) свѣя (бримки на плетка): **~out v každé řadě tři oka** свѣя на всеки ред по три бримки

ujm|out se, -u se св. 1. (чето) заема се, захвана се, заловя се (с работа и под.); взема, поема, заема (длъжност, управление и под.): **~out se vlády** поема управление; **~out se moci** взема властта; **~out se velení** поема командване; **~out se svého úřadu** поема, заема длъжността си; **~out se slova** взема думата; **~out se vedení** спорт. публ. изляза начело (в класиране, в състезание и под.) **2. (кого – род.)** взема (някого) под своде покровителство, поема грижата (за някого): **~out se sirotka** поема грижата за сираче **3. (кого, по-рядко чето)** взема страната (на някого), застъпя се (за някого): **neujal se ho ani slovem** то́й не го защити с нито една дума; **~out se slabšího proti silnějším** защитя по-слабия от по-силния **4. третол. -e** се хване се, прихване се (за растение) **5. обикн. третол. -e** се възприеме се, наложи се, придобие гражданственост: **móda se ujala** модата се наложи; **nové slovo se ujalo** новата дума се наложи, беше възприета, придобих гражданственост

ukáj|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í, ukoj|ovat, -uji/разг.

-uju неск. (со) книж. задоволявам, удовлетворявам, засищам (потребност, желание и под.) **ukáj|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se, ukoj|ovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (čít) книж. търся утѣ́ха, успоко́ение, удовлетворѣ́ние (в нещо): **~et se bláhovými nadějemi** залѣ́гвам се с празни надежди

ukamen|ovat, -uji/разг. -uju св. (кого – вин.) убѣ́я с ка́мъни (някого)

ukáp|nout, третол. -ne св. (со; –) ка́пне (нещо; –): **sem tam ~la nějaká ta koruna spropitného** разг. експр. от време на време ка́пеше, падаше по някоя парѣ́ца бакшиш

úkaz, -u м. явлѣ́ние: přírodní ~ природно явлѣ́ние **uká|zat, -žu/книж. -ži** св. **1. (na koho, na co; kam; со коту; со; на со; коту кого, со)** пока́жа, посоча (някого, нещо на някого; нанякъде): **~at na někoho prstem** посоча някого с прѣ́ст и прен.; **~at někomu cestu** пока́жа на някого пъ́т; **chtěl bych ~at na to, že...** ѝскам да посоча, че...; **~at někomu pracovní postup** пока́жа на някого на́чина на ра́бота; **~at legitimaci, doklady** пока́жа си паспо́рта, докуме́нтите; **~at někomu záda, paty** прен. експр. обѣ́рна грѣ́б на някого; **~at někomu zuby, drápy** прен. експр. пока́жа си зѣ́бите, нѣ́ктите, озѣ́бя се на някого; **~at někomu dveře** прен. експр. изпѣ́дя, изхвѣ́рля някого; пока́жа вратата на някого; **~ali mi dveře** изхвѣ́рлиха ме като мрѣ́сно ко́те **2. (со; со коту)** проявѣ́, пока́жа (нещо; нещо на някого): **~at statečnost** проявѣ́ хра́брост

♦ **~at barvu** изплѣ́оя ка́мъчето; ка́жа си мнѣ́нието напра́во, бѣ́з заобика́лки; **~at někomu zač je toho loket** пока́жа на някого кѣ́дѣ зимѣ́ват ра́ците; **já ti ukážu!** ще ти ка́жа аз на те́бе! ще те на́уча аз! ще ти да́м да се разберѣ́ш! **3. само повел. ukaž, ukažte!** разг. дай, да́йте! **ukaz tu knihu!** да́й, пода́й ми кни́гата!

uká|zat se, -žu se/книж. -ži се св. **1. пока́жа се, появѣ́ се, вестѣ́ се, мѣ́рна се: doma se ani ne~že** да́же не се мѣ́рка, не се вестѣ́ва вкѣ́щи; **~at se v plné kráse** пока́жа се в пѣ́лния си бля́сък; **musím se tam občas ~at** тря́бва да се мѣ́ркам та́м от вре́ме на вре́ме **2. обикн. третол. -že** се проличѣ́, ви́ди се, излѣ́зе, ока́же се: **to se teprve ~že** то́ва те́пѣ́рва ще се ви́ди; **při kontrole se ~zalo kde je chyba** при провѣ́рката пролича́ кѣ́дѣ е грѣ́шката; **časem se ~že, kdo měl pravdu** след вре́ме ще проличѣ́ ко́й е бил пра́в **3. ока́жа се, пролича́, проявѣ́ се: v neštěstí se ~zal jako přítel** в неща́стието то́й се проявѣ́ като прия́тел; **~at se v pravé podobě** пока́жа се в ѝстинския си ви́д; **následky se**

~zaly последниците се проявиха, излязоха на-
яве **4.** представя се, показва се в добра свет-
лина, *разг.* изфукам се: **hostitelka se opravdu**
~ala домакинята се представи прекрасно; **rád**
se ~že před přáteli той обича да се покаже
пред приятелите си

ukazatel, -e м. 1. указател, показател **2. спец.**
показател, указател, индикатор: ~ **cest** пъте-
указател; ~ **směru, směrový** ~ *авиаци.* указател
за посоката, мигач; ~ **sledu fází** *електр.* ука-
зател за ред на фазы; ~ **tlaku** *техн.* инди-
катор на налягане; **peněžní** ~ *икон.* финансов
показател; ~ **rentability** *икон.* показател (за)
рентабилност; ~ **úmrtnosti, porodnosti** пока-
зател (за) смъртност, (за) раждаемост

ukázk|a, -y ж. 1. демонстрация, показване;
обикн. в съчет. **předvést na ~u** показва **2.** об-
разец, мостра: **poslat zboží na ~u** изпратя
стока за мостра; ~ **y nových výrobků** мостри
от нови изделия; **dobrá ~a naší práce** добър
образец на нашата работа **3.** откъс: **číst ~u z**
nové knihy четя откъс от нова книга

ukázkov|ý, -á, -é 1. мострен, пробен: ~ **y sešit**
полигр. пробен отпечатък; ~ **á zásilka** *търг.*
мострена пратка **2.** образцов, изключителен:
~ **y sportovní výkon** *прен.* изключително
спортно постижение

ukázněn|ý, -á, -é дисциплиниран

ukázn|it, -ím св. (koho, co) дисциплинирам (*ня-*
кого, нещо); подчиня (*някого, нещо*) на дис-
циплина

ukázn|it se, -ím se св. дисциплинирам се, подчиня
се на дисциплина

ukázn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (koho, co) дис-
циплинирам, подчинявам на дисциплина
(*някого, нещо*)

ukázn|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. дис-
циплинирам се, подчинявам се на дисциплина

ukazovac|í, -í, -í 1. *език.* показателен: ~ **í zájmeno**
показателно местоимение **2. техн.** измерй-
телен: ~ **í měřicí přístroj** измерителен уред

ukazováček вж. **ukazovák**

ukazovák, -u, често умал. ukazováč|ek, -ku м.
показалец

ukaz|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*na koho, na*
co; kоти co) показвам, посочвам (*някого,*
нещо; на някого нещо) **2.** (*co*) проявявам,
показвам (*качество и под.*)

ukaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. 1. по-
казвам се, появявам се, мяркам се, вестявам
се **2.** *обикн. третол.* ~ **uje se** проличава, вижда
се, излиза, оказва се **3.** оказвам се, изявявам
се, проявявам се (*с качество и под.*) **4.** по-
казвам се, представям се в добра светлина,
разг. фукам се

ukazovátk|o, -a ср. показалка

úklad, -u м. обикн. мн. úklad|y, -ů интриги,
кòзни, коварства: **strojit, osnovat proti ně-**
komu, někomu ~y създавам, плета интриги
срещу някого

uklád|at, -ám неск. 1. (*co kam*) нареждам, под-
реждам, слагам (*нещо някъде*): ~ **at věci do**
kufru слагам, нареждам, подреждам нещата
си в кúфар; ~ **at dítě k spánku** слагам детè да
спы **2.** (*co*) внасям, влагам (*нещо*): ~ **at peníze**
do spořitelny внасям пари в спестовна каса
3. (*co*) възлагам, задавам (*задача и под.*);
налагам (*санкции и под.*): ~ **at žákům úkoly**
възлагам на учениците задачи; ~ **at někomu**
mnoho práce възлагам на някого много ра-
бота; ~ **at někomu daně, trest** налагам на ня-
кого данъци, наказание **4.** (*kоти o co*) *книж.*
заговорнича, организирам покушение, кòзни
(*срещу някого*): ~ **at někomu o život** крой пла-
нове за убийство на някого **5.** (*co*) *комп.* за-
писвам (*файл, информация и под.*) на диск

uklád|at se, -ám se неск. лягам си, лягам: ~ **at se**
ke spánku лягам си, лягам да спя

úkladn|ý, -á, -é коварен, злонамерен, пред-
намерен: ~ **á vražda** предумишлено убийство

uklán|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se неск. по-
кланям се, кланям се

úklid, -u м. почистване, разтрèбване; раз-
чйстване

uklid|it, -ím св. (co) 1. почиства, разчйства, раз-
трèбя (*нещо*): ~ **it byt** почиства апартамент; ~ **it**
po sobě, po dětech разтрèбя след себе си, след
деца **2.** разтрèбя, махна (*нещо*): ~ **it nádobí se**
stolu разтрèбя, вдигна съдове от масата;
разтрèбя масата

uklidn|it, -ím неск. (koho, co) успокоя, укротя,
усмиря (*някого, нещо*)

uklidn|it se, -ím se неск. успокоя се, усмиря се,
укротя се

uklidn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (koho, co)
успокоявам, укротявам, усмирявам (*някого,*
нещо)

uklidn|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. успо-
коявам се, усмирявам се, укротявам се

uklizeč, -e м. чистач

uklizeč|ka, -y ж. чистачка

uklíz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. (co) почиствам,
чйства, разтрèбвам, подреждам (*нещо*): ~ **et**
stopu po krádeži *експр.* ликвидирам, зали-
чавам следи от кражба

úklon, -u м. 1. отклонение, отклоняване: ~ **od**
realistické politiky *прен.* отклоняване от ре-
алистичната политика *физкулт.* **2.** накланяне,
наклòн: ~ **vpravo, vlevo** наклòн надясно,
наляво **3.** поклòн

úklon|a, -y ж. поклон: **pozdravit ~ou** поздравя с поклон

uklon|it se, -ím se св. (кому) поклоня се (на някого)

uklouz|nout, -nu св. 1. подхлъзна се, изпързля се: **noha mu ~la** кракът му се подхлъзна 2. изплъзна се, измъкна се: **~l pronásledovatelům** той се изплъзна, измъкна се от преследвачите си; **~lo mu hrubé slovo** изплъзна му се груба дума

ukoj|it, -ím св. (со) книж. задоволя, удовлетворя, успокоя, утоля (нещо): **~it (svou) zvědavost** задоволя любопитството си; **~it žízeň** утоля жажда

ukoj|it se, -ím se св. (čít) книж. задоволя се, удовлетвори се, успокоя се (с нещо)

uko|jovat, uko|jovat se вж. **ukájet, ukájet se**
úkol, -u м. 1. задача, задължение: **uložit ~** поставя задача; **vytyčit si ~** поставя си за задача; **vzít (si) na sebe ~** поема задължение, задача; **dostat (za) ~** възложат ми задача; **mít za ~** ймам (за) задача; **připadl mu ~, aby...** падна му се задачата да...; **plnit ~y** изпълнявам задачи; **bojový ~** воен. бойна задача; **pracovat v ~u** икон. работя на акорд 2. домашно, домашна работа: **písemný domácí ~** писмено домашно, писмена домашна работа; **slohový ~** съчинение

úkolář, -e м. нормировчик

ukoléb|bat, разг. ukolíb|at, -ám/рядко -u св. 1. (кого – вин.) приспя (някого) 2. (кого, со) приспя вниманието, бдителността (на някого, на нещо)

ukoléb|at se, -ám se/рядко -u se св. (čít) успокоя се (от нещо); позволя да ме излъжат, да ме подведа (с нещо): **nedat se ~at planými sliby** не позволя да ме излъжат, да ме заблудят, да ме подведа с празни обещания; **dát se ~at úspěchy** успокоя се от успехи, позволя успехите да притъпят вниманието, амбициите ми

ukolébavk|a, разг. ukolíbavk|a ж. приспивна песен

úkol|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со; –) икон. нормирам (нещо)

úkolov|ý, -á, -é икон. нормиран; който е на парче, на аркорд: **~á mzda** сдълно-разредна надница; **~á práce** работа на парче, на аркорд; **~é normy** акордни норми

úkon, -u м. действие, операция, манипулация: **početní ~** мат. изчислителна операция; **pracovní ~** икон. работна операция; **léčebný ~** мед. лечебна манипулация; **procesní ~** юрид. процесуално действие

ukončen|í, -í ср. завършване, приключване

ukonč|it, -ím св. (со) завърша, свърша, привърша, приключва, закрива (нещо): **~it práci** завър-

ша, свърша, привърша работа; **~it schůzi** закрива събрание

ukonejš|it, -ím св. 1. (кого, со) успокоя, укротя, усмиря (някого, нещо) 2. (со) книж. задоволя, удовлетворя, уталожва, утоля (желание, потребность и под.)

ukop|nout, -nu св. (со) 1. изкопая, откопая (нещо) 2. нараня, повредя (нещо) с ритане: **~nout si palec** ритна си палеца, удари си палеца на крака

ukoptě|n|ý, -á, -é експр. опушен, осажден, мърляв, измърлян, изцапан, мръсен

úkor, -u м., рядко **úkor|a, -y** ж. обикн. в съчет. **na ~** (кого, нещо) като предлог с род. в ущърб, за сметка (на някого, на нещо): **na ~ zdraví** за сметка на здравето, в ущърб на здравето; **obohacovat se na ~ rodiny** обогатявам се за сметка на семейството си

ukořist|it, -ím св. (со) плячкосам, взема (нещо) като плячка

úkosem нар. книж. 1. косо, изкосо, отстраня: **podívat se ~** погледна косо 2. прен. накриво; подозрително, недоверчиво; надмменно; презрително: **dívat se, shlížet na někoho ~** гледам някого накриво

ukou|sat, -šu/-sám св. 1. (со) отхапя (нещо) 2. (кого, со) изгризв, разкъсам със зъби (някого, нещо): **navzájem by se ~sali** прен. експр. ще се изядат един друг; **dlouhou chvíli by si člověk prsty ~sal** експр. от скука човек може да се изяде, да пукне; **~sali by ho (jizlivostmi, zlobou)** прен. експр. ще го изядат, ще го разкъсат (с язвителни забелжки, от злоба) 3. (со) рядко сдъвча (нещо): **já to ne~šu** не мога да го сдъвча

ukou|sat se, -šu se/-sám se св. експр. изям се, изгризв се: **já bych se tady (dlouhou chvíli) ~sal** тук ще се изям, ще пукна (от скука)

ukous|nout, -nu св. (со/рядко нещо) отхапя, прехапя (нещо): **raději by si jazyk ~l, než by to řekl** експр. по-скоро ще си прехапе езика, но не ще каже

nikdo tě ne~ne не сѐ бой, нищо няма да ти се случи, нищо няма да ти направят

ukov|at, -u/-ám, остар. книж. ukout, ukuji св. 1. (со) изкова (нещо): **~at zbraně** изкова оръжие; **~at přátelství** прен. изкова приятелство, дружба 2. обикн. **ukout (со)** книж. скроя, изкова (план, коварство и под.): **ukout zradu, pomstu** скроя измяна, отмъщение

ukrád|at, -ám несв. (кому со) крада, отнемam (нещо на някого); лишавам (някого от нещо): **starosti mu ~aly spánek** грижите го лишават от сън; **~at někomu drahocenný čas**

прен. отнѣмам на някого от скъпоценното му **кръво** ♦ **кръвожи** мотая се, не правя нищо

úkradkem, úkradem *нар. книж.* крадешком, скришом, скрито, незабелязано, тайно, дебнешком: **podívat se** ~ погледна скришом; **scházejí se jen tak** ~ срещат се тайно

ukradnout *вж.* **ukrást**

ukraj|ovat, рядко ukroj|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* отрязвам (нещо): **~ovat krajíce chleba** отрязвам филийки ♦ **~ují/rozab- vem** говори бавно, реди дъма по дъма; **mluví, jako když másla, medu ~uje** говори благо; говори сякаш мед му капе от устата

ukr|ást, ukr|adnout, -adnu *св. 1. (со; со кому)* открадна (нещо; нещо на някого): **~ást si chvílku pro sebe** откъсна, открадна време за себе си; **~ást někomu nápad** *прен. експр.* открадна идея на някого; **však on tě tam nikdo ne~adne** *експр.* там никой няма да те изяде **2. в съчет. to mi může být ~adeno** *разг.* това хич не ме интересува, пет пари не давам за това

ukrát|it, -ím *св. книж.* съкратя, скъся: **~ili mi žití** съкратих ми живота ♦ **~ití/udí (čtením)** разсѣя скъката (с четене)

ukroj|it, -ím *св. (со/чеho)* отрежа (нещо): **~it si krajíc chleba** отрежа си филия хляб

úkrok, -u *м. физкулт.* крачка

úkrop, разг. oukrop, -u *м.* чеснова супа

úkropeč|ek, разг. oukropeček, -ka *м. експр. умал.* плах, стеснителен човек: **je, vypadá, sedí jako ~ek** е, изглежда, седи по-нисък от тревата, по-тих от водата

ukrou|it, -ím *св. 1. (со)* извивя, усъча (нещо), откъсна (нещо) с усукване: **~it si knoflík u kabátu** откъсна си копче от палтото; **mohl si zvědavostí krk ~it** той щеше да умре от любопитство; така се въртеше от любопитство, че за малко да му се откъсне вратът **2. в съчет. -it si cigaretu** свия си цигара

ukrutánsk|ý, ukrutanánsk|ý, -á, -é *експр.* грамаден, гигантски, огромен, *разг.* страшен, адски, ужасен, жесток, лют: **mám ~ý hlad** страшно съм гладен; **mám ~ou radost** безкрайно се радвам; **mít ~ou smůlu** никак не ми върви, ужасен Мърко Тотеv съм

ukrutně *нар. 1.* жестоко, варварски, страшно: **jednat s někým** ~ постъпвам жестоко с някого **2. експр.** страшно, ужасно, адски, безкрайно, много силно: **~ se mi chce spát** страшно ми се спи; **~ jsem se lekl** ужасно се изплаших

ukrutnic|e, -e *ж.* жестока, безмилостна, безжълостна жена

ukrutník, -a *м.* жесток, безмилостен, безжълостен човек; тиранин

ukrutnost, -i *ж.* **1.** жестокост, свирепост, коравосърдечност, безсърдечие **2.** жестокост, жестока постъпка: **páchat ~i** върша жестокости

ukrutn|ý, -á, -é **1.** жесток, варварски, страшен, груб, суров, безпощаден, свиреп **2. експр.** ужасен, страшен, страховтен, гигантски, огромен, *разг.* адски, жесток; лют: **mám ~ý hlad** страшно, страховтно съм гладен; **je ~á zima** страшно е студено, лют студ е

úkryt, -u *м.* скривалище, убежище, подслон: **tajný** ~ тайно скривалище; **pohotovostní** ~ воен. скривалище, блиндаж; **protiletadlový** ~ воен. противосамолетно скривалище

ukr|ýt, -yji/разг. -yju *св. малко книж. 1. (коho, со)* скрия, укрія, прикрія (някого, нещо) **2. (со)** спотая, сподавя, скрия, прикрія (*чувство и под.*): **~ýt rozčilení, rozpaky** сподавя, скрия възбудата си, смущението си; **~ýt nějaký záměr** прикрія някакво намерение

ukr|ýt se, -yji se/разг. -yju se *св. малко книж.* скрия се, укрія се

ukrýv|at, -ám *несв. малко книж. 1. (коho, со)* скривам, укривам, прикривам (някого, нещо) **2. (со)** спотайвам/спотаявам, сподавам, крия, прикривам (нещо)

ukrýv|at se, -ám se *несв. малко книж.* скривам се, укривам се, прикривам се

ukřič|et, -ím *св. (коho – вин.) експр.* проглуша ушите (на някого); заглуша (някого); с викане накарвам (някого) да млъкне

ukřič|et se, -ím se *св. експр.* пресипна от крещене; остана без глас от викане, от крещене: **mohl se ~et** той щеше да се скъса от крещене, от викане

ukřivd|it, -ím *св. (кому)* **1.** извърша несправедливост (*спрямо някого*), постъпя несправедливо (*с някого*): **nedá mu ~it** не позволява, няма да допусне да постъпят несправедливо с него **2.** набеда, обидя, оскъбня (*някого*): **~it nevinnému** набеда невинен **3.** нанесе вреда, щета (*на някого*), ошети (*някого*): **bylo mu ~ěno** ошетиха го

ukřižován|í, -í *ср.* разпъване на кръст

ukřiž|ovat, -uji/разг. -uju *св. (коho – вин.)* разпъна на кръст (*някого*)

ukus|ovat, -uji/разг. -uju, ukousáv|at, -ám *несв.* отхапвам

ukvapen|ý, -á, -é прибързан: **~e rozhodnutí, jednání** прибързано решение, прибързана постъпка; **~ý závěr** прибързано заключение

ukvap|it se, -ím se *св. (–; s čím; v čem)* прибързам, избързам (*с нещо; в нещо*); взема недообмислено, прибързано решение: **~it se s návrhem** прибързам, избързам с предложението; **jen se ne~** само не прибързвай, не избързвай;

~it se v úsudku o někom прибързам в преценката си за някого
ukvap|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. прибързвам, действам необмислено, прибързано: **raději se ne~uj!** по-добре не прибързвай!
úl, úlu м. (пчелен) кошер: **je tu jako v úle** тук е като в кошер (шумно, оживено)
ulám|at, -u св. (со) отчұпя, откърша (нещо); изпочұпя (нещо): **~at někomu drápky** прен. при-
~~твюкати~~ **obvinění** обезсиля укори, обвинения
ulám|at se, -u св. отчұпя се, откърша се, прекърша се
ulam|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) отчұпвам, откършвам (нещо); изпочұпвам (нещо)
ulam|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. отчұпвам се, откършвам се; изпочұпвам се
uléh|at, -ám неск. лягам: **~at k spánku** лягам да спя
ulehč|it, -ím св. 1. (со кому, чему) отнема от тежестта (на нещо за някого, за нещо); напраща по-леко (нещо на някого, на нещо) 2. (со кому, чему) облекча (някого в нещо), улесня (някого, нещо): **~it ženám práci v domácnosti** облекча работата на жените в домакинството; **~it kapse, peněženice** облекча джоба, портмонето 3. (кому, чему) донеса облекчение (на някого, на нещо): **~it nemocnému** донеса облекчение на болен; **~it svému svědomí** облекча съвестта си
ulehč|it se, обикн. безл. -í se св. (кому) олекне (на някого): **nemocnému se ~ilo** на болия му олекна
ulehč|it si, -ím si св. (čím) облекча се (с нещо): **~it si pláčem, kletbou** облекча душата си с плач, с проклятие
ulehč|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кому, чему) облекчавам (някого, нещо)
ulehč|ovat se, обикн. безл. -uje se неск. (кому) олеква (на някого): **nemocnému se ~uje** на болия му олеква
ulehč|ovat si, -uji si/разг. -uju si неск. (со) облекчавам (си), улеснявам (си) (нещо): **~ovat si život** облекчавам, улеснявам живота си; **~ovat si nadávkami** облекчавам душата си с ругатни
uleh|nout, -nu св. 1. (kam) легна (някъде): **~nout ke spánku** легна да спя; **~nout do hrobu** легна в гроба, умра 2. легна болен: **~nout s chřipkou** легна болен от грип
ulejvák, -á м. *експр.* кръшкач
ulejv|at se, -ám se неск. (–; z čeho; od čeho) *разг. експр.* клинча, кръшкам (от задължения): **~at se v práci** кръшкам от работа; **~at se ze školy, ze schůze** бягам от училище, от събрание
ulek, -u м. уплаха: **strnout ~em** вцепеня се от

уплаха; **vzpamatovat se z ~u** съвзема се от уплаха
ulek|nout se, -nu se св. (koho, čeho) изплаша се, уплаша се (от някого, от нещо)
ulét|at, разг. ulít|at, -ám неск. отлитам
ulet|ět, -ím, ulét|nout, разг. ulít|nout, -nu св. 1. (со) прелетя, измина с летене (разстояние): **trysková letadla ~í za hodinu až 3 500 km** реактивните самолети за един час могат да изминат до 3 500 км 2. (–; odkud) *експр.* отхвъркна, отделя се (от някъде): **ulítne ti knoflík** ще ти падне копчето
ulév|a, -y ж. облекчение, улеснение: **nemocný pocítil ~u** болият почувства облекчение; **s ~ou si oddechnout** отдъхна си с облекчение; **pracovní ~y** трудови облекчения; **daňové ~y** данъчни облекчения
ulév|at, разг. ulív|at, -ám неск. 1. (со; со čím) заливам, поливам, засипвам (нещо; нещо с нещо): **~at oheň** поливам, засипвам, потушавам огън; **~at smutek vínem** прен. *експр.* заливам, давя мъката във вино 2. (со z čeho) изливам (нещо от нещо): **~at broky z olova** изливам сачми от олово 3. (со) *разг. експр.* свивам, отклонявам, отделям (нещо): **~at peníze do ciziny** отклонявам пари в чужбина
ulev|it, -ím св. (кому, чему) облекча, улесня (някого, нещо): **~it unaveným nohám** облекча изморени крака
ulev|it se, обикн. безл. -í se св. (кому) олекне (на някого): **lěčením se mu ~ilo** от лечението му олекна, стана му по-добре; **slzami se jí ~ilo** от сълзите ѝ олекна
ulev|it si, -ím si св. 1. облекча се, отида по нужда 2. облекча душата си: **~it si kletbou, pláčem** облекча душата си с проклятие, с плач
ulev|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кому v čem) облекчавам (някого в нещо): **~ovat někomu v práci** облекчавам работата на някого, облекчавам някого в работата му
ulev|ovat si, -uji si/разг. -uju si неск. 1. облекчавам се, отивам по нужда 2. облекчавам душата си
ulézt, ulezu св. (со) пропълзя, измина с пълзене (разстояние): **ulézt několik metrů** пропълзя няколко метра, измина няколко метра с пълзене
uležel|ý, -á, -é отлежал
ulež|et se, -ím se св. отлежъ: **ono se mu to v hlavě ~í** прен. той ще си промени мнението, ще размисли
ulic|e, -e ж. улица: **příčná ~e** пряка улица; **souběžná ~e** успоредна улица; **slepá ~e** задънена улица и прен.; **pokoj do ~e** стая откъм улицата, с изглед към улицата; **octnout se na ~i** прен.

оста̀на на ўлицата (*без работа*); **v těch šatech nemůžeš na ~i** *прен.* не можеш да излѣзеш с ~~тебе~~ **můžeš na ~i** *прен.* можеш да излѣзеш с тебѣ
z ~e ўличница, проститутка; **nesbírám peníze na ~i** парите не ги копая
uličk|a, -у *жс. умал.* **1.** ўличка: **zastrčená ~a** забўтана ўличка **2.** пътѣка, пътѣчка, про̀ход: **~a mezi stoly (v restauraci)** пътѣка между масите (в ресторана) **3.** ~~улица~~ **4.** ~~улица~~ в задънена ўлица, в безизходно положение;
uličn|í, -í, -í ўличен: **~í osvětlení** ўлично осветлѣние; **~í provoz** ўлично дви́жение; **~í síť** ўлична мре́жа; **~í dlažba** ўлична настѣлка
uličnic|e, -e *жс.* калпаза̀нка, хулига̀нка
uličnick|ý, -á, -é гамѣнски, хулига̀нски: **~ý kousek** хулига̀нски но̀мер
uličnictv|í, -í *ср.* хулига̀нство, гамѣнство, гамѣнска постѣпка
uličník, -a *м.* гамѣн, калпаза̀нин, хулига̀н
úlisně *нар.* ласка̀телно, лѣстиво, с подма́зване, серви́лно, раболе́пно
úlisn|ý, -á, -é ласка̀телен, лѣстив, нейскрен: **~ý úsměv** ма́зна усми́вка; **~ý jako had** лѣстив като змия
ulit|a, -у *жс.* ъхловна черу̀пка, раковина: **stáhnout se, uzavřít se do své ~y** *прен.* затво́ря се в черу̀пката си, затво́ря се в се́бе си
ulít|at se, -ám *св. разг. експр.* съсия се от тѣрча̀не, ска́пя се да обика́лям
úlitb|a, -у *жс.* възлия́ние (*езическо жертвоприношение на вино*)
ulít, uliji/uleji/разг. uliju/uleju *св. 1.* (*co/čeho*) отлѣя, отсѣпя (*от не́що*) **2. (*co*) залѣя, уда́вя (*не́що*), потуша́ (*огън*): **~ oheň** залѣя, потуша́, загася́ огън с вода́; **~ hoře vínem** уда́вя мѣката въ́в вино́ **3. (*co*) излѣя, създа́м (*не́що*) чрез ле́ене: **~ zvon** излѣя камба̀на **4. само ulejt разг. (co)** скрѣя, отмѣкна, задѣгна, завлека́ (*не́що*): **~ ukradené zboží** скрѣя откра́дната сто́ка; **~ zlato do ciziny** отклоня́, прехвѣрля́ зла́то в чужби́на
ulízan|ý, -á, -é *експр.* зали́зан, пригладѣн, загла́ден: **~é vlasy** зали́зана коса́
úloh|a, -у *жс.* **1.** ро́ля: **vykonávat ~u prostředníka** игра́я ро́лята на посре́дник; **významná ~a v politickém životě** ва́жна ро́ля в политическия живо́т **2.** зада́ча: **uložit ~u** възло́жа зада́ча; **řešit ~u** реша́вам зада́ча; **sbírka ~ z algebry** сбѣрник зада́чи по а́лгебра **3.** дома́шно, уро́к: **domácí ~a** дома́шно (упражне́ние); **napřít ~u** напи́ша (си) дома́шното **4. театр.** ро́ля: **hlavní ~a** гла́вна ро́ля; **~y a obsazení** де́йстващи лица́ и изпѣлнители; **hrát hlavní ~u, roli** *прен.* игра́я гла́вна ро́ля, ймам го́лямо****

зна́не **úloha** *жс.* **1.** ~~ро́ля~~ **2.** ~~ро́ля~~ **3.** ~~ро́ля~~ **4.** ~~ро́ля~~ **5.** ~~ро́ля~~ **6.** ~~ро́ля~~ **7.** ~~ро́ля~~ **8.** ~~ро́ля~~ **9.** ~~ро́ля~~ **10.** ~~ро́ля~~ **11.** ~~ро́ля~~ **12.** ~~ро́ля~~ **13.** ~~ро́ля~~ **14.** ~~ро́ля~~ **15.** ~~ро́ля~~ **16.** ~~ро́ля~~ **17.** ~~ро́ля~~ **18.** ~~ро́ля~~ **19.** ~~ро́ля~~ **20.** ~~ро́ля~~ **21.** ~~ро́ля~~ **22.** ~~ро́ля~~ **23.** ~~ро́ля~~ **24.** ~~ро́ля~~ **25.** ~~ро́ля~~ **26.** ~~ро́ля~~ **27.** ~~ро́ля~~ **28.** ~~ро́ля~~ **29.** ~~ро́ля~~ **30.** ~~ро́ля~~ **31.** ~~ро́ля~~ **32.** ~~ро́ля~~ **33.** ~~ро́ля~~ **34.** ~~ро́ля~~ **35.** ~~ро́ля~~ **36.** ~~ро́ля~~ **37.** ~~ро́ля~~ **38.** ~~ро́ля~~ **39.** ~~ро́ля~~ **40.** ~~ро́ля~~ **41.** ~~ро́ля~~ **42.** ~~ро́ля~~ **43.** ~~ро́ля~~ **44.** ~~ро́ля~~ **45.** ~~ро́ля~~ **46.** ~~ро́ля~~ **47.** ~~ро́ля~~ **48.** ~~ро́ля~~ **49.** ~~ро́ля~~ **50.** ~~ро́ля~~ **51.** ~~ро́ля~~ **52.** ~~ро́ля~~ **53.** ~~ро́ля~~ **54.** ~~ро́ля~~ **55.** ~~ро́ля~~ **56.** ~~ро́ля~~ **57.** ~~ро́ля~~ **58.** ~~ро́ля~~ **59.** ~~ро́ля~~ **60.** ~~ро́ля~~ **61.** ~~ро́ля~~ **62.** ~~ро́ля~~ **63.** ~~ро́ля~~ **64.** ~~ро́ля~~ **65.** ~~ро́ля~~ **66.** ~~ро́ля~~ **67.** ~~ро́ля~~ **68.** ~~ро́ля~~ **69.** ~~ро́ля~~ **70.** ~~ро́ля~~ **71.** ~~ро́ля~~ **72.** ~~ро́ля~~ **73.** ~~ро́ля~~ **74.** ~~ро́ля~~ **75.** ~~ро́ля~~ **76.** ~~ро́ля~~ **77.** ~~ро́ля~~ **78.** ~~ро́ля~~ **79.** ~~ро́ля~~ **80.** ~~ро́ля~~ **81.** ~~ро́ля~~ **82.** ~~ро́ля~~ **83.** ~~ро́ля~~ **84.** ~~ро́ля~~ **85.** ~~ро́ля~~ **86.** ~~ро́ля~~ **87.** ~~ро́ля~~ **88.** ~~ро́ля~~ **89.** ~~ро́ля~~ **90.** ~~ро́ля~~ **91.** ~~ро́ля~~ **92.** ~~ро́ля~~ **93.** ~~ро́ля~~ **94.** ~~ро́ля~~ **95.** ~~ро́ля~~ **96.** ~~ро́ля~~ **97.** ~~ро́ля~~ **98.** ~~ро́ля~~ **99.** ~~ро́ля~~ **100.** ~~ро́ля~~ **101.** ~~ро́ля~~ **102.** ~~ро́ля~~ **103.** ~~ро́ля~~ **104.** ~~ро́ля~~ **105.** ~~ро́ля~~ **106.** ~~ро́ля~~ **107.** ~~ро́ля~~ **108.** ~~ро́ля~~ **109.** ~~ро́ля~~ **110.** ~~ро́ля~~ **111.** ~~ро́ля~~ **112.** ~~ро́ля~~ **113.** ~~ро́ля~~ **114.** ~~ро́ля~~ **115.** ~~ро́ля~~ **116.** ~~ро́ля~~ **117.** ~~ро́ля~~ **118.** ~~ро́ля~~ **119.** ~~ро́ля~~ **120.** ~~ро́ля~~ **121.** ~~ро́ля~~ **122.** ~~ро́ля~~ **123.** ~~ро́ля~~ **124.** ~~ро́ля~~ **125.** ~~ро́ля~~ **126.** ~~ро́ля~~ **127.** ~~ро́ля~~ **128.** ~~ро́ля~~ **129.** ~~ро́ля~~ **130.** ~~ро́ля~~ **131.** ~~ро́ля~~ **132.** ~~ро́ля~~ **133.** ~~ро́ля~~ **134.** ~~ро́ля~~ **135.** ~~ро́ля~~ **136.** ~~ро́ля~~ **137.** ~~ро́ля~~ **138.** ~~ро́ля~~ **139.** ~~ро́ля~~ **140.** ~~ро́ля~~ **141.** ~~ро́ля~~ **142.** ~~ро́ля~~ **143.** ~~ро́ля~~ **144.** ~~ро́ля~~ **145.** ~~ро́ля~~ **146.** ~~ро́ля~~ **147.** ~~ро́ля~~ **148.** ~~ро́ля~~ **149.** ~~ро́ля~~ **150.** ~~ро́ля~~ **151.** ~~ро́ля~~ **152.** ~~ро́ля~~ **153.** ~~ро́ля~~ **154.** ~~ро́ля~~ **155.** ~~ро́ля~~ **156.** ~~ро́ля~~ **157.** ~~ро́ля~~ **158.** ~~ро́ля~~ **159.** ~~ро́ля~~ **160.** ~~ро́ля~~ **161.** ~~ро́ля~~ **162.** ~~ро́ля~~ **163.** ~~ро́ля~~ **164.** ~~ро́ля~~ **165.** ~~ро́ля~~ **166.** ~~ро́ля~~ **167.** ~~ро́ля~~ **168.** ~~ро́ля~~ **169.** ~~ро́ля~~ **170.** ~~ро́ля~~ **171.** ~~ро́ля~~ **172.** ~~ро́ля~~ **173.** ~~ро́ля~~ **174.** ~~ро́ля~~ **175.** ~~ро́ля~~ **176.** ~~ро́ля~~ **177.** ~~ро́ля~~ **178.** ~~ро́ля~~ **179.** ~~ро́ля~~ **180.** ~~ро́ля~~ **181.** ~~ро́ля~~ **182.** ~~ро́ля~~ **183.** ~~ро́ля~~ **184.** ~~ро́ля~~ **185.** ~~ро́ля~~ **186.** ~~ро́ля~~ **187.** ~~ро́ля~~ **188.** ~~ро́ля~~ **189.** ~~ро́ля~~ **190.** ~~ро́ля~~ **191.** ~~ро́ля~~ **192.** ~~ро́ля~~ **193.** ~~ро́ля~~ **194.** ~~ро́ля~~ **195.** ~~ро́ля~~ **196.** ~~ро́ля~~ **197.** ~~ро́ля~~ **198.** ~~ро́ля~~ **199.** ~~ро́ля~~ **200.** ~~ро́ля~~ **201.** ~~ро́ля~~ **202.** ~~ро́ля~~ **203.** ~~ро́ля~~ **204.** ~~ро́ля~~ **205.** ~~ро́ля~~ **206.** ~~ро́ля~~ **207.** ~~ро́ля~~ **208.** ~~ро́ля~~ **209.** ~~ро́ля~~ **210.** ~~ро́ля~~ **211.** ~~ро́ля~~ **212.** ~~ро́ля~~ **213.** ~~ро́ля~~ **214.** ~~ро́ля~~ **215.** ~~ро́ля~~ **216.** ~~ро́ля~~ **217.** ~~ро́ля~~ **218.** ~~ро́ля~~ **219.** ~~ро́ля~~ **220.** ~~ро́ля~~ **221.** ~~ро́ля~~ **222.** ~~ро́ля~~ **223.** ~~ро́ля~~ **224.** ~~ро́ля~~ **225.** ~~ро́ля~~ **226.** ~~ро́ля~~ **227.** ~~ро́ля~~ **228.** ~~ро́ля~~ **229.** ~~ро́ля~~ **230.** ~~ро́ля~~ **231.** ~~ро́ля~~ **232.** ~~ро́ля~~ **233.** ~~ро́ля~~ **234.** ~~ро́ля~~ **235.** ~~ро́ля~~ **236.** ~~ро́ля~~ **237.** ~~ро́ля~~ **238.** ~~ро́ля~~ **239.** ~~ро́ля~~ **240.** ~~ро́ля~~ **241.** ~~ро́ля~~ **242.** ~~ро́ля~~ **243.** ~~ро́ля~~ **244.** ~~ро́ля~~ **245.** ~~ро́ля~~ **246.** ~~ро́ля~~ **247.** ~~ро́ля~~ **248.** ~~ро́ля~~ **249.** ~~ро́ля~~ **250.** ~~ро́ля~~ **251.** ~~ро́ля~~ **252.** ~~ро́ля~~ **253.** ~~ро́ля~~ **254.** ~~ро́ля~~ **255.** ~~ро́ля~~ **256.** ~~ро́ля~~ **257.** ~~ро́ля~~ **258.** ~~ро́ля~~ **259.** ~~ро́ля~~ **260.** ~~ро́ля~~ **261.** ~~ро́ля~~ **262.** ~~ро́ля~~ **263.** ~~ро́ля~~ **264.** ~~ро́ля~~ **265.** ~~ро́ля~~ **266.** ~~ро́ля~~ **267.** ~~ро́ля~~ **268.** ~~ро́ля~~ **269.** ~~ро́ля~~ **270.** ~~ро́ля~~ **271.** ~~ро́ля~~ **272.** ~~ро́ля~~ **273.** ~~ро́ля~~ **274.** ~~ро́ля~~ **275.** ~~ро́ля~~ **276.** ~~ро́ля~~ **277.** ~~ро́ля~~ **278.** ~~ро́ля~~ **279.** ~~ро́ля~~ **280.** ~~ро́ля~~ **281.** ~~ро́ля~~ **282.** ~~ро́ля~~ **283.** ~~ро́ля~~ **284.** ~~ро́ля~~ **285.** ~~ро́ля~~ **286.** ~~ро́ля~~ **287.** ~~ро́ля~~ **288.** ~~ро́ля~~ **289.** ~~ро́ля~~ **290.** ~~ро́ля~~ **291.** ~~ро́ля~~ **292.** ~~ро́ля~~ **293.** ~~ро́ля~~ **294.** ~~ро́ля~~ **295.** ~~ро́ля~~ **296.** ~~ро́ля~~ **297.** ~~ро́ля~~ **298.** ~~ро́ля~~ **299.** ~~ро́ля~~ **300.** ~~ро́ля~~ **301.** ~~ро́ля~~ **302.** ~~ро́ля~~ **303.** ~~ро́ля~~ **304.** ~~ро́ля~~ **305.** ~~ро́ля~~ **306.** ~~ро́ля~~ **307.** ~~ро́ля~~ **308.** ~~ро́ля~~ **309.** ~~ро́ля~~ **310.** ~~ро́ля~~ **311.** ~~ро́ля~~ **312.** ~~ро́ля~~ **313.** ~~ро́ля~~ **314.** ~~ро́ля~~ **315.** ~~ро́ля~~ **316.** ~~ро́ля~~ **317.** ~~ро́ля~~ **318.** ~~ро́ля~~ **319.** ~~ро́ля~~ **320.** ~~ро́ля~~ **321.** ~~ро́ля~~ **322.** ~~ро́ля~~ **323.** ~~ро́ля~~ **324.** ~~ро́ля~~ **325.** ~~ро́ля~~ **326.** ~~ро́ля~~ **327.** ~~ро́ля~~ **328.** ~~ро́ля~~ **329.** ~~ро́ля~~ **330.** ~~ро́ля~~ **331.** ~~ро́ля~~ **332.** ~~ро́ля~~ **333.** ~~ро́ля~~ **334.** ~~ро́ля~~ **335.** ~~ро́ля~~ **336.** ~~ро́ля~~ **337.** ~~ро́ля~~ **338.** ~~ро́ля~~ **339.** ~~ро́ля~~ **340.** ~~ро́ля~~ **341.** ~~ро́ля~~ **342.** ~~ро́ля~~ **343.** ~~ро́ля~~ **344.** ~~ро́ля~~ **345.** ~~ро́ля~~ **346.** ~~ро́ля~~ **347.** ~~ро́ля~~ **348.** ~~ро́ля~~ **349.** ~~ро́ля~~ **350.** ~~ро́ля~~ **351.** ~~ро́ля~~ **352.** ~~ро́ля~~ **353.** ~~ро́ля~~ **354.** ~~ро́ля~~ **355.** ~~ро́ля~~ **356.** ~~ро́ля~~ **357.** ~~ро́ля~~ **358.** ~~ро́ля~~ **359.** ~~ро́ля~~ **360.** ~~ро́ля~~ **361.** ~~ро́ля~~ **362.** ~~ро́ля~~ **363.** ~~ро́ля~~ **364.** ~~ро́ля~~ **365.** ~~ро́ля~~ **366.** ~~ро́ля~~ **367.** ~~ро́ля~~ **368.** ~~ро́ля~~ **369.** ~~ро́ля~~ **370.** ~~ро́ля~~ **371.** ~~ро́ля~~ **372.** ~~ро́ля~~ **373.** ~~ро́ля~~ **374.** ~~ро́ля~~ **375.** ~~ро́ля~~ **376.** ~~ро́ля~~ **377.** ~~ро́ля~~ **378.** ~~ро́ля~~ **379.** ~~ро́ля~~ **380.** ~~ро́ля~~ **381.** ~~ро́ля~~ **382.** ~~ро́ля~~ **383.** ~~ро́ля~~ **384.** ~~ро́ля~~ **385.** ~~ро́ля~~ **386.** ~~ро́ля~~ **387.** ~~ро́ля~~ **388.** ~~ро́ля~~ **389.** ~~ро́ля~~ **390.** ~~ро́ля~~ **391.** ~~ро́ля~~ **392.** ~~ро́ля~~ **393.** ~~ро́ля~~ **394.** ~~ро́ля~~ **395.** ~~ро́ля~~ **396.** ~~ро́ля~~ **397.** ~~ро́ля~~ **398.** ~~ро́ля~~ **399.** ~~ро́ля~~ **400.** ~~ро́ля~~ **401.** ~~ро́ля~~ **402.** ~~ро́ля~~ **403.** ~~ро́ля~~ **404.** ~~ро́ля~~ **405.** ~~ро́ля~~ **406.** ~~ро́ля~~ **407.** ~~ро́ля~~ **408.** ~~ро́ля~~ **409.** ~~ро́ля~~ **410.** ~~ро́ля~~ **411.** ~~ро́ля~~ **412.** ~~ро́ля~~ **413.** ~~ро́ля~~ **414.** ~~ро́ля~~ **415.** ~~ро́ля~~ **416.** ~~ро́ля~~ **417.** ~~ро́ля~~ **418.** ~~ро́ля~~ **419.** ~~ро́ля~~ **420.** ~~ро́ля~~ **421.** ~~ро́ля~~ **422.** ~~ро́ля~~ **423.** ~~ро́ля~~ **424.** ~~ро́ля~~ **425.** ~~ро́ля~~ **426.** ~~ро́ля~~ **427.** ~~ро́ля~~ **428.** ~~ро́ля~~ **429.** ~~ро́ля~~ **430.** ~~ро́ля~~ **431.** ~~ро́ля~~ **432.** ~~ро́ля~~ **433.** ~~ро́ля~~ **434.** ~~ро́ля~~ **435.** ~~ро́ля~~ **436.** ~~ро́ля~~ **437.** ~~ро́ля~~ **438.** ~~ро́ля~~ **439.** ~~ро́ля~~ **440.** ~~ро́ля~~ **441.** ~~ро́ля~~ **442.** ~~ро́ля~~ **443.** ~~ро́ля~~ **444.** ~~ро́ля~~ **445.** ~~ро́ля~~ **446.** ~~ро́ля~~ **447.** ~~ро́ля~~ **448.** ~~ро́ля~~ **449.** ~~ро́ля~~ **450.** ~~ро́ля~~ **451.** ~~ро́ля~~ **452.** ~~ро́ля~~ **453.** ~~ро́ля~~ **454.** ~~ро́ля~~ **455.** ~~ро́ля~~ **456.** ~~ро́ля~~ **457.** ~~ро́ля~~ **458.** ~~ро́ля~~ **459.** ~~ро́ля~~ **460.** ~~ро́ля~~ **461.** ~~ро́ля~~ **462.** ~~ро́ля~~ **463.** ~~ро́ля~~ **464.** ~~ро́ля~~ **465.** ~~ро́ля~~ **466.** ~~ро́ля~~ **467.** ~~ро́ля~~ **468.** ~~ро́ля~~ **469.** ~~ро́ля~~ **470.** ~~ро́ля~~ **471.** ~~ро́ля~~ **472.** ~~ро́ля~~ **473.** ~~ро́ля~~ **474.** ~~ро́ля~~ **475.** ~~ро́ля~~ **476.** ~~ро́ля~~ **477.** ~~ро́ля~~ **478.** ~~ро́ля~~ **479.** ~~ро́ля~~ **480.** ~~ро́ля~~ **481.** ~~ро́ля~~ **482.** ~~ро́ля~~ **483.** ~~ро́ля~~ **484.** ~~ро́ля~~ **485.** ~~ро́ля~~ **486.** ~~ро́ля~~ **487.** ~~ро́ля~~ **488.** ~~ро́ля~~ **489.** ~~ро́ля~~ **490.** ~~ро́ля~~ **491.** ~~ро́ля~~ **492.** ~~ро́ля~~ **493.** ~~ро́ля~~ **494.** ~~ро́ля~~ **495.** ~~ро́ля~~ **496.** ~~ро́ля~~ **497.** ~~ро́ля~~ **498.** ~~ро́ля~~ **499.** ~~ро́ля~~ **500.** ~~ро́ля~~ **501.** ~~ро́ля~~ **502.** ~~ро́ля~~ **503.** ~~ро́ля~~ **504.** ~~ро́ля~~ **505.** ~~ро́ля~~ **506.** ~~ро́ля~~ **507.** ~~ро́ля~~ **508.** ~~ро́ля~~ **509.** ~~ро́ля~~ **510.** ~~ро́ля~~ **511.** ~~ро́ля~~ **512.** ~~ро́ля~~ **513.** ~~ро́ля~~ **514.** ~~ро́ля~~ **515.** ~~ро́ля~~ **516.** ~~ро́ля~~ **517.** ~~ро́ля~~ **518.** ~~ро́ля~~ **519.** ~~ро́ля~~ **520.** ~~ро́ля~~ **521.** ~~ро́ля~~ **522.** ~~ро́ля~~ **523.** ~~ро́ля~~ **524.** ~~ро́ля~~ **525.** ~~ро́ля~~ **526.** ~~ро́ля~~ **527.** ~~ро́ля~~ **528.** ~~ро́ля~~ **529.** ~~ро́ля~~ **530.** ~~ро́ля~~ **531.** ~~ро́ля~~ **532.** ~~ро́ля~~ **533.** ~~ро́ля~~ **534.** ~~ро́ля~~ **535.** ~~ро́ля~~ **536.** ~~ро́ля~~ **537.** ~~ро́ля~~ **538.** ~~ро́ля~~ **539.** ~~ро́ля~~ **540.** ~~ро́ля~~ **541.** ~~ро́ля~~ **542.** ~~ро́ля~~ **543.** ~~ро́ля~~ **544.** ~~ро́ля~~ **545.** ~~ро́ля~~ **546.** ~~ро́ля~~ **547.** ~~ро́ля~~ **548.** ~~ро́ля~~ **549.** ~~ро́ля~~ **550.** ~~ро́ля~~ **551.** ~~ро́ля~~ **552.** ~~ро́ля~~ **553.** ~~ро́ля~~ **554.** ~~ро́ля~~ **555.** ~~ро́ля~~ **556.** ~~ро́ля~~ **557.** ~~ро́ля~~ **558.** ~~ро́ля~~ **559.** ~~ро́ля~~ **560.** ~~ро́ля~~ **561.** ~~ро́ля~~ **562.** ~~ро́ля~~ **563.** ~~ро́ля~~ **564.** ~~ро́ля~~ **565.** ~~ро́ля~~ **566.** ~~ро́ля~~ **567.** ~~ро́ля~~ **568.** ~~ро́ля~~ **569.** ~~ро́ля~~ **570.** ~~ро́ля~~ **571.** ~~ро́ля~~ **572.** ~~ро́ля~~ **573.** ~~ро́ля~~ **574.** ~~ро́ля~~ **575.** ~~ро́ля~~ **576.** ~~ро́ля~~ **577.** ~~ро́ля~~ **578.** ~~ро́ля~~ **579.** ~~ро́ля~~ **580.** ~~ро́ля~~ **581.** ~~ро́ля~~ **582.** ~~ро́ля~~ **583.** ~~ро́ля~~ **584.** ~~ро́ля~~ **585.** ~~ро́ля~~ **586.** ~~ро́ля~~ **587.** ~~ро́ля~~ **588.** ~~ро́ля~~ **589.** ~~ро́ля~~ **590.** ~~ро́ля~~ **591.** ~~ро́ля~~ **592.** ~~ро́ля~~ **593.** ~~ро́ля~~ **594.** ~~ро́ля~~ **595.** ~~ро́ля~~ **596.** ~~ро́ля~~ **597.** ~~ро́ля~~ **598.** ~~ро́ля~~ **599.** ~~ро́ля~~

вестірам парй в земѣ **4.** (*кого – вин.*) слѡжа (*някого*) да лѣгне: **~it dítě do postýlky** слѡжа детѣ в кревѣтчето; **~it se ke spánku** лѣгна да спѣ; **~it někoho k věčnému spánku** *евфем.* полѡжа някого за вѣчния му сѣн **5.** (*со; со кому*) възлѡжа, задѣм (*задача и под.*); налѡжа (*наказание и под.*): **~it někomu práci** възлѡжа рѣбота на някого; **~it žákům za domácí úkol** постѣва на учениците за домѣшна задѣча; задѣм на учениците за домѣшна рѣбота; **~it pokutu** налѡжа глѡба; **~it daně** налѡжа дѣнѣци, облѡжа с дѣнѣци

ulp|ět, *малко остар.* **ulp|ít**, **-ím**, **3. мн. -í/-ějí** *св. книж.* **1.** (*на кот, на ѡет*) залѣпна, полѣпна, прилѣпѣ се, остана (*по някого, по неѡо*): **pryskyřice ~ěla na kůře** смола полѣпна по корѣта; **~ělo na něm podezření** върху нѣго падна подозрѣние **2.** (*на кот, на ѡет*) *прен.* вглѣдам се, втрѣнча се, заглѣдам се, впѣря поглѣд (*в някого, в неѡо*): **~ět na někom, na něčem pohledem, zrakem, očima** впѣря поглѣд, очй в някого, в неѡо; втрѣнча се в някого, в неѡо; **~ěl mu očima na ústech** тѡй впѣри очй в устѣта му; тѡй не отмѣстваше очй от устѣта му; **zraky všech ~ěly na příchozích** поглѣдите на всѣкы се впѣриха в новодошлѣте **3.** (*на ѡет*) остана привѣрзан, сляпо се придѣржам (*към неѡо*); сляпо, неотклѡнно дѣржа (*на неѡо*): **vývoj nesmí ~ět na starých názorech** развитието не бѣва да бѣде спѣвано от старй възглѣди, да си остана със старите възглѣди

ulpív|at, **-ám** *несв. книж.* **1.** (*на ѡет*) залѣпвам, полѣпвам, прилѣпвам се (*към неѡо*) **2.** (*на кот, на ѡет*) *прен.* вглѣждам се, втрѣнчвам се, взйрам се (*в някого, в неѡо*): **~at pohledem na obraze** вглѣждам се в картинѣ **3.** (*на ѡет*) сляпо се придѣржам (*към неѡо*): **~at na přezítcích** сляпо се придѣржам към отживѣлици

ultimativní [-ty-ty/-tý-ty-], **-í**, **-í** *ултимативен*: **~í požadavek** ултимативно изйскване; **~í rozkaz** ултимативна заповѣд

ultimát|um [-ty-], **-a** *ср.* ултимѣтум: **dát, zaslat někomu ~um** постѣва ултимѣтум на някого

ultrafialov|ý, **-á**, **-é** *физ.* ултравиолѣтов: **~é paprsky** ултравиолѣтови лѣчы

ultrakrát|ý, **-á**, **-é** *спец.* ултракѣс: **~é vlny** ултракѣси вълны

ultralight [-lajt], **-u** *м.* ултралѣк спѡртен самолет

ultramarín, **-u** *м.* ултрамарин; мѡрско сѣнѡо; сѣня боя; сѣн цвѣт

ultrazvuk, **-u** *м. физ.* ултразвѣк: **kontrola materiálu ~em** *спец.* провѣрка на материѣл с ултразвѣк; **obrábění ~em** *техн.* обработка с ултразвѣк; **lčba ~em** *мед.* лечѣние с ултразвѣк

všechen ~ съберѣ си умѣ, акѣла; напѣгна цѣлия си ѣм; **to mi nejde na** ~ товѣ не мѡга да го разберѣ **2.** способности, умѣния, изкѣство, майсторлѣк: **kuchařský** ~ готвѣрски способности, умѣния; **vynaložit všechny** ~ влѡжа цялото си изкѣство, цѣлия си майсторлѣк

umáč|et, **-ím**, **3. мн. -ejí/-í** *св. со* накѣсна, намѡкрѣ силно (*неѡо*)

umáč|et se, **-ím se**, **3. мн. -ejí/-i se** (*со*) намѡкрѣ се, подгѣзна

umačk|at, **-ám** *св. 1.* (*кого, со*) смѣчкам, смѣжа, стѣпча (*някого, неѡо*): **~ali dítě v tlačení** стѣпкаха еднѡ детѣ в навѣлицѣта; еднѡ детѣ загѣна в блѣсканицѣта **2.** (*со*) смѣчкам, изпомѣчкам (*неѡо*): **~at si šaty** измѣчкам си роклѣта **3.** (*со*) омѣчкам, формѣрам (*неѡо*) с мѣчкане; натѣпча (*неѡо*) вѣв фѡрма: **~at tabák v dýmce** натѣпча тютѣн в лула; **~at sněhovou kouli** напѣва снѣжна тѡпка

uma|nout se, *обикн. безл. -ne se* *св. (кому) разг.* хрѣмне (*на някого*), скѣмне (*на някого*): **odejde, kdy se mu ~ne** отѣва си когѣто му скѣмне

uma|nout si, **-nu si** *св. (со) разг.* наумѣ си (*неѡо*): **co si ~ne, to udělá** прави каквѡто си наумѣ; **~nul si, že...** наумѣл си е, че...; твѣрдо е рѣшил, че...

umast|it, **-ím** *св. (со)* омазнѣ, изцѣпам (*неѡо*) с мазнинѣ

uma|zat, **-žu** *книж.* **-ži** *св. 1.* (*кого, со*) изцѣпам, зацѣпам, омѣжа, омѣрлям (*някого, неѡо*): **~at si ruce** изцѣпам си ръцѣте **2.** (*со*) изтрѣя (*неѡо*): **~at číslici** изтрѣя цифра

uma|zat se, **-žu se** *книж.* **-ži se** *св.* изцѣпам се

umdl|et, **umdl|ít**, **-ím**, **3. мн. -ejí/-í** *св. книж.* умо-ря се, отпѣдна, изнемоѡѣя: **zrak ~el** зрѣнието отслабна; **nohy mu chůzí ~ely** кракѣта му изнемоѡѣха от хѡдене; кракѣта му се подко-сѣваха от умѡра

umdlív|at, *по-рядко* **umdlév|at**, **-ám** *несв. книж.* изморѣвам се, отпѣдам

uměle *нар.* **1.** изкѣствено: ~ **vyrobená hmota** изкѣствено създѣдена матѣрия **2.** изкѣсно, умѣло: ~ **provedená řezba** изкѣсно изработѣна резбѣ

uměl|ec, **-ce** *м.* **1.** артѣст, художник, чѡвѣк на изкѣството: **národní ~ec** *по-рано* нарѡден артѣст; **zasloužilý ~ec** *по-рано* заслѣжил артѣст **2.** *малко експр.* майстор, артѣст в рѣботѣта си

uměleckohistorick|ý, **-á**, **-é** кѡйто се отнѣса до истѡрия на изкѣството: **~é vědy** наѣки, свѣрзани с истѡрията на изкѣството

uměleckoprůmyslov|ý, **-á**, **-é** кѡйто се отнѣса до прилѡжно изкѣство: **Vysoká škola ~á** Академѣя за прилѡжни изкѣства; **~é muzeum** музей на прилѡжните изкѣства

umělecky *нар.* художѣствено; в художѣствено

отношение: ~ **hodnotné dílo** ценно, стойно-относительно в художественно отношение произведение; **je ~ založen** той има художествени склонности

umělecký, -á, -é 1. който се отнася до изкуство: ~ý **spolek** сдружение на хора на изкуството; творческо сдружение; ~á **dráha** път в изкуството; ~é **památky** паметници на изкуството **2.** художествен: ~é **dílo** художественно произведение; ~á **hodnota** художествена стойност; ~á **fotografie** художествена фотография; ~á **grafika** художествена графика; ~á **gymnastika** художествена гимнастика

umělkyně, -ě ж. артистка, художничка; жена-творец, човек на изкуството

umělý, -á, -é 1. изкуствен (*противопол.* естествен); синтетичен: ~é **kluziště** изкуствена пързалка; ~é **světlo** изкуствена светлина; ~ý **chrup** изкуствена чёлност, протёза; ~á **hmota** изкуствена, синтетична материя; пластмаса; ~é **pokrmové tuky** *хран.* синтетични хранителни мазнини; маргарин; ~á **družice** *техн.* изкуствен спътник, сателит; ~á **vlákna** *хим. техн.* изкуствени, синтетични влакна; ~á **hnojiva** *сел. стоп.* изкуствени торове; ~é **hedvábí** *текст.* изкуствена, синтетична коприна; ~á **paliva** *техн.* синтетични горива; ~é **dýchání** *мед.* изкуствено дишане; ~é **opylování** *биол.* изкуствено опрашване; ~á **líheň** *сел. стоп.* изкуствено излюпване; излюпване в инкубатор **2.** художествен; който се отнася към индивидуално художественно творчество (*противопол.* народен): ~é **písne** авторски песни; ~á **epika** художествена, авторска епика

umění, -í ср. **1.** изкуство: **výtvarné ~í** изобразително изкуство; **filmové ~í** киноизкуство; **divadelní ~í** театрално изкуство; **užité ~í** приложно изкуство; **lidové ~í** народно творчество, народно изкуство; **Akademie múzických ~í** Академия за изящни изкуства **2.** умение, способности, изкуство: **státnické ~í** държавнически способности; **vynaložit celé své ~í** вложва цялото си умение, цялото си изкуство; ~í **jednat s lidmi** изкуството да работиш с хората♦ **umění je umění** изкуството е изкуство особено не се изисква за това; **v tom je kus ~í** това си е цяло изкуство

uměnověd|a, -y ж. естетика, теория на изкуството

úměr|a, -y ж. *мат.* пропорция: **přímá ~a** права пропорция; **nepřímá ~a** обратна пропорция **úměrně** нар. пропорционално; съразмерно, съответно, според: **pracovat ~ svým silám** работя според силите си; **žít ~ k svému výdělku** живея съответно на доходите си

úměrn|ý, -á, -é (*čemu*) пропорционален, съразмерен, съответен (*на нещо*): **výsledek ~ý vynaložené námaze** резултат пропорционален, съответен на вложените усилия; **přímó ~ý** *мат.* право пропорционален; **nepřímó ~ý** *мат.* обратно пропорционален

umět, umím, 3. мн. umějí/umí *несв. (с инф.; со; -)* **1.** умя (*нещо; да правя нещо*): ~ **se chovat** умя да се държа; **umí jednat s lidmi** той умее да се държи с хората **2.** мога (*да правя нещо*); способен съм (*за нещо, да правя нещо*): ~ **plavat** умя, мога да плувам; ~ **hrát na klavír** мога да свира на пиано; **ukaz, co umíš** покажи какво можеш; покажи на какво си способен; **dělej, jak umíš** прави каквото знаеш; **to si ani neumíš představit** не можеш да си представиш♦

umím si něco představit *разг. експр.* бива ме да изработя някого; имам подход към някого **3.** знам (*нещо*): ~ **němcky** знам немски (език); ~ **báseň z paměti** знам стихотворение наизуст; **umí si vždy poradit** винаги знае какво да прави, виновен♦

umím si něco představit *разг. експр.* бива ме да изработя някого; имам подход към някого **3.** знам (*нещо*): ~ **němcky** знам немски (език); ~ **báseň z paměti** знам стихотворение наизуст; **umí si vždy poradit** винаги знае какво да прави, виновен♦

umín|at, -ám *св. (со)* забъркам (*нещо*) **umíněn|ý, -á, -é** упорит, настойчив, твърдоглав, вироглав: **má ~ou hlavu** твърдоглав(а) е **umín|it si, -ím si** *св. (со)* наумя си, реша, замисля, намисля си (*нещо*); да...; че...: ~il si, že... той си науми, че...; **co si ~í, to provede** каквото си намисли, прави го

umíň|ovat si, -uji si/razg. -uju si *несв. (со)* наумявам си, решавам, замислям, намислям си (*нещо*); да...; че...

umíráč|ek, -ku м. погребален звън: **zvonit něčemu ~kem** *прен.* (предварително) отписвам, погребвам нещо

umírajíc|í I, -ího м. умираш(ият)

umírající II, -í ж. умираща(та)

umír|at, -ám *несв. (-; на со)* умирам (*от нещо*): ~at **hladem/hlady** *експр.* умирам от глад; ~at **strachem** *експр.* умирам от страх; ~at **zvědavostí** *експр.* умирам от любопитство

umírněn|ý, -á, -é умерен, уравновесен, сдържан, въздържан; либерален: ~é **jednání** умерено, сдържано поведение; **být ~ý ve výrazech** умерен, въздържан съм в изразите си; ~é **křídlo** *полит. истор.* либерално крило

umírn|it se, -ím se *св.* укротя се; стана умерен, уравновесен, сдържан, въздържан

umístěnk|a, -y ж. разпределение: **nastoupit zaměstnání podle ~y** постъпна на работа по разпределение

umíst|it, -ím св. 1. (со *kde, kam*) поместя, разположа, поставя (нещо някъде): **~it článek v časopise** поместя статия в списание; **~it děj románu do vhodného prostředí** подбери подходяща среда за действието на роман 2. (кого – вин. *kde, kam*) настаня (някого) на работа (някъде) 3. (со *kde*) пласирам (нещо някъде): **~it zboží na zahraničních trzích** пласирам стока на външни пазари; **~it směnku** юрид. фин. пласирам менителница, полица; **~it míč** спорт. пласирам (правилно) топка

umíst|it se, -ím se св. 1. книж. намества се, настаня се, наглася се, помества се 2. класирам се, заема поредно място: **~it se na prvním místě** класирам се на първо място

umíst|ovat, umíst|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (со *kde, kam*) намествам, настанявам, помествам, слагам (нещо някъде) 2. (со *kam*) пласирам (нещо някъде): **~ovat míč** спорт. пласирам (правилно) топката

umíst|ovat se, umíst|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. намествам се, настанявам се, нагласявам се, разполагам се, помествам се 2. класирам се

umlát|it, -ím св. 1. (кого – вин.) експр. пребия, претрепя, уморя от бой (някого) 2. (со) утъпча, утрамбовам (нещо) 3. (кого – вин.) експр. уморя, съсия от умора (някого)

umlát|it se, -ím se св. експр. пребия се, претрепя се, съсия се: **mohl se smíchy/smíchem ~it** той щеше да припадне, да се пукне, да се задущи от смях

umlč|et, -ím св. 1. (кого, со) укротя (някого, нещо); накарам, заставя (някого) да млъкне, да замълчи; отнема (на някого) думата; накарам (нещо) да престане: **~et křik** въдворя тишина 2. (кого, со) спра, задържа, потисна (някого, нещо): **~et každý kritický hlas** потисна всеки критичен глас; **~et výčitky svědomí** потисна угризения на съвестта; **~et hlad** потисна глад си 3. (со) потуша (нещо): **~et revoltu** потуша бунт

umlč|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (кого, со) укротявам (някого, нещо); накарвам, заставям (някого) да млъкне, да замълчи; накарвам (нещо) да престане: **~ovat pokřikující kluky** укротявам викащи момчета 2. (кого, со) пирам, задържам, потискам (някого, нещо) 3. (со) потушавам (нещо)

umlít, umelu св. (со) смеля (нещо)

umlk|at, umlkáv|at, -ám нескв. малко книж. 1. замлъквам, замълчавам, млъквам, затихвам, притихвам 2. обикн. третол. -á преставя, замира, сёква (за звук и под.)

umlk|nout, -nu св. малко книж. 1. замлъкна, замълча, млъкна, затихна, притихна: **tržiště**

~lo пазарът притихна 2. обикн. третол. -ne престане, сёкне, замрè: **kulturní ruch ~l** културният живот замрè

umlouv|at, -ám нескв. (со *s kým*) уговарям, договарям (нещо с някого): **~at výměnu bytu** уговарям замяна на апартамент; **~at si schůzku** уговарям си среща

umlouv|at se, -ám se нескв. (s *kým o čem, na čem*) договарям се, уговарям се (с някого за нещо)

úmluv|a, -u ж. спогодба, съглашение, сделка, договор, уговорка: **podle ~y a)** според уговорката **б)** по спогодба; **na základě ~y** въз основа на спогодба; **uzavřít ~u** склеща спогодба; **dodržet ~u** спазя уговорка, спогодба; **mezinárodní ~a** международна спогодба, съглашение; **obchodní ~a** търговска спогодба; търговски договор; търговска сделка; **archa ~y** библ. свещеният кивот

umluv|it, -ím св. 1. и **umluv|it si** (со *s kým*) уговоря, договоря (нещо с някого): **~it si schůzku** уговоря си среща; **~it obchod** договоря сделка 2. (кого – вин.) уговоря, убежда, придумам, склоня (някого): **~it rodiče k souhlasu** уговоря, убежда родителите да се съгласят; **dal se ~it** той позволи да го придумат, (в крайна сметка) склоня 3. (кого, со) изтощя с приказки (някого, нещо): **~it si jazyk** откачи ми се езикът от приказки; говоря до прегриване, до пресипване; капна от приказки

umluv|it se, -ím se св. 1. (s *kým o čem, na čem; na koho*) уговоря се, договоря се, надумам се (с някого за нещо; срещу някого): **~it se na prodeji** уговоря, договоря продажба; **~it se na založení spolku** договоря основаване на дружество 2. изтощя се, съсия се от приказване: **~it se do vyčerpání** приказвам до (пълно) изтощение

umn|ý, -á, -é книж. 1. умел, изкусен, хитроумен, майсторски 2. сложен; направен умело, изкусно, хитроумно, майсторски: **~ý účes** сложна, изкусно направена причёска

umocn|it, -ím св. (со) 1. книж. усиля, укрепя, подсиля, засия (нещо): **~it účinek léku** засия действието на лекарство 2. мат. степенувам, повдигна (число) на степен: **~it číslo** степенувам число; **~it na druhou** повдигна на втора степен, на квадрат; **~it na třetí** повдигна на трета степен

umocň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) 1. книж. усиливам, укрепвам, подсилвам, засилвам (нещо) 2. мат. степенувам, повдигам (число) на степен **úmorn|ý, -á, -é** изнурителен, изморителен, уморителен, изтощителен, съсияващ: **~á práce** изнурителен труд; **~á cesta** изтощително, изморително пътешествие

umořit, **-ím** *св.* 1. (*kořo, co*) уморя, измъча, изтерзая до смърт (*някого, нецо*): **~it někoho hladem** уморя някого от глад; **~it někoho výčitekem** уморя някого от упреци; **~ilo osla** пословица многото дреболии могат да те уморят 2. (*co*) *юрид. фин.* погася, изплатя, ликвидирам (*дълг и под.*): **~it dluh** погася, изплатя, ликвидирам дълг; **~it šek, dlužní úpis, směnku** погася, ликвидирам чек, полица, менителница
umotat, **-ám** *св.* (*co*) намотая, свия, направа (*нецо*) с мотане, с усукване: **~at cigaretu** свия цигара
umoudřit se, **-ím se** *св.* поумнѐя, вразумя се: **počasí se ~ilo** *прен.* времето се оправи
umouněn, **-ý, -á, -é** *експр.* омърлян, мърляв, изцапан, измърсен, замърсен
umounit se, **-ím se** *св. експр.* омърлям се, измърлям се, изцапам се, замърся се: **~it se v obličejí** измърлям си лицето
umožnit, **-ím** *св.* (*co*) направа (*нецо*) възможно; дам възможност (*за нецо*): **~it další rozvoj** направа възможно, дам тласък за по-нататъшното развитие; **~it přístup** осигуря, дам възможност за достъп
umožňovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (*co*) правя (*нецо*) възможно; осигурявам, давам възможност (*за нецо*)
umravnit, **-ím** *св.* (*kořo, co*) направа морален (*някого, нецо*); издигна морала (*на някого, на нецо*)
umravnit se, **-ím se** *св.* стана морален, издигна морала си
umravňovat, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (*kořo, co*) правя (*някого, нецо*) по-морален; издигам морала (*на някого, на нецо*)
umravňovat se, **-uji se/разг.** **-uju se** *несв.* ставам по-морален, издигам морала си
umrlč, **-í, -í** *малко остар.* мъртвешки, погребален: **~í rubáš** (специална) погребална дреха; **~í komora** мърга; **~í lebka** череп с кръстосани кости (*върху пиратско знаме и под.*)
úmrť, **-í** *ср.* смърт, кончина: **výročí ~í** годишнина от смъртта, от кончината
úmrtn, **-í, -í** смъртен: **~í lože** смъртен одър, смъртно лóже; **~í oznámení** некролог, скръбна вест; **~í matrika** адм. регистър на починалите; **~í list** *юрид.* смъртен акт
úmrtnost, **-i** *ж. мед. стат.* смъртност: **koje-necká** ~ смъртност при кърмачетата; **koefficient ~i** коефициент на смъртност; **studijní ~** *прен. експр.* отпадане на студенти
umřtv, **-ím** *св.* 1. (*kořo, co*) рядко умъртва, убия (*някого, нецо*): **~it cit** *прен.* убия чувството; **~it nerv** *мед.* умъртва нерв 2. (*co*) слóжа

упойка (*на нецо*); упоя, обезболя, анестезирам (*нецо*): **~it dásně při trhání zubů** слóжа упойка на венците при вадене на зъби 3. *в съчет.* **~it míč** *спорт.* укротя, спрa топката
umřtv, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* 1. (*kořo, co*) умъртвавам, убивам (*някого, нецо*) 2. (*co*) слóгам упойка (*на нецо*); упоявам, обезболявам, анестезирам (*нецо*)
umrzl, **-ý, -á, -é** замръзнал, заледен: **~ý sníh** замръзнал, заледен сняг
umrznout, *обикн. третол.* **-ne** *св.* 1. замръзне, заледя се: **cesta ~la** пътят се заледя, замръзна 2. *безл.* **-ne** замръзне, температурата падне под 0° C 3. измръзне, премръзне: **uši mu ~ly** измръзнаха му, премръзнаха му ушите
umřít, **umřu** *книж.* **umru** *св.* умрa: **~ na rakovinu** умрa от рак; **~ hladu/hladem** умрa от глад; **mohl ~ strachem, smíchem** *експр.* той щеше да умрe от страх, от смях
umučen, **-í** *ср.* 1. *рел. библи.* мъченическа смърт 2. *и* **~í boží** изображение на мъченическата смърт; **~í** *експр.* изглéжда много злe, хич го няма
umučen, **-ý, -á, -é** 1. *рел. библи.* загинал с мъченичество; **~í** *експр.* измъчен, изтерзан, изтормозен
umučit, **-ím** *св.* (*kořo, co*) измъча, изтерзая, изтормозя до смърт (*някого, нецо*) *и прен.*: **~it někoho výčitkami** изтормозя някого с упреци
úmysl, **-u** *м.* ýмисъл, намерение: **mít v ~u** ймам намерение, възнамерявам; **s dobrým, se špatným ~em** с добро, с лошо намерение; **udělat něco s nejlepším ~em** направа нецо с най-добро намерение; **upustit od svého ~u** откажа се от намерението си; **netajit se se svými ~y** *прен. фин.* **~y** *мн.ж. ср.* глeдам да избягам; **cesta do pekla je vydlážděna samými dobrými ~y** пътят към ада е постлан с добри намерения
úmyslně *нар.* нарочно, умишлено, съзнателно; с цел да...: **udělat něco** ~ направа нецо нарочно, умишлено, съзнателно
úmyslný, **-á, -é** умишлен, преднамерен, съзнателен, целенасочен, нарочен: **~á provokace** съзнателна провокация; **~á pozornost** *псих.* целенасочено внимание; **~é zapamatování** *псих.* целенасочено запаметяване; **~ý trestný čin** *юрид.* предумишлено наказуемо деяние
umýt, **umyji** *книж.* **umyju** *св.* умия, измия: **~ někomu hlavu** умия, измия главата на някого; **~ si ruce** измия си ръцете *и прен.*
umývadlo, **umyvadlo**, **-a** *ср.* 1. мйвка, умивалник 2. леген
umývárna, **umyvárna**, **-y** *ж.* умивалня

umýv|at, -ám *несв. (koho, co)* умйвам, измйвам, мйя (*някого, нещо*)

unáhlen|í, -í *ср.* прибързаност: **jednat z ~í** действам прибързано

unáhlen|ý, -á, -é **1.** прибързан: **~ý čím** прибързано действие; **~é rozhodnutí** прибързано решение **2.** припрян

unáhl|it se, -ím se *св. (-; v čem; s čím)* прибързам (*в нещо*); избързам (*с нещо*); постъпя необмислено; извърша (*нещо*) преждевременно: **ne~i se!** не прибързвай! да не прибързаши! **~it se s úsudkem** избързам със заключението си; **~it se v jednání** прибързам в действията си

unáš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (koho, co)* рядко нось, мога да издържа, да нось (*някого, нещо*) **2. (koho, co)** отнасям, пренасям (*някого, нещо*): **vzpomínky mě ~ely do minulosti** спомените ме пренасяха в миналото **3. (koho čím)** възхищавам, очаровам, удивлявам, пленявам (*някого с нещо*): **dávat/nechávat se něčím ~et** увличам се от нещо **4. (koho, co)** похищавам, отвлічам, грабвам (*някого, нещо*)

únav|a, -y *ж.* умора, изтощение, изнуреност, състояние на умора: **tělesná, duševní ~a** физическа, душевна умора; **svalová ~a** мускулна умора; **pocit ~y** усещане за умора; **padat/klesat, usínat ~ou** падам, заспивам от умора; **~ou sotva chodit** едва вървя от умора; **padla na něj ~a** налегна го умора; **pracovat do ~y** работя до изтощение; **~a materiálu** *техн.* умора на материала

unaven|ý, -á, -é уморен, изморен, изтощен, изнурен, отпаднал, безсилен: **být k smrti/na smrt** **~ý** уморен съм до смърт; **~ý materiál** *техн.* уморен, амортизиран материал

unav|it, -ím *св. (koho, co)* изморя, изтощя, изнуря, обезсиля, уморя (*някого, нещо*)

unav|it se, -ím se *св.* изморя се, изтощя се, уморя се

únavn|ý, -á, -é уморителен, изморителен, изтощителен, изнурителен, обезсилващ: **~á práce** изтощителен труд; **~á cesta** уморително пътешествие

unav|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (koho)* уморявам, изморявам, изтощавам, изнурявам, обезсилвам (*някого*)

underground I [andrgroun], **-a** *м.* представител на ъндърграунда: **všichni ~i odmítli v televizi vystoupit** всички представители на ъндърграунда отказаха да излязат по телевизията

underground II [andrgroun], **-u** *м.* ъндърграунд; опозиционна, алтернативна култура: **~ spojoval významné osobnosti s nekonformním myšlením** ъндърграундът свързваше видните личности с неконформистското мислене; **slov-**

ník je zaměřen na ~, alternativní kapely, nezávislou scénu речникът е ориентиран към ъндърграунда, алтернативните групи, независимият театър

undergroundák [andrgroun-], **-a** *м.* представител на ъндърграунда

unést, unesu *св. 1. (koho, co)* мога да нось, в състояние съм да нось (*някого, нещо*): **sám to neunes** той сам не може да го нось; **papír všechno unese** *прен.* хартията всичко понася; на хартия можеш да напишеш какво ли нє; **dnes se kožich unese** *прен.* днєс е студєно, и с кожух няма да ми е горєщо; днєс времето е за кожух **2. (co)** понесѧ, издържѧ (*нещо*): **~ zklamání** понесѧ разочаровѧние; **~ náklady, spojené se studiem dětí** мога да издържѧ, да платѧ разходите, свѧрзани със слѧдването на децѧта; **to by má kapsa neunesla** *прен.* товѧ не е по джѧба ми; нѧмам тѧлкова парѧ; не разполагам с тѧлкова парѧ **3. (koho, co)** отнесѧ, отвлекѧ, завлекѧ (*някого, нещо*): **proud unesl lod'ku** течєниєто отвлєчє лѧдката **4. (koho – вин., co)** похитѧ, отвлекѧ, грабѧ (*някого, нещо*) **5. (koho čím)** възхитѧ, очаровам, пленѧ, удивѧ (*някого с нещо*): **jsem unesen** вѧв възторг съм; **dát se/nechat se ~** увлекѧ се от нєщо **6. в съчет. být unesen (čím)** поддѧм се (*на нещо*), вѧвлєчен съм (*в нещо*): **být unesen hněvem** поддѧм се на гневѧ си; **dát se ~ k nepředloženému činu** оставѧ се да ме вѧвлєкѧт в необмислено дєйствие

uniform|a [-пу-], **-y** *ж.* униформа: **vojenská ~a** военна униформа

uniformit|a [-пу-], **-y** *ж.* често пейор. еднообрѧзие, едѧквост, схѧдство, пейор. уравнилѧвка

uniform|ovat [-пу-], **-uji/разг. -uju** *несв. и св. (koho, co)* **1.** обличам/облєкѧ в униформа (*някого, нещо*) **2. и пейор.** уедѧквѧ, обезличѧ, подчинѧ на уравнилѧвка (*някого, нещо*): **~ovat vzhled výrobků** уедѧквѧ, изравнѧ вѧншѧния вид на издєлия

únik, -u *м.* **1.** бѧгство, бѧганє, избѧгване, изплѧзване: **pokus o ~** ѧпит за бѧгство; **~ od odpovědnosti** бѧганє, бѧгство от ѧгвѧрност; **~ před spravedlností** изплѧзване от правосѧдиєто; **~ ze skutečnosti** *прен.* бѧгство от дєйствителностѧ **2. в съчет. ~ po křídle спорт.** пробив по крилѧто; **~ z pelotonu спорт.** ѧткѧване от грѧпата (*в колоезденєто*); **daňový ~ икон. юрид.** укриванє на дѧнѧци; **~ valut za hranice икон. юрид.** изтичанє на валѧта зад грѧница; **~ mozků** *прен.* изтичанє на мѧзѧци **3. техн.** разсейване, фѧдинг, заглѧхване (*на радиовѧлни*); изтичанє (*на газѧве и под.*); пропѧсване (*на топлина и под.*)

unikát [-ny-], **-u** *м.* уника̀т

unikátní [-ny-], **-í, -í** уника̀лен

unik|at, -ám *несв.* **1.** (*коти, щети; —*) избя̀гвам, изплъ̀звам се, бя̀гам (*от някого, от нещо*) **2.** губя се, изчезвам **3.** *обикн. третол.* **-á** (*od-kud*) изти́ча (*отнякъде*); (*нещо затворено*) пус́ка, изпус́ка (*нещо*): **v kuchyni ~á plyn** в кúхнята изти́ча гáз; **z instalace ~á pára** инста́лцията пус́ка, изпус́ка (*неправилно*) па́ра **4.** *обикн. третол.* **-á** (*коти со*) (*нещо*) убя̀гва (*на някого*); (*някой*) не забеля̀зва, пропу́ска (*нещо*), не обръ́ща внима́ние (*на нещо*): **byl tak zamyšlen, že mu ~alo, co se děje** бе́ше то́лкова замýслен, че не забеля̀зваше каквò ста́ва

unik|nout, -nu *св.* **1.** (*коти, щети; —*) избя̀гна (*някого, нещо*); избя̀гам, убя̀гна, изплъ̀зна се, измъ́кна се (*от някого, от нещо*): **~nout povinností** избя̀гам от задъл́жения; **~nout nebezpečí** избя̀гна опáсност; **~nout trestu** избя̀гна нака́зание; **~nout osudu** избя̀гам от съдба́та си; **~nout něčemu o vlas/o chlup** *прен.* избя̀гна не́що на ко́съм **2.** (*коти, щети*) изчезна, изгубя се (*на някого, на нещо*): **~nout něčím zrakům** изчезна от по́гледите на някои **3.** *обикн. третол.* **-ne** (*odkud, коти*) изтече́, просмýче се (*отнякъде, на някого*); (*нещо затворено*) пусне́, изпусне́ (*неправилно*): **z potrubí ~lo množství plynu** от тръ́бопрово́да изте́че голя́мо ко́личество гáз; тръ́бопрово́дът изпусна голя́мо ко́личество гáз **4.** *третол.* **-ne** (*коти, щети*) (*нещо*) убегне́ (*на някого*); (*някой*) изпусне́, пропу́сне, не забелё̀жи, не объ́рне внима́ние (*на някого, на нещо*): **dávám pozor, aby mi nic ne~lo** внима́вам да не пропу́сна ни́що; **to nejdůležitější mi ~lo** не сýм забеля́зал(а) на́й-ва́жното; **~la mi souvislost** за́губих, пропу́снах връ́зката; **~lo to mé pozornosti** това е убя̀гнало от внима́нието ми

unikov|ý, -á, -é **1.** евакуа́ционен, аварíен: **~á cesta** евакуа́ционен пъ́т; **~ý východ** аварíен, евакуа́ционен изход **2.** който се отна́ся към избя̀гване, към бя̀гство: **~é umění** изку́ство на бя̀гството от действително́ста; **~á zábava** развлече́ние-бя̀гство от действително́ста

unik|um [-ny-], **-a** *ср. книж.* у́никум: **takový poctivec, to je dnes ~um** *разг. експр.* то́лкова че́стен чо́век, в на́ше вре́ме това е у́никум

unisex [uny-] *прил. неизм.* у́нисе́кс; който е предназна́чен и за мъ́ж, и за же́н

unisexov|ý [uny-], **-á, -é** който се отна́ся към у́нисе́кс, към не́ща предназна́чени и за мъ́ж, и за же́н

univerzální, -í, -í универса́лен: **~í zájmy** универса́лни интересе́и; **~í počítač** *техн.* универса́лен компю́тер; **~í trať** *метал.* универса́лен

валцо́вчен це́х; **~í konstanta** *физ.* универса́лна конста́нта; **~í krevní skupina** *мед.* универса́лна крѝвна гру́па; **~í dědic** *юрид.* универса́лен насле́дник; **~í sukcese** *юрид.* универса́лни права́ (*върху насле́дство и под.*)

univerzit|a [-ny-], **-y** *ж.* универси́тет

univerzitn|í, -í, -í универси́тетски: **~í knihovna** универси́тетска библиоте́ка; **~í studium** сле́дване в универси́тет; **~í profesor** универси́тетски преподава́тел

únor, -a *м.* февруа́ри

únorov|ý, -á, -é февруа́рски

únos, -u *м.* отвлѝчане, похище́ние, похища́ване, откра́дване, кра́дене

únosce, -e *м.* похитѝтел, грабѝтел

unos|it, -ím *св.* (*со*) изно́ся (*дреха и под.*)

únosnost, -i *ж.* **1.** носѝмост; издрѝжливост, спосо́бност за но́сене; товароподе́мност: **~ fyzických a duševních sil** *прен.* издрѝжливост, гра́ници на физи́ческите и душе́вни си́ли; **~ základové půdy** *строит.* носѝмост на почва́та; **~ nákladového auta** *техн.* товароподе́мност на това́рен автомоби́л; **~ mostu** *техн.* носѝмост, издрѝжливост, товароподе́мност на мо́ст **2.** приемливост, допустѝмост: **hospodářská ~** стопáнска допустѝмост; **~ požadavků** *книж.* приемливост на изѝсквания

únosn|ý, -á, -é **1.** *рядко* ко́йто е с голя́ма товароподе́мност **2.** поно́сим, приемлѝв: **to pro mě není ~é** това́ не е по си́лите ми, по джòба ми **unož|it, -ím** *св. физкулт.* вдѝгна изпѝнат кра́к встрани́

unudě|n|ý, -á, -é оте́гчен, скуча́ещ

unyl|ý, -á, -é *книж.* унѝл

úpad, -u *обикн.* в съ́чет. **do ~u** до припа́дък, до безсъ́знание, до кра́йно изто́щение: **pracovat do ~u** рабо́та до припа́дък

upad|at I, -ám *св.* изпопа́дам: **všechny knoflíky mu ~aly** вси́чки ко́пчета му изпопа́даха

upad|at II, -ám *несв.* **1.** па́дам: **~at na každém kroku** па́дам на вся́ка кра́чка **2.** пропа́дам, запáдам, в упа́дък сýм: **mravně ~at** пропа́дам нра́вствено; **hospodářství ~á** стопáнството запáда **3.** (*do čeho/книж. v со*) изпа́дам (*в някакво съ́стояние*): **~at do bezvědomí** изпа́дам в безсъ́знание; **~at v pochyby/v pochybnosti** губя се в съ́мнѝния; **~at do rozpaků** притесе́нявам се, смуща́вам се; **~at v podezření** попа́дам под подо́зрѝние; върху ме́н па́да подо́зрѝние; **~at do zoufalství** изпа́дам в отча́яние; **~at do dluhů** за́тъвам в дѝлгове; **~at do bídy** изпа́дам в мизе́рия; **~at do závislosti** изпа́дам в за́висимост; **~at z krajnosti do krajnosti** мѝтам се от е́днa кра́йност в дру́га

úpad|ek, -ku *м.* **1.** упа́дък, разложе́ние, разрýха:

hospodářský ~ek стопанска разръха, икономически упадък; **kulturní ~ek** упадък в културата; **~ek mravů** разложение на нравите
2. фалит, банкрут, несъстоятелност: **ohlásit ~ek** обявя банкрут, фалит; **na pokraji ~ku** на ръба на фалита

úpadkov|ý, -á, -é упадъчен, декадентски: **~ý jev** упадъчно явление; **~á literatura** упадъчна, декадентска литература

upad|nout, -nu св. **1.** (*kat, na co*) падна (някъде): **~nout na zem** падна на земята **2.** (*kat, do čeho*) попадна, стигна (някъде, в нещо, до нещо): **~nout v podezření** заподозрян съм; **~nout do extrému** стигна до крайност; **~nout do zbloudění** попадна в клетката на лъвовете; хвърлят ме на разтерзание на лъвовете **3.** (*v co, do čeho*) изпадна (в някако състояние): **~nout v omyl** изпадна в грешка; **~nout v pokušení** изпадна в изкушение; **~nout v nemilost** изпадна в немилост; **~nout v zapomenutí** изпадна в забвение, в забрава; **~nout do rozpaků** смутя се; **~nout do bídy** изпадна в мизерия; **~nout v apatii** изпадна в апатия; **~nout do dluhů** потъна в дългове; **~nout do spánku** потъна в сън **4. третол. -ne** западне, преживее упадък: **obchod ~l** търговията западна **5.** отпадна, падна, откача се: **jablko ~lo se stromu** ябълката падна от дървото; **nohy mi mohou ~nout** прен. **~nou** експр. няма да ти се откъснат ръцете; **ať mi jazyk ~ne!** езикът да ми изсхъне!

upacht|it se, -ím se св. задъхам се, запъхтя се, изтрепя се, съсия се от работа, бързана и под.

úpal, -u м. мед. слънчев удар: **dostat ~** получа слънчев удар

upál|it, -ím св. (*koho – вин.*) изгоря (някого) на клада

upal|ovat I, -uji/разг. -uju нескв. (*koho – вин.*) изгарям (някого) на клада

upal|ovat II, -uji/разг. -uju нескв. експр. хвърча, търча, ндся се, бягам, тичам много бързо: **~oval, co mu nohy stačily** той хвърчеше, бягаше колкото можеше, с все сили; **~ovat jako zajíc** бягам като зайек

upamat|ovat, -uji/разг. -uju св. (*koho na co, порядко на коho*) напomnia, припomnia (на някого нещо, някого)

upamat|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (*na koho, na co*) спomnia си, припomnia си (някого, нещо; за някого, за нещо)

úpat|í, -í ср. поли, подножие: **na ~í hor** в подножието, в полите на планина

upatl|at, -ám св. (*koho, co*) разг. експр. омърлям, измърлям, оцапам, изцапам (някого, нещо)

upatl|at se, -ám se св. разг. експр. омърлям се, измърлям се, оцапам се, изцапам се: **~at se od barvy** омърлям се с боя

upaž|it, -ím св. физкулт. опъна ръце встрани: **~it!** ръце встрани!

updat|e [apdejt], -u м. комп. **1.** най-нова модификация, ъпдейт **2.** актуализиране, ъпдейтване

updat|ovat [apdejt-], -uji/разг. -uju нескв и св. (*co*) комп. актуализирам, ъпдейтвам (нещо)

upgrad|e [apgrejd], -u м. комп. **1.** нова версия, ъпгрейд **2.** обновяване, усъвършенстване, ъпгрейдване

upgrad|ovat [apgrejd-], -uji/разг. -uju нескв. и св. (*co*) комп. обновявам, усъвършенствам, актуализирам, ъпгрейдвам (нещо)

upéci, upéct, разг. upíct, upeču/книж. upeku св. **~če, má se doma sníst** домашните работи да не излизат навън **2. експр.** опека си работата, свърша нещо: **upekli to mezi sebou** опекоха си работата без чужда помощ, без чужда намеса

upéci se, upéct se, разг. upíct se, upeču se/книж. upeku se св. **1.** изпека се, опека се **2. експр.** сваря се, загина от жѐга: **dnes se ve vlaku upečeme** днес ще се сварим от жѐга във влака

upěch|ovat, -uji/разг. -uju св. (*co*) натѐпча, утѐпча, утрамбовам (нещо): **~ovat tabák v dýmce** натѐпча тютюн в лула; **~ovat mezery mechem** натѐпча, запѐчня пролуки с мѐх; **podlaha z ~ované hlíny** под от утрамбована прѐст

upej|pat se, -ám se нескв. експр. стеснявам се да приема, отказвам от срѐм: **~at se jako nevěsta** стеснявам се като млада бѐлка; **jen se ne~ej!** не се срамувай да приемеш!

upej|pav|ý експр. стеснителен, срамежлив

úpěnliv|ý, -á, -é **1.** жален, жалостен, плачевен, тѐжен: **~ý nářek** жално наредждане; **~é volání o pomoc** жален вѐк за помощ **2.** умолителен, умоляващ, настоятелен: **~á prosba** настоятелна молба

úpěť, úpím, 3 мн. úpějí/úpí нескв. книж. **1.** стѐна, вѐпия: **~ bolestí/v bolestech** стѐна от болка **2.** страдам, измѐчвам се: **~ ve vězení** страдам в затвор, в тъмница; **~ v porobě** страдам под робство

upevn|it, -ím св. (*co*) укрепя, заздравя, стабилизирам (нещо): **~it své postavení** укрепя, стабилизирам положението си; **~it své zdraví** укрепя здравето си; **~it jednotu** укрепя единство; **~it mír** укрепя мирѐ; **~it kázeň** укрепя, заздравя дисциплината

upevn|it se, -ím se св. укрепя се

upevň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*co*) укрепвам, заздравявам, стабилизирам (нещо): **~ovat**

jednotu укрѣпвам единство; **~ovat návyky** стабилизирам навици
upevň|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. укрѣпвам се, стабилизирам се
upíjet, -ím, 3 мн. -ejí/-í неск. (со) отпийвам (нещо)
 ◆ **~at k němu** отпийвам (нещо)
upil|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) изпия, загляда (нещо): **~ovat ostré rohy** загляда остри рѣбове; **~ovat si nehty** изпия си ноктите
upín|at, -ám неск. 1. (со) закопчавам (нещо): **~at kabát až ke krku** закопчавам палто до врата 2. (кого до чего) натиквам, набутвам (някого в нещо): **~at dítě do kožíšku** увивам дете в кожухче 3. (кого, со; на кого, на со; к кому, к чему) книж. съсредоточавам, напругам, вторачвам сетива и под. (върху някого, върху нещо): **~at pozornost** съсредоточавам вниманието си; **~at zrak, oči** вторачвам поглед 4. (со) техн. стягам, затягам, пристягам, стискам (нещо): **~at do svěráku** стягам, стискам с мѣнгеме, със стиска
upín|at se, -ám неск. 1. (на кого, на со) съсредоточавам се, вторачвам се (върху някого, върху нещо), насочвам се (към някого, към нещо): **~at se na někoho očima** вторачвам поглед в някого; **všechny mé myšlenky se ~ají k dítěti** всичките ми мисли се насочват към детето, въртят се около детето 2. (кде) малко остар. увивам се, пълзя (по нещо) (за راستение)
upír, -a м. 1. вампир, таласъм 2. пейор. кръвопиец, вампир, кождер, жесток експлоататор 3. зоол. прилеп вампир (*Desmolus rotundus*): **~ rudý** червен прилеп вампир
upír|at I, -ám неск. (со к кому, к чему) устремявам, впервам, вторачвам, втрѣнчвам (поглед и под. към някого, към нещо): **~at zrak, oči** устремявам, впервам поглед; **~at k někomu všechny své naděje** устремявам всичките си надежди към някого
upírat II, -ám неск. (кому со) оспорвам, отричам, отхвърлям, не признавам (нещо на някого): **~at zásluhy** оспорвам, отричам заслуги; **~at někomu právo na něco** отхвърлям, не признавам на някого право на нещо; **~at autorství** отричам авторство
oči разг. не признавам на някого правото да дѣша; не признавам очевидни неща
upírat se, -ám se неск. (ке кому, к чему) устремявам се (към някого, към нещо)
úpis, -u м. разписка, полица: **dát ~** дам разписка; **vyhotovit ~** напиша разписка; **půjčit peníze na ~** дам пари на заем срещу полица, срещу разписка; **dlužní ~** юрид. фин. облигация
upis|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со кому, на

кого) приписвам, прехвърлям (нещо на някого): **~ovat majetek dětem** приписвам имот на децата си 2. (со) задължавам се (за нещо), записвам (нещо): **~ovat půjčku** фин. подписвам разписка, полица, документ за заем; **~ovat čertu, ďábla** експр. продавам душата си на дявола 3. (со) поизписвам, частично изписвам (молит и под.)
upis|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (к чему) записвам се, задължавам се (за нещо): **~ovat se k pomocné akci** записвам се за бригада
upít, upíji/разг. upiju св. (чеho/рядко со) отпия (тако) ◆ **~at** св. Лѹчие ноштѣ започва да намалява
upít se, upíji se/разг. upiju se св. (čím; -) съсийпя се, докарам се до смърт от пиене, от пиянство (с нещо; -); затрия се от пиене (на алкохол): **~ se k smrti** умра от пиянство, от пиене, затрия се от пиене
upjat|ý, -á, -é въздържан, хладен: **~é chování** въздържано, хладно държание; **~ý výraz obličeje** хладен израз на лицето
uplác|at, -ám св. (со) забъркам, омѣся, слепя (нещо); направа (нещо) с мѣсене или лепене: **~at z bláta panáka** направа фигура на човек от кал
uplác|et, -ím, 3 мн. -ejí/-í неск. 1. (кого - вин.) подкупвам (някого) 2. (со) изплащам (нещо) на части
uplách|nout, -nu св. разг. експр. офейкам, дрѣсна, чупя се, изпаря се: **~nout za hranice** офейкам зад граница; **~nout s penězi** чупя се, офейкам с парите
uplakan|ý, -á, -é 1. разплакан: **~é oči** разплакани очи 2. плачлив: **~é dítě a)** плачливо дете б) разплакано дете 3. съзлив: **~á píseň** съзливѣ песен
úplat|ek, -ku м. подкуп: **brát ~ky** взѣмам подкупи; **dávat ~ky** давам подкупи
uplat|it, -ím св. 1. (кого - вин.) подкупя (някого): **~it svědky** подкупя свидетели; **nedat se ~it** не позволя да ме подкупят, неподкупен съм 2. (со) изплатя (нещо) на части: **~it dluhy** изплатя, погася дълговете си
úplatk|ář, -e м. рушветчия; подкупен, корумпиран човек
úplatkářstv|í, -í ср. подкупничество, рушветчийство, корупция
uplatn|it, -ím св. (со) 1. приложѣ, внедрѣ (нещо): **~it své zkušenosti** приложѣ опита си; **~it v praxi** приложѣ на практика, внедрѣ в практиката; **~it novou techniku** внедрѣ нова техника 2. юрид. предявя, упражня (право и под.): **~it nárok** предявя права; **~it své právo** упражня правото си

rychle ~nul живòтът изтече бързо **2.** *малко книж.* изтечò (за вода и под.): **mnoho vody ~nulo** обикн. *прен.* мнòго вода изтече оттогава

uplynulý, -á, -é изминал, преминал, изтèкъл: **~á lhůta** изтèкъл срòк; **~é období** изминал период

uplýv[at, обикн. третол. -á неск. 1. минàва, изминàва, преминàва, отминàва, изтича (за време и под.) **2.** *малко книж.* изтича (за вода и под.)

upnout, upnu св. 1. (co čím) малко остар. спей. закрепя, укрепя, прикрепя (нещо с нещо): **~ náklad provazem** закрепя товàр с въжò; **~ něco do svěráku** закрепя нещò в мèнгеме **2. (co)** закопчàя (дреха и под.): **~ až ke krku** закопчàя (се) до вратà **3. (koho, co do čeho)** натикам, набутам (някого в тясна дреха) **4. (co kam) книж.** привлекà, съсредотòчà, вперя (вниманиe, поглед и под. върху някого, върху нещо): **~ k něčemu pozornost** съсредотòчà внимàние върху нещò; **~ na něco myšlenky** съсредотòчà мислите си върху нещò; **~ oči na řečníka** вперя очи в орàтора

upnout se, -nu se св. (na koho, na co; ke komu, k čemu) съсредотòчà се, фиксирам се (върху някого, върху нещо); твòрде мнòго държà (на някого, на нещо): **~ se na rodiče** твòрде мнòго държà на родителите си; **~ se na práci** съсредотòчà се, фиксирам се върху работата си; твòрде мнòго държà на работата си

upocený, -á, -é изпотèн

upokojit, -ím св. (koho, co) успокоя, усмиря, укротя (някого)

upokojit se, -ím se св. успокоя се, усмиря се, укротя се

upokojovat, -uji/разг. -uju неск. (koho, co) успокоявам, усмирявам, укротявам (някого, нещо)

upokoj|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. успокоявам се, усмирявам се, укротявам се

upolín, -u м. бот. планински божур (Trollius)

upomenout, -nu св. (koho o co; koho na co; koho k čemu) напòмня, припòмня, подсèтя, подкàня (някого за нещо): **~nout dlužníka o peníze** напòмня на длъжник да вòрне парите; подкàня длъжник да вòрне парите; **~nout o knihu** напòмня, подкàня да (ми) вòрнат книга

upomínací, -í, -í напòмнителен, припòмнящ, подкàнящ: **~í dopis** напòмнително писмò; **~í výlohy** напòмнителни рàзходи, рàзходи за напòмняне; **~í řízení юрид.** напòмнително дèло

upomín[at, -ám неск. (koho o co; koho na co; koho k čemu) напòмням, припòмням (нещо на някого), подсèщам, подкàням (някого за нещо)

upomínka, -y жс. 1. напòмняне: **soudní ~a юрид.**

съдѣбно напòмняне; **~a o vracení knihy** напòмняне да се вѣрне книга **2.** сувенир: **~y z cest** сувенири от пътешествия; **v ~u** за спомен **upomínkov|ý, -á, -é** в съчет. **~ý předmět** сувенир **úponk|a, -u** ж. **1.** бот. мустак, въздушен корен на растѣние (за пълзене и увиване) и **úpon|ek, -ku** м. извѣн спец. текст: **~y vinné révy** му-стаци, въздушни корени на лоза **2.** строит. скрепка: **podlahová ~a lešení** подова скрепка на скеле

úporn|ý, -á, -é упорит, неотстъпен, настойчив, ожесточен: **~ý kašel** упорита кашлица; **~ý boj** ожесточена борба; **~é přemýšlení** настойчив, упорит размисъл

uposlech|nout, -nu св. (кого – вин., остар род., чѣхо, по-рядко со; –) послушам (някого); из-пълня съвет, нареждане (на някого); подчиня се (на нечия заповед): **~nout matku** послушам майка си; **~nout rozkazu** изпълня заповед; **~nout rady** послушам съвет; **~nout výzvy** подчиня се на призив; **~nout na slovo** подчиня се безпрекословно

upotřeben|ý, -á, -é употребяван, използван; кой-то е от втора употреба: **~é zboží** употребявана стока; стока втора употреба

upotřebitel|ný, -á, -é използваем, годен, приложим, употребим

upotřeb|it, -ím св. **1.** (со/по-рядко чѣхо) употре-бя, използвам, оползотворя (нещо): **~it všech-ny zbytky vlny na šálu** употребя, използвам всичката останала прежда за шал **2.** (кого – вин., по-рядко со/чѣхо) използвам (някого, нещо): **~it nabytých vědomostí** използвам придобитите знания

upouštět, -ím, 3 мн. -ějí/-í неск. **1.** (со) изпускам, изтървавам (нещо): **~ět kapesník** изпускам носна кърпа **2.** (od koho, od čeho) отказвам се (от някого, от нещо): **~ět od svých zásad** от-казвам се от принципите си; **ne~í od svého mi-lého přes odpor rodičů** тя не се отказва от лю-бимия си въпреки съпротивата на родителите

upout|at, -ám св. **1.** (кого, со k čemu) привържа, завържа (някого, нещо към нещо), затегна ко-лан (на някого, на нещо): **~at se pásem (v letadle, v autě)** затегна предпазен колан, слѣжа си предпазен колан (в самолет, в колa) **2.** (ko-ho, со k čemu) книж. прикова, окова (някого, нещо към нещо): **nemoc ho ~ala na lůžko** бо-лестта го прикова на легло **3.** (кого – вин.) книж. привлѣка, увлѣка, пленя, завладѣя (ня-кого с нещо): **~at pozornost** привлѣка вни-манието; **ta kniha mě ~ala** книгата ме увлѣче; **~at posluchače přednáškou** увлѣка, завладѣя слушатели с лекция

upoutáv|at, -ám неск. **1.** (кого, со k čemu) при-

вързвам, завързвам (някого, нещо към нещо) **2.** (кого, со k čemu) книж. приковавам, око-вавам (някого, нещо към нещо) **3.** (кого – вин.) книж. привличам, увличам, пленявам, завла-дявам (някого)

upoutáv|k|a, -y ж. рекламен клип за телеви-зионно предаване

upovídán|ý, -á, -é експр. приказлив, бѣбрив

upozorněn|í, -í ср. предупреждение, забелѣжка, обръщане на внимание: **děkuji za ~í** благо-даря, че ми обрънахте внимание; **písemné ~í** писмено предупреждение; **tabule s výstražným ~ím pro motoristy** табло с предупреждение за автомобилисти

upozorn|it, -ím св. (кого – вин. на koho, na co) предупредя, уведомя, известя (някого за ня-кого, за нещо); обръна внимание (на някого за някого, за нещо): **~it na nebezpečí** преду-предя, известя за опасност; **~it na nedostatky** обръна внимание върху недостатѣци; **~it na sebe** привлѣка вниманието върху себе си; **předem bych chtěl ~it, že...** предварително бѣх ѝскал да обръна внимание, че...; **~it bez-pečnostní orgány** уведомя, предупредя ърганите на сигурността

upozorn|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кого – вин. на koho, na co) обръщам внимание, преду-преждавам, уведомявам, известявам (някого за някого, за нещо)

upracovan|ý, -á, -é похабен, съсипан от работа: **~é ruce** ръце похабѣни, съсипани от работа

uprac|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. преуморя се, изморя се, съсипя се от работа: **~ovat se k smrti** работя до припадѣк, изтощя се до краен предѣл

upráš|it, -ím св. (кого, со) напраща, запраща, изпраща (някого, нещо)

úprav|a, -y ж. **1.** формирание, коригиране, оформ-мяне: **postupná ~a cen** постепенно кориги-ране, формирание на ценѣ; **~a toku** коригиране коритото на река **2.** обработка: **složitá ~a masa** слѣжна обработка на месѣ; **~a vzduchu** клима-тизация на въздуха; **pracovat na ~ě písně pro mužský sbor** муз. обработвам, аранжирам пѣ-сен за мъжки хѣр; **klavírní ~a** муз. аранжмѣнт за пиано; **jazyková, redakční ~a** език. езико-ва, редакторска обработка (на текст); **po-vrchová ~a výrobku** техн. обработка на по-върхността на издѣлие; **chemická, mechani-cká ~a** техн. химическа, механична обработ-ка; **~a rudy** минно обработка, обогатяване на рѣда; **chemická, mechanická ~a osiva** сел. стоп. химическа, механична обработка на сѣме за посев **3.** оформлѣние, аранжиране: **pracovat na ~ě terénu** работя върху оформлѣнието на

терен; **slavnostní ~a sálu** тържествена украса на зала; **typografická ~a (knihy)** полиграфско оформление (на книга); **vkusná ~a výkladní skříně** аранжирана, подредена с вкус витрина

upraven|ý, -á, -é 1. оформен, аранжиран: **~ý zevnějšek** спретнатата външност; **dobře ~é jídlo** вкусно ястие **2.** поддържан, обработен: **~á žena** поддържана жена

uprav|it, -ím св. 1. (koho, co) подреда, оформя, приготвя, напраща, *разг.* стегна (*някого, нещо*): **~it si vlasy** оправа си, приглася си косата; **~it se do divadla** приготвя се, *разг.* стегна се за театър; **~it stůl k jídlu** подреда, приготвя масата **2. (co)** уредя, формирам (*нещо*): **~it vztahy mezi národy** уредя отношенията между народите; **~it zákon** изменя и допълня закон; внеса поправки в закон **3. (co)** оформя, обработя, аранжирам, подреда, приготвя (*нещо*): **~it knihu graficky** оформя графично книга; **~it píseň pro sbor** аранжирам песен за хор; **~it večeri** приготвя вечеря **4. (co; co na co, v co)** преустрой (*нещо в нещо*): **~it byt na kanceláře** преустрой апартамент в офиса **5. (co) спец.** обработя, адаптирам (*нещо*): **~it povídku pro film** обработя, адаптирам разказ за екранизация; **~it uhlí** минно обработя, обогатя въглища; **~it tkaninu** *текст.* обработя тъкан

uprav|it se, -ím se св. 1. оправа се, подреда се, наредя се, докарвам се: **~í se to samo sebou** ще се нареди от само себе си; **stav pacienta se ~il** състоянието на пациента се промени, оправи се

úpravn|a, -y ж. 1. спец. обогатителен цех; обогатителна, флотационна фабрика; цех за предварителна обработка: **uhelná ~a** обогатителна фабрика за въглища; **~a rudy** обогатителна, флотационна фабрика за руда; **~a papíru** цех за предварителна обработка на хартия **2. в съчет.** **~a pitné vody** филтърна станция за питейна вода **3. рядко** тоалетна

úpravn|ý, -á, -é спретнат, подреден, оформен, аранжиран, благоустроен: **~ý zevnějšek** спретнатата външност; **~ý sešit** подредена тетрадка; **~ý byt** подреден апартамент; **~é městečko** благоустроено градче

uprav|ovat, -uji/разг. uju *несв. 1. (koho, co)* подреждам, оформям, приготвям (*някого, нещо*), правя (*нещо*): **~ovat prostranství v nových sídlišťích** оформям пространството в нови жилищни комплекси **2. (co)** уреждам, формирам (*нещо*): **zákon ~uje majetkové poměry** закон урежда имуществените отношения **3. (co)** оформям, обработвам, аранжирам, приготвям (*нещо*): **~ovat pokrmu podomácku** приготвям ястия по домашному; **~ovat rukopis pro tisk** обработвам ръкопис за печат **4. (co; co na co,**

v co) преустройвам, ремонтiram (*нещо в нещо*): **~ovat bytu** преустройвам апартаменти

5. (co) спец. обработвам, обогатявам, подготвям (*нещо*): **~ovat tkaniny** *текст.* обработвам тъкани; **~ovat rudu** *метал.* обогатявам руда

uprav|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* оправам се, подреждам се, нагласявам се, докарвам се, издокарвам се: **~ovat se do divadla** оправам се, издокарвам се за театър

uprázdn|it, -ím св. (co) освободя, опразня, овакантя (*нещо*)

uprázdn|it se, обикн. третол. -í se св. опразни се, освободи се, оваканти се: **v úřadě se ~ila dvě místa** в службата се освободиха, овакантиха се две места

uprazdň|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* опразвам, освобождавам, овакантивам (*място и под.*)

uprazdň|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* опразвам се, освобождавам се, овакантивам се

upraž|it, -ím св. (co) изпекá (*нещо*): **čerstvě ~ená káva** прясно изпечено кафе; **slunce nás ~ilo** *експр.* изгоряхме, изпекдохме се на слънце

upraž|it se, -ím se св. изгоря (*на слънце*)

uprchlick|ý, -á, -é бежански; който се отнася до бежанец: **~ý tábor** бежански лагер

uprchlík, -a м. бежанец, беглец

uprchl|ý, -á, -é избягал

uprch|nout, -nu св. (-; před kým, před čím; komu) избягам (*от някого, от нещо; -*):

~nout z vězení избягам от затвор; **~nout do ciziny** избягам в чужбина; **~nout svým pronásledovatelům** избягам от преследвачите си

úprk, -u м. препускане, бяг, бързо бягане: **zběsilý** ~ бясно препускане; **dát se na ~** хукна да бягам

úprkem *нар.* бързо, тичешком, с все сили: **hnát se ~** препускам с все сили

upros|it, -ím св. (koho, co) склоня, убедя (*някого, нещо*) с молби: **tak dlouho ho prosil, až ho ~il** моли го, моли го докато го склоня; **nedá se nijak ~it** не можеш да го убедиш, да го склоняш с никакви молби

uprostřed I *нар.* в средата, по средата, в центъра: **náměstí má ~ kašnu** в средата на площада има шадраван; **sedí ~ mezi oběma přáteli** седи в средата между двамата приятели; **vlasy s cestičkou ~** коса с път по средата

uprostřed II *предлог с род.* посрѣд, насрѣд, по средата, в средата, на средата: **~ města** посрѣд, насрѣд града; **~ Evropy** в средата, в центъра на Европа; **odejít ~ přednášky** изляза си посрѣд лекция; **~ zimy** посрѣд зима; **~ života** в средата на живота; **zarazit se ~ hovoru** прекъсна си приказката по средата

upřen|ý, -á, -é съсредоточен, впѣрен, втрѣнчен, вторачен: **zrak ~ý do dálky** поглед впѣрен в

далечината; **pozornost ~á k výkladu** вниманіе съсредоточено в обяснението

upřesnit, -ím св. (со) уточня (нещо)

upřímně нар. искрено, откровенно, чистосърдечно: **~ se chovat k někomu** държам се искрено с някого; **~ radit** съветвам добронамерено; **~ se přiznat** искрено си призная; **~ stisknout ruku** искрено стисна ръка; **~ přát** желая, пожелавам (нещо на някого) от сърце; **mají se ~ rádi** те искрено се обичат; **~ řečeno** откровенно, искрено казано

upřímný, -á, -é искрен, откровен, чистосърдечен: **~ý přítel** искрен приятел; **~á rada** искрен, добронамерен съвет; **~á radost** искрена радост; **~é jednání** откровенно, искрено, чистосърдечно държание; **~é přání** искрено пожелание; **s ~ým pozdravem** с искрен, със сърдечен поздрав; **má ~é srdce** има чисто сърце

♦ **~á srdce** горещо сърце

upřít, -edu св. (со) изпреда, опред (нещо)

upřít I, upřu/книж. upru св. (со кат) устремя, впєря, втрєнча, съсредоточа (нещо някъде): **~ oči do dálky** впєря, втрєнча очи в далечината; **~ zrak k zemi** впєря поглед в земята; **~ pozornost k něčemu** устремя, съсредоточа вниманіе към нещо

upřít II, upřu/книж. upru св. (коти со) отрека, оспоря, не призна (нещо на някого): **~ někomu právo na něco** откажа на някого право на нещо; **~ někomu zásluhy** оспоря заслугите на някого; **nedá se/nelze ~, že...** не може да се отрече, че...; не може да не се признае, че...; **to se nedá ~** това е безспорно, не може да се отрече♦

♦ **~ někomu právo** отрека на някого правото да дїша; отрека очевидни неща

upřít se, upřu se/книж. upru se св. (на кого, на со; кат) устремя се, впєря се, съсредоточа се (върху някого, върху нещо; някъде): **oči všech přítomných se na něho upřely** очите на всички присъстващи се впєриха в него

upsat, upíšu/книж. upíši св. 1. (со кому/по-рядко на кого, на со) завецая, припиша (нещо на някого): **~ jmění dětem** завецая, припиша имения♦

♦ **~ dluh** продам душата си на дявола **2. (со) фин.** записиша (акции); подпишиша (разписка, полица): **~ akcie** записиша акции; **~ půjčku** подпишиша разписка, полица за заем **3. (со)** поизпишиша (нещо): **~ tužku** поизпишиша молив

upsat se, upíšu se/книж. upíši se св. 1. (к četi, на со) поема писмено задължение (за нещо): **~ se k měsíčním splátkám** задължа се да плати месечно♦

прен. експр. продам се на дявола **2.** съсия се от писане: **mohl jsem se ~, a nedostal jsem odpověď** щях да се съсия от писане и не получих отговор; не дочаках отговор на безбройните си писма

upšouk|nout se, -nu se св. разг. експр. изпърдя се, прїдна

upu|stit, -stím св. 1. (кого, со) изпусна (някого, нещо): **~stit něco leknutím** изпусна нещо от уплаха **2. (od кого, od čeho)** откажа се, отстъпя, отрека се (от някого, от нещо): **~stit od svého úmyslu** откажа се от намерението си; **~stit od svých zásad** откажа се от принципите си; **~stit od požadavku** откажа се от искане; **nechce ~stit od svého** не иска да отстъпи от своето, държи на своето; **nikdy od tebe ne~stím** никога няма да се отрека от тебе; **~štění od potrestání** юрид. отказ от наказание

urá|jit se, -ím se св. (с инф.; -) обикн. експр. ирон. благоволя, намеря за добре, пожела, поискам (нещо; да направя нещо): **~it se přijít** благоволя да дойда; **~ilo se mu odpovědět** безл. той благоволи да отговори; **až se mu ~í** когато смете за необходимо

uradit se, -ím se св. (на čet, o čet) остар. договоря се, споразумєя се (за нещо): **~it se na společném postupu** договоря се за общи действия; **~it se vespolek** вземем общо решение; **~ili jsme se na tom, že...** споразумяхме се, че...

uragán, -u м. ураган: **~ potlesku** *прен.* ураган от аплодисменти, бурни аплодисменти

uran, -u м., по-рядко urani|um [-ánu-], -a ср. хим. уран (U)

uranov|ý, по-рядко uraniov|ý [-ánu-], -á, -é уранов: **~á ruda** уранова руда; **~é doly** уранови мини

úraz, -u м. 1. злополука, контузия, увреждане, травма, юрид. телесна повреда: **pracovní ~** трудова злополука; **smrtelný ~** смъртоносна контузия; **duševní ~** *прен.* душевна травма; **utrpět ~** контузя се; **přijít k ~u** претърпя злополука; **vyvážnout bez ~u a)** отгьрва се без контузии **б)** *прен.* отгьрва се без последствия; **následky těžkého ~u** последствия от тежка контузия; **pojištění proti ~u** застраховка срещу злополука **2. в съчет.** **kámen ~u** препънй-камък: **kámen ~u byl v tom, že...** препънй-камъкът беше в това, че...; бедата беше там, че...

uraz|jit, -ím св. 1. (со) отчупя, счупя (нещо): **~it si podpatek** отчупя си тока; **stroj mu ~il ruku** машината му откъсна ръката **2. (со)** измїна, пропгьтывам (разстояние): **~it dráhu** измїна път; **~it hezký kus cesty pěšky** измїна доста път пеша **3. (кого, со)** обидя, оскърбя, засєгна, докача (някого, нещо): **nechtěl jsem vás ~it** не

искаха да ви засегна; **~it někoho falešným podezřením** обидя някого с несправедливо подозрение; **~it něčí čest** засегна някого на чѣст **uraz|it se, -ím se св.** обидя се, засегна се, докача се: **~it se pro každé slovíčko** обидя се от всяка дума; **~it se do krve** крѣвно се засегна, обидя; обидя се до смѣрт

úrazovost, -í жс. стат. количество, брѣй, процент на злополѣки: **vysoká ~** висѣк процент злополѣки; **snížit ~** намаля процента на злополѣките; **~ stoupá, klesá** количеството, брѣят на злополѣките се увеличава, намалява; **boj proti ~i** борба срещу злополѣките

úrazov|ý, -á, -é който се отнася до злополѣка, до контузия, до травма, до телѣсна повреда: **~ý sanitní vůz** линейка за злополѣки; **~ý případ** (слѣчай на) злополѣка; **~é pojištění** застраховка (срещу) злополѣка; **~ý důchod** инвалидна пенсия след злополѣка; **~é lékařství мед.** травматология, травматична медицина; **~á zábrana спец.** охрана на труда

urazen|ý, -á, -é обиден, засегнат, оскърбен: **~á ješitnost прен.** засегнато самолюбие

uráž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í не св. 1. (со) отчѣпвам, счѣпвам (нещо) **2. (со)** изминявам (път) **3. (ко-го, со)** обиждам, оскърбявам, засягам (някого, нещо): **~et někoho na cti** засягам някого на чѣст; **~et estetický vkus** обиждам естетическия вкус

uráž|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se не св. обиждам се, засягам се, чѣствам се оскърбен

urážk|a, -y жс. обидя, оскърбление, огорчение, остар. доказание: **smrtná ~a** смѣртна обидя, крѣвна обидя; **dopustit se ~y** нанесà обидя; **odpustit ~u** простя, извиня обидя; **~a na cti юрид.** оскърбление на чѣст

urážliv|ý, -á, -é 1. оскърбителен, обиден: **~é jednání** обидно държание; **~á lhostejnost** обидно равнодѣшие; **učinit něco s ~ým úmyslem** направя нещо с цел обидя **2.** обидчив, чувствителен

urbanizm|us, urbanism|us [-zm-], -u м. урбанизтика, градоустройство, градостроительство

určen|í, -í ср. 1. определяне, установяване, констатиране, диагностициране: **~í nemoci** поставяне на диагноза **2.** предназначение, местоназначение; предопределение: **vrátit něco původnímu ~í** върна нещо към първоначалното му предназначение; **dojít na místo ~í пощ.** пристигна на местоназначението; **země ~í пощ.** страна на местоназначението **3. в съчет. příslovečné ~í език.** обстоятелствено пояснение, обстоятелство

určen|ý, -á, -é 1. определен, урѣчен, фиксиран: **v ~ou hodinu** в урѣчения час **2.** предназначен, предопределен: **kniha je ~a pro čtenáře do 10 let** книгата е предназначена за читатели до десетгодишна възраст; **~ý osudem** предопределен от съдбата

určitě I нар. определено, ясно, категорично, със сигурност, непременно, положително: **vyjádřit se ~** изкажа се определено, категорично; **poznal jsem ho docela ~** познах го със сигурност; **nevím už ~, jak to bylo** вече не помня със сигурност как беше

určitě II част. 1. сигурно, непременно: **zítra ~ přijdu** утре непременно ще дойда; **to tedy ~ ирон.** да, да! как пък не! непременно **2.** сигурно, вероятно, по всяка вероятност: **~ na to zapomene** сигурно ще забрави; **~ se stalo něčtější, když nepřišel** по всяка вероятност се е случило нещо лошо, щом той не дойде; трябва нещо (лошо) да е станало, щом не дойде

určiteln|ý, -á, -é определям, дефинирувам

urč|it, -ím св. 1. (со) определя, установя, констатирам (нещо): **~it cenu výrobku** определя цена на издѣлие; **~it vzdálenost** определя разстояние; **~it termín** определя срок; **~it si cíl** поставя си (за) цел; **~it podmínky** определя условия; **~it národní mužstvo** определя, селекционирам, номинирам национален отбор; **~it chorobu** поставя диагноза; **~it krevní skupinu** установя, определя крѣвната група; **~it něčí věk** определя възрастà на някого; **~it světové strany** установя посоките на света **2. (со кому)** предназнача (нещо за някого): **~it knihu dětem** предназнача книга за деца

určitost, -i жс. сигурност, увереност, определеност, яснотà, категоричност: **vědět s ~í** зная със сигурност, с положителност; **zamítnout se vší ~í** откажа с цялата категоричност; **nabývá na ~i** всѣ повече се изяснява

určit|ý, -á, -é 1. сигурен: **mít zcela ~é zprávy** имам съвсѣм сигурни свѣдения, съобщения; **dát jasnou a ~ou odpověď** дам ясен и сигурен отговор **2.** определен: **nikdo nic ~ého nevěděl** никой не знаеше нищо определено; **scházet se jen v ~ý den обикн. мн.** срѣщаме се само в определен ден; **udělat něco do ~é doby** направя нещо до определено време; **~ý integrál мат.** определен интеграл; **~ý tvar slovesný език.** спрегàема форма на глагола; **~á číslovka език.** определено числително; **~é zájmeno език.** определително местоимение; **~ý člen език.** определителен член **3.** известен: **do ~é míry má pravdu** до известна степен е прав(а); **udělat něco jen za ~ých okolností** направя нещо само при известни условия

urč|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (со) определям, установявам, констатирам (нещо): **~ovat světové strany** определям посоките на светà; **~ovat diagnózu** определям, поставям диагноза; **~ovat termín** определям срок; **~ovat cíl** воен. определям, поставям цел **2.** класифицирам: **~ovat rostliny** определям, класифицирам растения **urgenc|e, -e** ж. напòмняне, напòмнително писмò, настояване: **obchodní ~e** търговско напòмняне **urg|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. и св. (koho, co; -) напòмням/напòмня, настоявам/настоя (за някого, за нещо): **~ovat objednávku** напòмням/напòмня за поръчка; **~ovat vyřízení žádosti** настоявам/настоя за уреждане на молба **urn|a, -y** ж. урна: **volební, hlasovací ~a** избирателна урна **urnov|ý, -á, -é** ўрнов; който се отнася към урна: **~ý háj** колумбáрий, ўрнова част от грòбище **úrod|a, -u** ж. обикн. само ед. **1.** рекòлта: **sklidit ~u včas** наврème приберà рекòлтата; **bohatá ~a** богàта рекòлта **2. експр.** жётва, рекòлта, придобívка: **~a nových rekordů** сèрия от нòви рекòрди **urod|it se, обикн. третол. безл. -í se** св. родí се: **na polích se málo ~ilo** рекòлтата е слàба, нивите мàлко родíха **úrodn|ý, -á, -é** плодòроден, плодòвит: **~á půda** плодòродна почва **~á du** думите паднаха в благодàтна почва **úrok, -u** м. обикн. мн. **úroky, -ů** лйхва, лйхвен процент: **uložit peníze na ~** влòжа парí срещу лйхва; **půjčka na ~** фин. зàем с лйхва; **~y z kapitálu** фин. лйхва върху капитал; **~y z ~ů** фин. лйхва върху лйхви, капитализирана лйхва; **~y z prodlení** фин. лйхва за забàвяне, **~y** с лйхвите, върне ми се тгпкано **úrok|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. фин. **1.** нòся лйхва **2.** начислявам полагаемата се лйхва **úrokov|ý, -á, -é** фин. лйхвен; който се отнася до лйхва, до лйхвен процент: **~ý počet** изчисляване на лйхвен процент; **~á sazba** (оснòвен) лйхвен процент; **~é procento** лйхвен процент; **~á míra** размèр на лйхва **uron|it, -ím** св. книж. (со) отрòня (нещо), обикн. в съчет. **~it slzu, slzičku** прорòня, отрòня сълза **urostl|ý, -á, -é** стрòен, снажен, напèт: **~á postava** стрòйна фíгура; **je ~ý jako jedle, jako topol** стрòен е като бòр, като топòла **urous|at, -ám** св. (со) намòкря с росà (нещо) **urous|at se, -ám se** св. намòкря се с росà **úrov|eň, -ně** ж. равнище, нивò: **pod, nad mořskou ~ní** под, над мòрското равнище; **životní ~eň** жízнено равнище, жízнен стандарт; **mzdová ~eň** нивò на заплàтите; **cenová ~eň** равни-

ще, нивò на цените; **umělecká ~eň** художественò равнище; **kulturní ~eň** култòрно равнище; **utkáni mělo slabou ~eň** срèщата бèше на ниско равнище; **to je pod jeho ~eň** товà е под нèговото равнище, под нèговото достòйнство; **klesnout na ~eň zvířete** падна до нивòто на живòтно, на скòт; **~eň silničního povrchu** строит. равнище на ўлично платнò; **~eň stavby** строит. нивò на стрòеж; **korunová ~eň** лес. нивò на корòната на дървèтата; **konference na nejvyšší ~ni** публ. конферèнция на най-висòко равнище; **~eň radiace** воен. нивò на радиация; **~eň hluku** физ. нивò на шумà; **~eň napětí** физ. нивò на напрежèние

urovn|at, -ám св. (со) **1.** изравня, подравня (нещо): **~at zem** изравня, подравня земя, пòчва, пръст; **~at cestu** прен. подравня път **2.** подрèдя, слòжа в рèд (нещо): **~at knihy v knihovně** подрèдя кнйги в библиотèка; **~at si myšlenky** прен. подрèдя мислите си **3.** уредя (въпроси и под.); изглàдя, премàхна (спорове, пречки и под.): **~at své záležitosti** уредя си нещàта; **~at spor** изглàдя спòр; **~at vše po dobrém** уредя всйчко с добрò

urovn|at se, третол. -á se св. уредí се, опрàви се: **poměry se ~aly** нещàта се уредíха, опрàвиха се; **spor se brzy ~al** спòрът скòро се разрèши, изглàди се

urovnáv|at, -ám нескв. (со) **1.** изравнявам, подравнявам (нещо) **2.** подрèждам, слàгам в рèд (нещо) **3.** опрàвам, изглàждам, урèждам, премàхвам (спорове, пречки и под.)

urovnáv|at se, обикн. третол. -á se нескв. урèжда се, опрàвя се, разрèшава се (за спорове, пречки и под.)

urozen|ý, -á, -é благороден, знàтен: **~á dáma** знàтна дàма, дàма от аристократичен рòд; **~é vrstvy** аристократически слòве

urputně нар. упòрито, ожесточèно: **tvářit se ~** ймам упòрит, ожесточèн вид

urputn|ý, -á, -é **1.** упòрит, неотстъпчив, непоправím, инàт: **~ý rváč** непоправím побòйник **2.** упòрит, сурòв, жестòк, ожесточèн: **~é boje** упòрити, ожесточèни боевè; **~á bolest** упòрита, жестòка бòлка; **~é mrazy** сурòви, жестòки студовè

urv|at, -u св. **1.** (со) откòсна, отскòбна, изтргна (нещо): **~at květinu** отскòбна цвèте **2.** (со; со кòти, чети) експр. отвоювам, извоювам, изтргна (нещо от някого, от нещо): **~at vedení v zápase** извоювам преднина в мàч; **~at alespoň něco z dědictví** изтргна понè нèщо от наследство

urv|at se, -u se св. откòсна се, изтргна се: **pes se ~al z řetězu** кучето се откòсна от веригата

urychlen|ý, -á, -é ускорѐн: **~é tempo** ускорѐно темпо; **~ý postup** ускорѐна методика
urychl|it, -ím св. (co) ускорѧ (нещо): **~it výstavbu** ускорѧ строителство; **~it vyřízení žádosti** ускорѧ придвйжаване на молба
urychlovač, -e м. 1. спец. ускорител: **~ vulkanizace** ускорител на вулканизация; **~ tavení skla** ускорител на топѐне на стьклò **2.** физ. ускорител: **~ elektronů, iontů** ускорител на електрòни, на йòни
urychl|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co) ускорѧвам (нещо)
urypn|out, -nu св. (co) грѐбна, чòпна, изкопѧ, отчòпля, изчòпля, изрòвя (малко от нещо): **~nout trochu kaše** грѐбна малко каша
urýt, uryji/разг. uryju св. 1. (co/čeho) отчòпля, изрòвя, отделя (нещо): **~ nehty kus hlíny** отчòпля малко прѣст с нòкти **2.** обикн. трепол.
uryje сѣкне, прекѣсне се (за звук): **klavír uryl a bylo тихо** звукът на пианото сѣкна и стàна тихо **3.** и **urýt se** рядко експр. трòсна се, озъбя се, изръмжа
úryv|ek, -ku м. òткъс, òткъслек, извадка: **~ek z románu** òткъс от ромàн; **nesouvislé ~ky řeči** несвѣрзани òткъслеси от гòвор
úryvkovit|ý, -á, -é òткъслечен, фрагментàрен, частимен, òтдѐлен: **~á řeč** òткъслечна рѣч; **~é vzpomínky** òткъслечни, òтдѐлни спòмени
úřad, експр. ouřad, -u м. 1. учреждѐние, ведòмство, управлѐние, институция, служба, бюрò, канцелàрия: **poštovní** ~ пощенска служба; **celní** ~ митница; **bytový** ~ жйлищна служба; **plánovací** ~ по-рано плàнова комйсия; **farní** ~ енòрия; **zastupitelské ~у** дипломатйчески представителства; посòлства; **správní ~у** учреждѐния, òргани на държавното управлѐние; **vojenské ~у** воѐнни влàсти, ведòмства; **okupační ~у** окупациòнни влàсти; **Státní ~ sociálního zabezpečení** Държавна агѐнция за социàлно осигурѧване; **~ předsednictva vlády** канцелàрия на министър-председàтеля; **~ pro patenty a vynálezy** институт за изобретѐния и рационализации; патѐнтно бюрò, патѐнтна служба; **běhat po ~ech експр.** тйчам по инстанциите; **mít potahování s ~у експр.** ймам разправи с влàстите **2.** длжност, служба, пост: **kandidovat na ~ prezidenta** кандидатствам за длжността президент; кандидат сьм за президент; **ujmout se ~у** встъпя в длжност; **zastávat ~** изпълнявам длжност, служба; **ponechat si ~** запàзя длжността си; **nařídít něco z moci svého ~у** наредя нѐщо по силата на службòното си положѐние; **zbavit někoho ~у** освободя някого от длжност **3.** сграда на учреждѐние, на институция; òфис: **jít do ~у**

òтйвам в канцелàрията, в кабинѐта си, в òфиса си **4. разг.** работно време: **po ~ě chodí plavat** след работа хòди на плуване
úřad|a, ouřad|a, -у м. експр. обикн. пейор. бюрократ, книжен плѣх: **byrokratický ~a** бюрократйчен книжен плѣх
úřad|ovat, -uji/разг. -uju експр. ouřad|ovat, -uju неск. работя чинòвническа работа, служа, чинòвник сьм, на служба сьм, на работа сьм, ирон. бюрократствам: **~ovat jen dopoledne** работното ми врѐме е сàмо предй обяд; **dnes se ne~uje безл.** днѣс не сѣ работи
úřadovn|a, -у ж. канцелàрия, кантòра, бюрò, кабинет, òфис
úředně, експр. ouředně нар. официàлно, служебно: **přicházet ~** йдвам служебно; **~ oznámit** съобщя официàлно; **~ zakázat** официàлно забраня; **~ potvrzená zpráva** официàлно потвърдѐно съобщѐние; **~ stanovené ceny** официàлно установѐни ценй; **chovat se ~ експр. пейор.** държã се официàлно, студѐно; **tvářit se ~ експр. пейор.** изглѣждам, ймам вид на студѐн, на сдържан, на стрòг човѣк
úředn|í, -í, -í 1. служебен, официàлен; кòйто се отнася до (чиновническа) работа: **~í hodiny a) приѐмни часовѣ б)** работно врѐме; **~í tajemství** служебна тайна; **~í osoba** длжностно лице; **~í listina** официàлен документ; **~í povolení** официàлно разрешѐние; **~í výkon** служебен àкт; **~í spis** служебна документация; **~í vyhláška** официàлно съобщѐние, наредждане; **zasáhnout z moci ~í** намѣся се по силата на служебòното си положѐние; **~í cestou** по официàлен пѣг; **~í zkouška техн.** официàлно изпитанье **2. често експр. пейор.** чинòвнически, бюрократйчен: **nasadit ~í tón** изпòлзвам чинòвнически тòн; **~í styl** чинòвнически стйл
 ◆ **~í qрpяц**
úřednic|e, -e ж. чинòвничка, служйтелка
úřednick|ý, -á, -é чинòвнически, бюрократйчен: **~á kariéra** администратйвна, чинòвническа кариѐра; **~á vláda полит.** служебно правителство
úřednictv|o, -a ср. събир. чинòвници, служйтели, служещи
úředník, -a м. чинòвник, служйтел: **technický ~** техник, технически служйтел; **celní ~** митнически служйтел; митничàр; **staniční ~** гаров чинòвник, служйтел
uře|zat, -žu/-zám, книж. -ži св. (co) отрѣжа, ампутирам (нещо) постепенно, на части
uřezáv|at, -ám неск. (co) отрѣзвам, ампутйрам (аи **uřezávat**)
pod sebou рѣжа клòна, на кòйто седа

uřícen|ý, -á, -é прегра́л, изморѣн, задѣхан, изпотѣн, вѣр-водѣ

uřící se, uřeknout se, uřeknu se св. ка́жа нево́лно, изда́м се: **člověk se někdy uřekne** случва се да ка́жеш не́що нево́лно, да изда́деш не́що

uříz|nout, -nu св. 1. (со/čeho, по-рядко koho) отрѣ́жа, отсека́ (нещо, някого): **raději bych si jazyk ~l, než bych to řekl** експр. по-скоро́ ще отрѣ́жамъ я́зикъ

ostudu изложѣ се, посра́мѣ се 2. (со) прен. експр. прекъсна, прекратѣ́ (нещо): **~nout hovor** прекратѣ́ разговора, млѣ́кна насре́д дѹмата

uřvan|ý, -á, -é експр. 1. ревлѣ́в, плачлѣ́в 2. разревѣ́н, разпла́кан

uřv|at, -u св. (koho – вин.) експр. заглу́ша́ (някого), нака́рам (някого) да млѣ́кне с ре́в, с рева́не, с кря́съци

uřv|at se, -u se св. експр. изто́щѣ се, съсѣ́пя се от рева́не, от ре́в

usad|ít, -ím св. 1. (koho – вин. kam, kde) настанѣ́, разполо́жа, слѹ́жа (някого) да сѣ́дне (някъде): **~it hosta ke stolu** настанѣ́ го́ст да сѣ́дне на ма́сата; **~it roj** нчел. хва́на, разполо́жа пчѣ́лен ро́й, ро́як (в коше́р) 2. (со; со kam) ма́лко о́стар. поста́ва, слѹ́жа, разполо́жа, монти́рам (нещо някъде): **~it motor** техн. монти́рам, разполо́жа дви́гатель; **~it panel** строит. монти́рам панѣ́л 3. (koho – вин.) експр. поста́ва (някого) на ма́сто

usad|ít se, -ím se св. 1. (kam, kde) сѣ́дна, настанѣ́ се, разполо́жа се, намѣ́ства се (някъде) 2. (kde) отсѣ́дна, засѣ́ля се (някъде): **~it se trvale v pohraničí** засѣ́ля се (за постоя́нно) в погра́ничен райо́н 3. обикн. третол. **-í se** (na čem, kde) утай се, насло́й се (вѣрху не́що, някъде): **~it se ve vrstvách** геол. утай се на сло́ве; **víno se před stáčením musí ~it** преди нали́ването ви́ното трѣ́ба да се утай 4. обикн. третол. **-í se** експр. затѣ́хне, ути́хне, успоко́й се, преста́не: **vítr se ~il** вѣ́трът преста́на

usazenin|a, -y ж. ута́йка, насло́ение: **na dně zůstala ~a** на дѣ́ното оста́на ута́йка; **~a kávy** ута́йка от кафе́; **pevninská, mořská ~a** геол. континента́лна, мо́рска ута́йка; континента́лен, мо́рски седимѣ́нт; **ledovcová ~a** геол. ле́дникова ута́йка; ле́дников седимѣ́нт

usaz|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho – вин.) 1. настанѣ́вам, разполо́гам, намѣ́ствам (някого), сла́гам (някого) да сѣ́дне 2. експр. поста́вам, сла́гам (някого) на ма́сто: **~ovat účastníky debaty** парѣ́рам уча́стниците в деба́ти, събесе́дниците си

usaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. (kam, kde) сѣ́дам, настанѣ́вам се, намѣ́ствам се (ня-

къде) 2. (kde) отсѣ́дам, засѣ́лвам се (някъде)

3. обикн. третол. **-uje se** (na čem, kde) утайва се, насло́ява се (вѣрху не́що, някъде) 4. обикн. третол. **-uje se** затѣ́хва, укротѣ́ва се, успоко́ява се

úseč, -e ж. геом. сегме́нт, ѳ́трез: **kruhová ~** сегме́нт от крѣ́г; **kulová ~** сегме́нт от кѹ́ло

úsečk|a, -y ж. геом. отсѣ́чка

úsečn|ý, -á, -é отсѣ́чен, отривѣ́ст, отмѣ́рен, кра́тък, лако́ничен: **~ý povel** отсѣ́чена, отривѣ́ста кома́нда; **~á odpověď** лако́ничен, кра́тък ѳ́говор

used|at, -ám нескв. 1. ма́лко книж. сѣ́дам: **~at k práci** сѣ́дам да рабо́тя 2. ма́лко о́стар. спи́рам: **~ám se** пла́че, та сѣ́рце́то ти спи́ра, кѣ́са се

usedav|ý, -á, -é сѣ́рцеразди́рателен, безу́тешен: **~ý pláč** сѣ́рцеразди́рателен пла́ч

usedlík, -a м. засѣ́лник

usedlost, -i ж. чифлѣ́к, имѣ́ние

usedl|ý, -á, -é 1. засѣ́лен: **člověk po léta ~ý v cizině** чо́вѣк, ѳ́т го́дини засѣ́лен, жи́вѣщ в чу́жбина; **u řeky ~í voráři** засѣ́лили се кра́й река́та салджи́и 2. отсѣ́днал, усѣ́днал: **~é kmeny** усѣ́днали пле́мена; **~ý způsob života** усѣ́днал на́чин на жи́вѳт 3. сери́озен, соли́ден, зря́л, уле́гнал, ура́вновесе́н: **~ý člověk** уле́гнал чо́вѣк; **~á povaha** сери́озен, ура́вновесе́н ха́рактер

used|nout, -nu св. (kam; –) сѣ́дна, настанѣ́ се, разполо́жа се (някъде): **~nout do čela stolu** сѣ́дна на по́четното, на председа́телското ма́сто на ма́сата; **~nout na své místo** сѣ́дна на ма́стото си; **~nout na trůn** прен. възкача́ се на престо́ла

žalovan|ých сѣ́дна на подсъ́димата скаме́йка

úsek, -u м. райо́н, сѣ́ктор, уча́стък, отря́зък: **volební ~** изби́рателен райо́н; **časový ~** пери́од, интерва́л ѳ́т вре́ме; **~ fronty** уча́стък ѳ́т фрѳнта; **vědní ~** на́учна ѳ́бласт, на́учна дисци́плина, ѳ́бласт на зна́нието; **silniční ~** пъ́тна отсѣ́чка; **železniční ~** желе́зопѣ́тен райо́н; **pracovní ~** рабо́тен уча́стък, райо́н; **větný ~** език. ф́раза, ко́лон, ритми́чна едини́ца

úsekář, -e м. жарг. по-ра́но про́фсъ́юзен де́ятел, активѣ́ст

úsekářk|a, -y ж. жарг. по-ра́но про́фсъ́юзна де́ятелка, активѣ́стка

usek|at, -ám св. (со) 1. отрѣ́жа, отрѣ́жа (нещо) поста́пенно, на ча́сти 2. на́кълцам, на́ре́жа (нещо) на сѣ́тно: **~at nadrobno petržel** на́ре́жа на сѣ́тно ма́гданѳз

usekáv|at, -ám нескв. (со) отсѣ́чам, отря́звам (нещо) поста́пенно, на ча́сти

usek|nout, -nu св. (со) 1. отрѣ́жа, отрѣ́жа (нещо)

♦ **~nout** отрѣ́жамъ

се **2. разг. експр.** прекъсна, пререче (нещо): **~nout větu v polovině** прекъсна изречението по средата, млъкна посред думата
úsekov|ý, -á, -é участъков, районен, секционен, отраслов, браншов: **~á ekonomika** отраслова икономика; **~é plánování** по-рано отраслово, браншово планиране; **~á schůze** по-рано събрание на профорганизация
useň, usně жс. кожар. обработена кожа
uschl|ý, -á, -é изсъхнал, сух, засъхнал, увяхнал
uschnout, -u жс. изсъхна, засъхна, увяхна ♦ **až naprší a ~ne** разг. на къково лято; когато цъфнат налѣмите; **div že strachy ne~la** експр. тя щеше да умре от страх; спече се от страх
úschov|a, -y жс. съхранение, депозирание, запазване: **dát věci do ~y** дам нещата си на гардероб, на съхранение; **~a cenných papírů** фин. съхранение на ценни книжа
uschov|at, -ám св. (со) книж. **1.** скрия, укрива, скѣтам (нещо) **2.** съхраня, запазя (нещо)
uschováv|at, -ám несв. (со) книж. **1.** скривам, укривам, кѣтам (нещо) **2.** съхранявам, запазвам (нещо)
úschovn|a, -y жс. гардероб, склад за съхранение: **~a zavazadel** гардероб за багаж
úschovn|é, -ého ср. така за съхранение, за гардероб
usídl|it se, -ím se св. (kde) заселя се, поселя се, установя се (някъде)
úsil|í, -í ср. усилие, старание, стремѣж: **pracovní ~í** трудово усилие, старание; **~í o zlepšení kvality** усилия, стремѣж, борба за подобряване на качеството; **zaměřit své ~í na něco** насоча усилията си към нещо; **vyplývat na něco mnoho ~í** пражосам, изжабя много усилия за нещо; **dosáhnout něčeho s velkým ~ím** постигна нещо с много усилия; **pracovat bez zvláštního ~í** работя без особено усилие, без особено напрежение; **přes všechno ~í** въпреки всички усилия; **společným ~ím** с общи усилия; **vynaložit na něco velké ~í** вложа много усилия за нещо
usil|ovat, -uji/разг. -uju несв. (о со/по-рядко с инф.) **1.** стремя се (към нещо); старая се, полагам усилия, настоявам, боря се (за нещо): **~ovat o dobrý pracovní výkon** стремя се към добри трудови резултати; **~ovat o mír ve světě** боря се за мир в света **2. книж.** посягам (на нещо), заплашвам (нещо): **~ovat o něčí život** йскам да отнема нечий живот
usilovně нар. усилено, усърдно, напрегнато, настойчиво: **~ pracovat** работя усилено, напрегнато; **~ přemýšlet** усилено размишлявам; **~ hledat východisko** настойчиво търся изход
usilovn|ý, -á, -é усилен, усърден, напрегнат, на-

стойчив: **~á práce** усилен труд; **~á snaha** настойчив стремѣж
usín|at, -ám несв. заспивам: **~at na věky** евфем. заспивам завинаги, умирам
uskak|ovat, -uji/разг. -uju несв. (kam) отскăчам (настрани): **~ovat z cesty** отскăчам от пътя
úskal|í, -í ср. **1.** скала, подводна скала; риф **2. прен.** опасност, голямо затруднение: **nara-zit na ~í** сблѣскам се с трудности, натѣкна се на затруднения; **proplout šťastně ~ím** благополучно преодоля трудности; **vyhnout se ~í** избѣгна затруднения
uskladn|it, -ím св. (co) складам, прибера (нещо) в/на склад: **~it zboží ve skladišti** прибера стока в склад
uskladň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) складам, приберам (нещо) в/на склад
uskoč|it, -ím св. (kam) отскăча (настрани, назад)
úskočně нар. коварно, лукаво, подло
úskočn|ý, -á, -é коварен, лукав, подъл
úskok, -u м. **1.** коварство, хитрост, лукавство, хитрина, улówka, клówka, капан: **dělat ~y** хитрувам, слагам капани, улówki **2. спорт.** скòк встрани
uskromn|it se, uskrovn|it se, -ím se св. (v čem) огранича се (в нещо), задоволя се с малко (от нещо): **musíš se trochu ~it** трябва да се ограничиш малко; трябва да живееш малко по-скромно
uskromň|ovat se, uskrovn|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв. (v čem) ограничавам се (в нещо), задоволявам се с малко (от нещо)
uskř|nout, -nu св. (co) рядко притисна, прищипя, прискрѣпя (нещо): **~nutí kýly** мед. прищипване на хърния; **~nutý nerv** мед. притиснат, прищипнат нєрв
uskříp|nout, -nu св. (co) прищипя, прескрѣпя (нещо): **~nout si prsty mezi dveřmi** прищипя си прѣстите на вратата
uskutečniteln|ý, -á, -é осъществим, изпълним, възможен: **~é plány** осъществими, изпълними плънове
uskutečn|it, -ím св. (co) осъществя, реализирам (нещо)
uskutečn|it se, -ím se св. осъществя се, реализирам се, сбѣдна се, състоя се, случа се: **jeho obavy se ~ily** опасенията му се сбѣднаха; **zájezd se ~í v druhé polovině listopadu** екскурзията ще се състои през втората половина на ноември
uskutečň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) осъществявам, реализирам (нещо)
uskutečň|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв. осъществявам се, реализирам се, сбѣдам се
úslov|í, -í ср. израз, обрât на речта: **oblíbené ~í**

любим обрът, израз; **trefné ~í** точен израз, сполучлив обрът на речта; **ustálené ~í** език. устойчиво словосъчетание

úsluh|a, -y ж. услуга: **prokázat někomu ~u** окажа услуга на някого; **byl hned samá ~a** той веднага се хвърли да прави услуги; **буду vás prosit o ~u** ще ви помоля за една услуга

úslužn|ý, -á, -é услужлив, отзивчив: **být k lidem ~ý** отзивчив съм към хората

uslyš|et, -ím св. (koho, co; со о ком, о чем) чуя, дочуя (някого, нещо; нещо за някого, за нещо): **ty o mně ještě ~íš** ти тепърва има да слушаш за мен(е)

usmlát se, -ěji se/разг. -ěju se св. 1. (–; komu, čemu; на кого; над čím) усмихна се (на някого, на нещо): **nepatrně se ~át** усмихна се едва забележимо, усмихна се под мустак; **ze široka/široce se ~át** усмихна се широко; **~át se v duchu** усмихна се вътрешно; **~át se skrze slzy** усмихна се през сълзи

usmíř|it, -ím св. (co) изпържа (нещо) **usmáž|it se, -ím se св.** изпържа се: **~it se na slunci експр.** изпържа се, изгоря на слънце

usměrn|it, -ím св. (co; koho, co) насоча (нещо, някого), дам насочка (на някого, на нещо): **~it diskusi** насоча дискусия; **~it myšlení** ориентирам, насоча мисленето; **~it duševní vývoj mladých lidí** ориентирам духовното развитие на младите хора; **~it proud** електр. включва токоизправител, преобразувам променлив в постоянен ток; **~it napětí** електр. преобразувам променливо в постоянно напрежение; **~it míč do branky спорт.** насоча топката към вратата

usměrn|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co; koho, co) насочвам, направлявам (нещо, някого); давам насочка (на някого, на нещо)

úsměš|ek, -ku м. 1. злбна, злорада, подигравателна усмивка: **přezíráv|ý ~ek** презрителна усмивка; **stáhnout ústa v ~ek** изкривя уста в злбна усмивка 2. присмех, надсмиване: **poslouchat něčí ~ky** слушам надсмиването, насмешките на някого; **být objektem ~ků** стана обект на присмех; **tropit si z někoho ~ky** присмивам се на някого

úsměv, -u м. усмивка: **letmý ~** бегла, мимолетна усмивка; **trpký ~** горчива усмивка; **shovívavý ~** снизходителна усмивка; **pohrdavý ~** презрителна усмивка; **blažený ~** щастлива, блажена усмивка; **výmluvný ~** многозначителна усмивка; **nepřirozený ~** пресилен, неестествен, изкуствена усмивка; **ironický ~** иронична ус-

мивка; **odpovídat s ~em** отговарям с усмивка; **na rtech mu pohrává ~** по устните му играе усмивка

usměvav|ý, -á, -é (който често е) усмихнат, за-смян

usmíř|en|í, -í ср. покôй, мир, смирение: **hledat v něčem ~í** търся в нещо покôй, смирение

usmíř|it, -ím св. (koho, co; koho, co s kým, s čím) помиря (някого, нещо с някого, с нещо), умиротворя, усмиря, успокоя (някого, нещо): **~it protivné strany** помиря противоположни страни; **~it si rodiče** помиря се с родителите си; **~it své svědomí прен.** успокоя съвестта си, намъря покôй за съвестта си

usmíř|it se, -ím se св. (s kým; –) помиря се (с някого): **~it se s protivníkem** помиря се с противник

usmív|at se, -ám se несв. (–; čemu; nad čím; na koho) усмихвам се (на някого, на нещо): **~at se koutkem úst** усмихвам се с ъгълчетата на устните; **~at se do vousů** усмихвам се под мустак, подсмиввам се; **~at se na celý svět** усмихвам се на целия свят, приветлив съм

usmlouv|at, -ám св. (co) спазаря (нещо), постигна (отстъпки) с пазарлък: **~at na ceně 5 korun** спазаря 5 крони отстъпка от цената; **na něm nic ne~áš експр.** с него не можеш да спазаряш отстъпка

usmolen|ý, -á, -é 1. експр. омърлян, оцапан, зацапан, замърсен: **~ý kluk** омърляно момче 2. експр. скалъпен, изсмукан от пръстите: **~ý úkol** изсмукано от пръстите домашно

usmol|it, -ím св. експр. 1. (koho, co) омърлям, измърлям, зацапам, замърся (някого, нещо): **~it listy knihy** омърлям листове на книга 2. (co) по-рядко скалъпя, измайсторя (нещо): **~it báseň** скалъпя стихотворение

usmr|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho, co) умъртвавам, убивам, унищожавам (някого, нещо): **~ovat hmyz** убивам насекоми; **~ovat bakterie** унищожавам бактерии; **мед.** убивам бактерии

usmrkan|ec, -ce м. разг. пейор. сополанко

usmrkan|ý, -á, -é 1. сополів 2. разг. пейор. недорасъл, зелен, пиклив, сополів: **~ý kluk** грубо сополанко, пикльо

usmr|t|it, -ím св. (koho, co) умъртва, усмъртя, убия, унищожа (някого, нещо)

usmysl|it si, по-рядко usmysl|et si, -ím si св. (co) наумя си, намысля си, реша (нещо); хрумне ми, щъкне ми (нещо): **co si ~í, to provede** каквото си науми, прави го; **chce všechno, co si ~í** иска всичко, каквото му/и хрумне; **~el si, že odjede** той си науми да замине

usnadn|it, -ím св. (komu co) улесня, облекча (нещо на някого): **~it někomu život** улесня жи-

vôta на някого; **~it přístup** облекча достъп; **~it si práci** облекча, рационализирам труда си
usnadň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (кому со) улеснявам, облекчавам (нещо на някого)
usnáš|et se, -ím se 3. мн. **-ejí se/-í se** нескв. вземам решение (за нещо), постановявам (нещо) (обикновено за колективен орган)
usnesen|í, -í ср. решение, постановление, резолюция; **vládní ~í** правителствено постановление; **přijmout ~í** приема резолюция; взема решение; **provést ~í** изпълня постановление, резолюция; **opravné ~í** юрид. отменително решение на по-висша инстанция
usn|ést se, -esu se св. (на чет, о чет; со) приема, постановя (нещо); взема решение, приема резолюция (за нещо): **~ést se na směrnících** приема директиви; **~ést se o zákoně** взема решение относно закон; **~ést se většinou hlasů** взема решение с мнозинство от гласовете, *остар.* с вишегласие; **rada se ~esla, aby...** съветът взе решение, постанови да...
usnout, -nu св. 1. заспя: **tyrdě ~nout** заспя дълбоко; **~nout zdravým spánkem** заспя здрав сън; **~nout nad knihou** заспя над книгата; **~nul, jako by ho do vody hodil** *прен. експр.* той заспа като къпан; **vítř ~nul** *прен.* вятърът затихна, утихна; **ta věc teď ~nula** *разг. експр.* тази работа сега е в глуха линия; **nechat stížnost ~nout** *разг.* отложи жалба за неопределено време ♦ **~nout navěky** *разг.* лаврите си 2. в съчет. **~nout na věky; ~nout věčným snem** *евфем.* заспя вѣчен сън, умра
usoud|it, -ím св. (со/по-рядко на со; -) заключа, реша, разбере (нещо); стигна до заключение, направя извод (за нещо): **~il, že je zle** той разбра, че работата е лоша; **~il, že bude pršet** той предположи, че ще вали; **lékař ~il na zánět** лекарят постави диагноза възпаление
usouž|it, -ím св. (koho, co) измъча, изтормозя, изтерзая (някого, нещо): **~ila ho nemoc a)** измъчи, изтерза го болест б) човек не става от него след тази болест в) той почина от болестта; **starosti by ho byly ~ily** грижите за малко да го довършат
usouž|it se, -ím se св. (čím) измъча се, изтормозя се, изтерзая се (от нещо): **~it se k smrti** измъча се до смърт; **~it se zármutkem** изтерзая се от скръб; **~it se starostmi** изтормозя се от грижи, грижите ще ме довършат
usp|at, -ím св. (koho, co; koho, co čím) приспя (някого, нещо с нещо) и *прен.*: **~at nemluvně ukolébavkou** приспя бѣбе с приспивна пѣсен; **~at pacienta před operací** сложа пълна упойка на пациент преди операция; **~at něčí ostrážitost** *прен. експр.* приспя нечия бдителност

uspáv|at, -ám нескв. (koho, co) приспивам (някого, нещо) и *прен.*
úspěch, -u м. успех: **nesporný, pozoruhodný** ~ безспорен, забележителен успех; **pochybný** ~ съмнителен успех; **mít ~** ймам успех; **dosáhnout ~u** постигна успех; **sklidit ohromný** ~ пожъна огромен успех; **s ~em dokončit studia** успешно завърши следване; **jeho úsilí bylo korunováno ~em** усилията му се увенчаха с успех; **z ~ů se mu zatočila hlava** успехите му завъртяха главата; **jeho snažení zustalo bez ~u** усилията му останаха без успех, без резултат, усилията му останаха напразни
uspěchaně *нар.* забързано, бързешком
uspěchan|ý, -á, -é забързан, бърз, припрян: **~á chůze** забързана походка; **~ý novinář** припрян журналист **~ý nákup** бързи покупки; покупки направени на бърза ръка; **~á doba** *прен.* забързано време
úspěšně *нар.* успешно, сполучливо, удачно
úspěšn|ý, -á, -é успешен, сполучлив, удачен
usp|ět, -ěji/-ěju, 3. мн. -ějí/-ějou св. (v чет; с инф.) книж. успѣя (в нещо; да направя нещо): **měl dobrý úmysl, ale ne~ěl** той имаше добри намерения, но не успя; **při zkoušce ne~ěl** той не успя да вземе изпита; скъсаха го на изпит
uspíš|it, -ím св. (со) ускоря (нещо): **~it rozhodnutí** ускоря решение; **~it vývoj** ускоря развитие; **nachlazení ~ilo její smrt** настинката ускори смъртта ѝ
uspíš|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) ускорявам (нещо)
uspokojen|í, -í ср. удовлетворение, задоволство: **nalézt v něčem ~í** намеря удовлетворение в нещо; **s hlubokým ~ím** с дълбоко удовлетворение; **projevit nad něčím ~í** проявя удовлетворение от нещо; **vzít na vědomí s ~ím** приема информация със задоволство; **s ~ím si oddechnout** доволно си отдъхна; **k všeobecnému ~í** за всеобщо удовлетворение
uspokoj|it, -ím св. (koho, co) 1. удовлетворя, задоволя (някого, нещо): **~it potřeby** задоволя нужди, потребности; **~it zvýšenou poptávku** удовлетворя повишено търсене; **~it své choutky** задоволя мерациите си 2. успокоя (някого, нещо): **vysvětlení rodiče ~ilo** обяснението успокоя родителите
uspokojiv|ý, -á, -é удовлетворителен, задоволителен: **~á odpověď** удовлетворителен, задоволителен отговор; **~é výsledky** задоволителни резултати; **~ý stav pacienta** задоволително състояние на пациента
uspokoj|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho, co)

1. удовлетворявам, задоволявам (някого, нещо) 2. успокоявам (някого, нещо)

uspokojující, -í, -í удовлетворителен, задоволителен

úspo|ra, -ry ж. 1. обикн. мн. **úspo|ry, -r** спестявания: **sáhnout do ~r** посегна към спестявания; **vybírat z ~r** тегля, изтеглям от спестявания; **vyčerpat všechny ~ry** изчерпам, свърша всички спестявания; **žít z ~r** живее от спестявания 2. пестене, икономия, икономисване, спестяване: **~ra času** икономия, пестене на време; **~ra paliva** икономия на гориво; **~ry snížením vlastních nákladů** пестене чрез снижаване на себестойността

úsporně нар. пестеливо, икономично: **~ hospodařit** пестеливо стопанисвам; **~ se vyjádřit** изразя се пестеливо

úsporný, -á, -é 1. който се отнася към икономии, към пестене: **~á opatření** мерки за икономии; **z ~ých důvodů** от съображения за икономии 2. икономичен, пестелив: **~á kamna** икономична печка; **~é osvětlení** енергоспестяващо осветление

uspořádat, -ám св. (co) 1. подрежда, наредя, разпределя, устрой (нещо): **~at chronologicky** подрежда в хронологичен ред; **~at abecedně** подрежда по азбучен ред; **~at něčí pozůstalost podle závěti zemřelého** разпорежда се с наследството на починал според завещанието му; **~at si myšlenky** подрежда мислите си; **~at výbor z díla** подрежда избрани съчинения 2. урежда, устрой, организирам (нещо): **~at manifestaci** устрой манифестация; **~at představení** организирам, устрой представление; **~at někomu ovace** устрой овации на някого

uspořít, -ím св. 1. (co) спестя (нещо; за нещо): **~it si na auto** спестя си пари за кола 2. (co) спестя, икономисам (нещо; от нещо): **~it čas** спестя време; **~it na pohonných látkách** спестя от горива 3. (komu co) спестя (на някого нещо): **tu námahu sis mohl ~it** можеше да си спестиш това усилие; **~it člověku utrpení** спестя мъки на човека

usrkáv|at, -ám, usrk|ovat, -uji/разг. -uju несв. (čeho) посрбвам, сърбам, близвам (от nutie)

usrk|nout, -nu св. (čeho) србна (от nutie): **~nout horkého čaje** србна от горещ чай

úst|a, úst ср. само мн. устá: **široká, souměrná** ~a широка, съразмерна уста; **otevřít ~a** отвора уста; **jíst plnými ~y** ям с пълна уста; **nevezme víno do ~** капка вино не слага в уста; **od rána jsem neměl v ~ech (nic)** от сутринта нищо не съм слагал в уста; **slíny se mu sbíhají v ~ech** лиги му потичат; **zpráva letěla od ~ k ~ům** вестта се разпространявала ♦ **úst**

na celá ~a ще ми се разчекне устата от прозяване; **stát, dívat se, poslouchat s otevřenými ~y** стоя, гледам, слушам със зяпнала уста; **mazat někomu med kolem ~** подмазвам се на някого; **utřel ~a** той остана с пръст в уста; не му се уреди работата; **jí, až se mu od ~ práší** ядѐ като невидял, като разпран; ядѐ, та пұшек се вдига; **nemá co do ~** няма каквò да слòжи в уста; **žít z ruky do ~** живѐя дѐн за дѐн; **разг.** каквòто изчұкам, изпұкам; **utrhovat si od ~** кѐсам от зàлѝка си; **čeká, že mu budou pečení holubi lítat do ~** мисли, че всйчко ще му поднесàт на тепсия; **celý den ~a nezavře** по цял дѐн не сй затвàря устàта, не млѝква; **má plná ~a chvály** сàмо похвàли са му на устàта; **vzal jste mi to z ~** взѐхте ми дұмата от устàта; **vyklouzlo mu to z ~** изплѝзна му се от устàта; **řící něco plnými ~y/na plná ~a** кàжa нѐщо с пѝлен глàс, прàво в очите; **řící něco jedněmi ~y** плѝли сме си в устàта; **mluvit na půl ~** гòвòря с половин уста; **nevidí si do ~** не сй знàе устàта; не сй мѐри приказките; не внимàва каквò приказва; **zacpat, zavřít někomu ~a** запұша устàта на някого; **dát si pozor na ~a** внимàвам каквò гòвòря; **nebrat si servítek před ~a** не сй подбирам дұмите; **dostat se, přijít do lidských ~** влѝза в устàта на хòрата; запòчнат да ме одұмват; **lže, až se mu od ~ práší, kouří** лѝже, та пұшек се вдига; **viset někomu na ~ech** гледам някого в устàта; слұшам някого мнòго внимàтелно; стремя се да не изпұсна нйто еднà дұма

ustál|it, -ím св. (koho, co) сел.стоп. настаня (животни) в обòр, в конюшня, в кошàра

ustálen|ý, -á, -é постоянен, установѐн, траѐн, стабилен, устойчив: **~é hodnoty** трайни стòйности; **~é tradice** устойчиви традиции; **~á hodnota veličiny физ. техн.** постоянна стòйност на величинà; **~ý stav teploty физ. техн.** стабилно състояние на температурата; **~ý znak rostlin биол.** постоянен, траѐн бѐлег на растѐния; **~é slovní spojení език.** устойчиво словосъчетàние

ustál|it, -ím св. (co) установя, определя, стабилизирам, фиксирам (нещо): **~it ceny** стабилизирам ценй; **~it tradici** установя традиция; **~it odborné názvosloví** установя специàлна терминология; **~it normu** установя нòрма; **~it film фотогр.** фиксирам фйлм; **~it barvu, textilii текст.** фиксирам бòя, текстйл

ustál|it se, -ím se св. установя се, задържà се, стабилизирам се: **počasí se ~ilo** врѐмето се стабилизира, задържà се без промяна; **ceny se ~ily** цените се стабилизираха; **poměry se ~ily** услòвията се стабилизираха, обстанòвката

се стабилизирам; **~ilo se mínění, že...** установи се мнѣние, че...

ustalovač, -e *м. спец.* стабилизатор, фиксатор, фиксаж

ustal|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* установявам, фиксирам, стабилизирам (*нещо*)

ustal|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* установявам се, стабилизирам се

ustán|í, -í *ср. обикн. в съчет.* **bez ~í** непрекъснато, непрестанно, безспирно, неуморно; **bez ~í pracovat** работя неуморно, работохолик съм; **bez ~í mluvit** говоря непрестанно, не млъквам; **bez ~í naříkat** непрекъснато се вайкам

ustanoven|í, -í *ср.* разпореджане, законоположение, постановление, наредба, решение, определение, изискване; **podle ~í zákona** според изискванията на закона; **řídít se ~ími vyhlášky** ръководя се от разпореджания на наредба; **mzdová ~í** щатни таблици; **zákonné ~í** *юрид.* законоположение; **~í soudu** *юрид.* определение на съда; решение на съда

ustanov|it, -ím *св. 1. (кого, со; по-рядко с инф.)* разпоредя, установя, постановя, определя (*някого, нещо; да се направи нещо*): **~it datum svatby** определя датата за сватба; **v závěti ~it, že...** разпоредя в завещанието си да... **2. (кого – вин. kým, за koho)** назнача, определя, изпълномощя (*някого като някакъв, за някакъв*): **~it nového ředitele** назнача нов директор; **~it někoho svým dědicem** определя някого за свой наследник; **~it obhájce** *юрид.* назнача защитник

ustanov|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (кого, со; по-рядко с инф.)* постановявам, установявам, определям (*някого, нещо; да се направи нещо*): **~ovat lhůty** определям срокове **2. (кого – вин. kým, за koho)** назначавам (*някого като някакъв, за някакъв*): **~ovat univerzitní profesory** назначавам университетски преподаватели

ustaraně *нар. малко остар.* угрижено, загрижено, озадачено; **vypadat** ~ имам угрижен вид, изглеждам угрижен

ustaran|ý, -á, -é *малко остар.* угрижен, загрижен, озадачен; съспан, уморен от грижи

usta|t, -nu *св. малко книж. 1. (с инф.; в чет, с čím)* престана, спра (*да правя нещо*), преустановя (*нещо*): **~t v práci** престана да работя; **naše korespondence téměř ~la** нашата кореспонденция почти се прекъсна **2. обикн. третол.** **-ne** сѣкне, прекъсне, изчѣзне, замрѣ, стѣхне, заглѣхне; **bolesti ~ly** болките изчѣзнаха; **vítr ~l** вятърът престана, стѣхна, утихна

ust|át, -ojím *св. (со)* спра, прекратя, овладѣя, преодолея (*нещо*): **vláda ~ála stávkы** правителството прекрати, овладя стачките

ust|át se, обикн. третол. -ojí se *св.* утай се, избистри се; **káva se ~ála** кафѣто се утай, избистри се

ústav, -u *м. 1.* научен институт; **vědecko-výzkumný** ~ научно-изследователски институт; **archeologický** ~ археологически институт; **~ pro jazyk český** институт за чѣшки език; **ústřední ~ geologický** централен геоложки институт; **výzkumný ~ telekomunikací** научен институт по телекомуникации **2.** учреждение, заведение, институт; **nemocniční** ~ болнично заведение; **~ národního zdraví** поликлиника; **kojenecký** ~ дом за кърмачета, дом „Майка и дете“; **~ pro nevidomé** институт за хора с увредено зрѣние; **~ hluhoněmých** институт за глухонѣми; **~ pro tělesně postižené** дом за инвалиди; **~ pro choromyslné** психиатричен институт; **pojišťovací** ~ застрахователен институт; **pohřební** ~ погребална агенция **3.** училище, учебно заведение, институт; **učitelský** ~ по-рано учителски институт

ústav|a, -u *ж.* конституция

ústav|at, -ám *несв. (в чет; с čím)* *малко книж.* прѣставам, спирам, прекъсвам (*нещо; да правя нещо*); сѣквам, стѣхвам, утихвам, заглѣхвам, замирам

ustavičn|ý, -á, -é постоянен, непрекъснат, неспирен; **~ý dozor** постоянен надзор; **~é podmínky** непрекъснати забелѣжки

ustav|it, -ím *св. (со)* учредя, основа, съставя (*нещо*): **~it vládu** съставя правителство; **~it spolek** основа, учредя дружество

ustav|it se, обикн. третол. -í se *св.* основѣ се, учредѣ се, състави се; **nová vláda se ~ila** новото правителство се състави

ústavn|í I, -í, -í болничен, клиничен; **~í léčba** болнично, клинично лечѣние; **~í řád** правилник за вътрешния ред (в клиника, в институт); **~í šaty a)** болнично облекло **б)** униформа

ústavn|í II, -í, -í конституционен; **~í práva** конституционни права; **~í slib** клѣтва пред конституцията

ústavodárn|ý, -á, -é законодателен; който се отнася до създаване на конституция

ustav|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* учредявам, основавам, съставям (*нещо*)

ustav|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* учредявам се, основавам се, съставям се

úst|í, -í *ср. 1. геогр.* устие; **~í řeky** устие на река; **deltovité ~í** делтовидно устие; делта; **nálevkovité ~í** фуниевидно устие **2.** устие, отвор; **~í roury** устие на трѣба; **~í propasti** гърло на пропасть; **~í močové trubice** *анат.* отвор на пикочопровод; **~í děla** *воен.* дуло на оръдие; **~í hlavně** *воен.* дуло на цѣв

ústit, **-ím** *несв.* 1. (*kam, do čeho*) вливам се (някъде, в нещо): **řeka ~í do moře** реката се влива в море 2. (*kam, do čeho*) излизам, вливам се (някъде, в нещо), вода (някъде): **ulice ~í do náměstí** улицата излиза, води на площад 3. (*v co*) прераствам, превръщам се, преминавам (в нещо): **spor ~il ve rvačku** спорог прерастваше, превръщаше се в бой

ustlat, **-elu** *св.* (–; *co*) постеля, застеля (нещо): **~lat postel a)** постеля легло **b)** оправя легло; **~lat někomu na hřbitově** *евфем.* погребам някого ♦ **~lat si lehne** обсяпан с рози; **jak si kdo ~ele, tak si lehne** както си постелеш, така ще легнеш; каквото си постелеш, на таква ще легнеш

ústní, **-í**, **-í** *устен*; който се отнася към уста: **~í koutky** ъгълчета на устата; **~í voda** вода за уста; **~í zkouška** устен изпит; **~í podání** фолклор, устна традиция; **~í dutina** *анат.* устна кухина; **~í štěrbina** *анат.* устен отвор

ustoupit, **-ím** *св.* 1. (*odkud kam; před kým, před čím; čemu*) отстъпя, дръпна се (от някъде някъде; *пред някого, пред нещо*), оттегля се (от някъде): **~it o krok** отстъпя една крачка; **~it stranou** дръпна се настрана; **~it z cesty** дръпна се, отстъпя от пътя; **~it do pozadí** *обикн. прен.* оттегля се в сянка; **~it z vedoucího místa** оттегля се от ръководен пост; **~it před nepřitelem** отстъпя пред враг; **~it přesile** отстъпя пред по-многобройния противник; **~it z dobytých pozic** отстъпя спечелени позиции и *прен.*; **ne~it ani o píď** не отстъпя нито педя 2. (*komu; komu v čem; před kým*) отстъпя, направа отстъпка (на някого в нещо): **~it staršímu člověku** отстъпя на по-възрастен човек; **~it prosbám** отстъпя пред молби; **~it pádným důvodům** отстъпя пред убедителни аргументи; **~it přehodnotit** ♦ **~it dříve** *~í* по-умният отстъпва 3. (*od koho, od čeho*) откажа се (от някого, от нещо), изостава (някого, нещо): **~it od svých záměrů** откажа се от намеренията си; изостава намеренията си; **~it od žaloby** *юрид.* откажа се от иск

ustranit, **-í** *ср.* уединение, усамотение, самота: **uchýlit se do ~í** оттегля се в уединение; **držet se v ~í** страня, държа се настрана; **žít v ~í** живя в уединение, в усамотение

ustrašen, **-ce** *м. експр.* бълзльо, страхливец **ustrašen**, **-á**, **-é** напласен, изпласен, уплашен, подпласен: **~ý výraz** изпласено изражение

ústret, **-u** *м.*, **ústret**, **-a**, **-u** *ж.* в съчет. **~ít, spěchat někomu v ~u** вървя, отивам към някого, бързам ♦ **~it** предвид моите желания, изисквания и под.;

съобразя се с мен, с моите желания, изисквания и под.

ústrk, **-u** *м. обикн. мн.* **ústrkly**, **-ů** *малко книж.* несправедливост(и), ущърб: **trpět, snášet ~y** понасям несправедливости

ustrnout, **-nu** *св.* 1. остана неподвижен, замръзна на мястото си: **úsměv mu ~nul na rtech** усмивката му замръзна на устните 2. (*nad čím, čím*) вцепеня се, вкаменя се, вледеня се, смръзна се, слисам се, смая се, ужася се (от нещо): **~nout hrůzou** вцепеня се, вкаменя се от ужас; **~nout leknutím** вцепеня се от уплаха 3. *спра*, замръзна, заостеня, стагнирам, престана да се развивам: **jednání ~nulo na mrtvém bodě** преговорите замръзнаха в мъртва точка; **~nout v názorech** остана със заостеня в възгледи **ustrnout se**, **-nu se** *св.* (*nad kým*) *книж.* смила се (над някого): **kámen by se nad ním ~nul** и камък би се смилил над него

ustrnul, **-ý**, **-á**, **-é** 1. вцепенен, вкаменен, слисан, смаян, ужасен 2. заостенял, вкаменен, петрифициран: **~é tvary** *език.* петрифицирани форми **ustrnutí**, **-í** *ср.* 1. вцепеняване, вкаменяване, замръзване, слисване, смайване: **probrat se z ~í** съвзема се от смайване; **hledět s ~ím** гледам притеснено; **k svému ~í shledal, že...** за своё слисване той разбра, че... 2. *език.* петрифициране: **~í tvarů** вкаменяване, петрифициране на форми

ústroj, **-e** *м., по-рядко ж.* 1. *книж.* облекло 2. *само ж.* *воен.* снаряжение: **plná polní ~** пълно бойно снаряжение

ústrojí, **-í** *ср.* 1. *биол.* система, тракт, апарат, орган: **dýchací ~í** дихателна система; **zrakové ~í** зрительен апарат, орган; **trávicí ~í** храносмилателна система; храносмилателен тракт; **sluchové ~í** слухов апарат; слухови органи; **polhlavní ~í** половова система; полови органи; **po-hybové ~í** опорно-двигателна система 2. *техн.* механизъм, система: **hnací ~í** двигателен механизъм; **brzdové ~í** спирачна система

ustrojít, **-ím** *св.* 1. (*koho – вин. do čeho*) облека, наглася, издоканам (някого с нещо) 2. *по-рядко (co)* украся (нещо): **~it vánoční stromček** украся коледна елка 3. (*co komu*) *малко остар.* приготвя, сготвя, устрой (нещо на някого): **~it hostinu** приготвя, устрой гошавка; **~it svatbu** вдигна сватба

ústrojn, **-ý**, **-á**, **-é** 1. органичен, органически: **~á látka** органично вещество; **~á potrava** органична храна; **~é sloučeniny** *хим.* органични съединения; **hornina ~ého původu** *геол.* порода с органичен произход 2. *книж.* органичен, естествен: **~ý celek** органично цяло; **~ý vývoj** естествен развой

ústředí, **-í** *ср.* център, централа, централно управление; **řídít práci odboček z ~í** ръководя работата на клоновете от централата; **~í sportovní organizace** централа на спортна организация; **nervové ~í** *анат.* нервен център; **zrakové ~í** *анат.* център на зрението; **~í řeči** *анат.* център на речта; **reflexní ~í** *анат.* център на рефлексите

ústředn|a, -y *жс.* централа: **telefonní ~a** телефонна централа; **dispečerská ~a** диспечерска (централа); **zpravodajská ~a** информационна, новинарска агенция; **kriminální ~a** криминална полиция

ústředn|í, -í, -i 1. централен: **~í statistický úřad** централен статистически институт; **~í topení** централно парно отопление; **~í výbor komunistické strany** по-рано централен комитет на комунистическата партия; **~í rada odborů** по-рано централен съвет на профсъюзите; **~í mazání** *техн.* централно смазване; **~í nervová soustava** *анат.* централна нервна система 2. централен, основен, главен: **~í postava románu** главен герой на роман; протагонист; **~í motiv** лейтмотив; **~í problém** основен проблем

ustřel|it, -ím *св.* (коти со) откъсна (нещо на някого) със стрелба: **~ili mu prst** куршум му откъсна пръста

ústřic|e, -e *жс.* стрида (Ostraea)

ústřičník, -a *м. зоол.* стридояд (*мтица*) (Naematopus)

ustříh|at, ustříh|at, -ám *св.* (со) отреща, изреща постепенно, на части (нещо) с нощица

ustříh|nout, -nu *св.* (со) отреща (нещо) с нощица

ustříh|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (со) отрязвам, изрязвам постепенно, на части (нещо) с нощица

ústříž|ek, -ku *м.* 1. парче, отрязък, нещо отрязано: **~y papíru** парчета хартия 2. талон, купон: **kontrolní ~ek** контролен талон

ústup, -u *м.* 1. отстъпление: **donutit nepřítele k ~u** принудя неприятеля да отстъпи; **zahnat někoho na ~** обърна някого в отстъпление; **strategický ~** стратегическо отстъпление; **bezhlavý ~** безумно, паническо отстъпление; **dát se na ~ a)** започна отстъпление б) *прен.* бия отбой 2. намаляване, отслабване: **epidémie je na ~u** епидемията отслабва, намалява

ústup|ek, -ku *м.* отстъпка: **dělat někomu ~ku** правя отстъпки на някого; **být donucen k ~kům** принуден съм на отстъпки, да правя отстъпки

ústupn|ý, -á, -é отстъпчив, сговорчив, податлив, *експр.* мекушав

ustup|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (*odkud, od čeho*) отстъпвам, оттеглям се (от нещо) 2. (*komu v čem; před kým*) отстъпвам, правя отстъпка

(на някого за нещо) 3. (*od čeho*) откъзвам се (от нещо), изоставам (нещо)

ustydl|ý, -á, -é малко остар. изстинал

ustydl|nout, -nu *св.* 1. рядко настина, изстина, простудя се 2. обикн. *третол.* -не изстине, застине, втвърди се: **láva ~la** лавата застина; **krev mu ~la v žilách** *прен.* кръвта му изстина, смръзна се в жилите, във вените; **slova mu ~la na rtech** *прен.* думите замръзнаха на устните му

ustýl|at, -ám *несв.* (со) постылам, застилам (нещо); оправам (легло)

úsud|ek, -ku *м.* (о кот, о čet; -) умозаключение, мнение, разсъждение (за някого, за нещо): **utvořit si, udělat si o věci správný ~ek** съставя си правилно мнение за нещо; **pronášet svůj ~ek** изказвам своето мнение; **zdravý ~ek** здрав разум; **řešení početní úlohy ~kem** *мат.* решаване на задача по аритметика чрез умозаключение

úsudkov|ý, -á, -é умозаключителен; който се отнася към разсъждение, към умозаключение: **~ý příklad** *мат.* задача за разсъждение, за доказване; **~ý test** *псих.* тест за проверка на способността за умозаключения

usuš|it, -ím *св.* (со) изсуша, подсуша, избърша (нещо): **~it vyprané prádlo** изсуша пране; **~it seno** изсуша сенò; **~it si uplakané oči** подсуша, избърша си разплаканите очи

usuš|it se, -ím se *св.* изсъхна, изсуша се

usuz|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (со, на со; -) заключавам, решавам (нещо), правя извод, правя заключение, съдя (за нещо)

usvědč|it, -ím *св.* (кого, со з čeho) улича, изоблича (някого, нещо в нещо): **~it někoho ze lži** изоблича, улича, хвана някого в лъжа; **~it někoho z podvodu** улича някого в измама

usvědč|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (кого, со з čeho) уличавам, изобличавам (някого, нещо в нещо)

úsvit, -u *м.* разсъмване, развиделяване, зорà, зазоряване: **na ~ě** на разсъмване, в зорì; **pracovat od ~u do noci** работя от тъмно до тъмно; **~ svobody** *прен. книж.* зорà на свободата

usych|at, -ám *несв.* изсъхвам

usyk|nout, -nu *св.* изсъскам: **~nout bolestí** изсъскам от болка; **vztekle, zlostně ~nout** яростно, злобно изсъскам

usyp|at, -u/-ám *св.* (со; čeho) отсипя (нещо; от нещо)

usypáv|at, -ám *несв.* (со; čeho) отсипвам (нещо; от нещо)

ušák I, -a *м. експр.* дългоушко, дългоухо животно (*заек и под.*)

ušák II, -u *м. разг.* кресло с висòки странични облегалки за главата

ušat|ý, -á, -é дългоух; който има голèми уши

ušetřít, **-ím** св. 1. (–; *co*; *na co*; *na kom*, *na čem*) спестя (си), икономисам (*нещо*; *за нещо*; *от някого*, *от нещо*): **~it na byt** спестя за апартамент; **~it na jídle** спестя от храната; **~it materiál** спестя материал; **~it den cesty** спестя си един ден път 2. (*co*) запазя (*нещо*): **~it si nový oblek** запазя си новия костюм; **~it si zdraví** запазя си здравето; **~it si oči** запазя си очите 3. (*koho*, *co*; *koho*, *co čeho*, *před čím*, *od čeho*) спася, пощадя, избавя (*някого от нещо*): **~it životy dětí** пощадя живота на деца; **~it rodinu před hladem** спася семейството си от глад; **~it někoho potupy** спася някого от унижение 4. (*komu co*) спестя (*нещо на някого*): **~it někomu nepřijemnosti** спестя неприятности на някого; **~it někomu dlouhé vyjednávání** спестя на някого дълги преговори, разпавии **ušetřit si**, **-ím si** св. (*co*) спестя си (*нещо*), въздържа се (*от нещо*): **tu poznámku sis mohl ~it** можеше да си спестиш тази забележка; **~i si ty vtipy** спести си вицовете **ušít**, **ušiji**/разг. **ušiju** св. (*co*) ушия, направя; зашивя, съшивя (*нещо*): **dát si ~ šaty** поръчам да ми ушийт рокля, костюм; **boty ušité na míru** обувки на мярба **ušlechtil**, **boudu** скроя кюляф на някого, сложа капан на някого; **má jméno jak na sebe ušité** името му е като по поръчка, много му подхожда **úškleb|ek**, **-ku**, по-рядко книж. **úškleb**, **-u** м. гримаса, присмех, подигравка, насмешка **uškleb|ovat se**, **ušklíb|ovat se**, **-uji se**/разг. **-uju se**, **ušklíb|at se**, **-ám se** несв. 1. гримаснича, кривя се, правя гримаси: **~ovat se po straně** скрито правя иронични гримаси; **pořouchle se ~ovat** гримаснича, правя ехидни физиономии; **kysele se ~ovat** правя кисели физиономии 2. експр. присмивам се, хия се подигравателно: **~ovat se nad svým nezdařem** подсмивхам се на неуспеха си; **~ovat se výtkám** присмивхам се на ўкори **ušklíb|nout se**, **-nu se** св. направя гримаса, подсмивхна се, ухия се подигравателно: **~nout se koutky úst** усмивхна се подигравателно с ъгълчетата на ўстните; **~nout se špatnému vtipu** подсмивхна се на лош виц; **ironicky se ~nout** подсмивхна се иронично **uškod|it**, **-ím** св. (*koti*, *čemu*) напакостя, навредя (*на някого*, *на нещо*); увредя, ощетя (*някого*, *на нещо*): **~it státu** ощетя държавата; **~it si na zdraví** увредя си здравето; **čerstvý vzduch mu ne~í** свежият въздух няма да му навреди; **ne~í, zaprší-li trochu** не е лошо да падне малко дъжд; не е лошо малко да завали; **tím si můžete jen ~it** с това можете само да си навредите

uškrť|it, **-ím** св. (*koho*, *co*) удушя, задушя (*някого*, *нещо*) **ušklub|nout**, **-nu** св. 1. (*co*) отскубна, откъсна (*нещо*) 2. (*čím*) дръпна, отдръпна, изтегля (*нещо*): **polekaně ~nout rukou** изплашено отдръпна ръка 3. (*co/čeho*) експр. грабна, лапна, отмъкна (*нещо*): **~nout něco z podílu** грабна нещо от дял **ušlap|at**, **-u/-ám** св. 1. (*co*) утѣпча, утрамбовам (*нещо*): **~at zem** утѣпча, утрамбовам земя; **~at někomu cestičku** прен. прокарам пътя на някого 2. (*koho* – *вин.*) стѣпча, сгъзя, смачкам (*някого*): **~at někoho v tlačnici** стѣпча някого до смърт в блѣсканица **ušlapáv|at**, **-ám**, по-рядко **ušlapovat**, **-uji**/разг. **-uju** несв. 1. (*co*) утѣпквам, утрамбовам (*нещо*) 2. (*koho* – *вин.*) стѣпквам, сгъзвам, смачквам (*някого*) **ušlap|ek I**, разг. **oušlap|ek**, **-ku** м. 1. унижение, оскърбление 2. лов. стѣпкано растение в следа от еленово копыто **ušlap|ek II**, **-ka** м. експр. отрѣпка, парцал, унижен човек **ušlápnut|ý**, **-á**, **-é** унижен, унижаван, оскърбяван, смачкан **ušleh|at**, **-ám** св. (*co*) готв. разбѣя (*нещо*): **~at bílky** разбѣя белтъци **ušlechtil|ý**, **-á**, **-é** 1. благороден, изискан, културен: **~ý skutek** благородна постѣпка; **~ý cíl** благородна цел; **mít ~é srdce** имам благородно сърце 2. изящен, фин, красив: **~é rysy tváře** изящни черти на лицето; **~é chování** изящно, фѣно държание 3. обикн. спец. породѣст, чистокръвен, благороден, чист: **~é rudy** минно благородни, богати руди; **~é oceli** метал. благородни стомани; **~á odrůda** сел. стоп. селекционѣран сорт; **~ý pes** породѣсто куче **ušl|ý**, **-á**, **-é** 1. уморѣн, изморѣн от ходене 2. икон. пропу́снат: **~ý zisk** пропу́сната печалба; пропу́сната полза; **náhrada ~é mzdy** компенсация за пропу́снато възнаграждение **ušmudlan|ý**, **-á**, **-é** експр. зацапан, замърлян **ušmudl|at**, **-ám** св. (*co*) експр. зацапам, замърлям, оцапам (*нещо*) **ušmudl|at se**, **-ám se** св. експр. зацапам се, замърлям се, изцапам се **ušn|í**, **-í**, **-í** ўшен: **~í lékař** ўшен лѣкар; **~í choroby** ўшни бѣлести; **~í kapky** капки за ўши; **~í maz** ўшна кал; **~í boltec** анат. ўшна мѣда; **~í lalůček** анат. долната мѣсеста част на ўхото; **~í bubínek** анат. тѣпанче **ušpiněn|ý**, **-á**, **-é** изцапан, замърсен **ušpin|it**, **-ím** св. (*co*) изцапам, замърся (*нещо*) **ušpin|it se**, **-ím se** св. изцапам се, замърся се **uštědř|it**, **-ím** св. (*co kоти*) книж. подаря, дам,

даря (нещо на някого): **~it almužnu** дам милостиня; **život mu ~il lekci** животът му даде урок; **~it někomu výprask** експр. набия някого, шегов. отпусна един бой на някого

uštěpačn|ý, -á, -é язвителен, хаплив, подигравателен, ехиден: **~ý člověk** язвителен, ехиден човек; **~á poznámka** хаплива, язвителна забелѝжка

uštěpačně нар. язвително, хапливо, подигравателно, ехидно, остро: **~ se někomu vysmívat** присмивам се ехидно на някого; **~ odpovídat** отговарям язвително

uštěp|ek, -ku м. 1. отлѝмка, треска, парчѝ: **mít ~ek kovu v oku** влѝзе ми парчѝнце метъл в окѝто 2. обикн. мн. **uštěp|ky, често ouštěp|ky, -ků** експр. в съчет. **dělat si z někoho ~ky** подигравам се, присмивам се на някого; **odpovídat s ~kem** отговарям присмехулно, язвително

uštíp|at, -u/-ám св. 1. (co) отсека, отцѝпя, отрѝжа (нещо): **~at hřebíkům hlavičky** отрѝжа главички на гвѝздеи 2. (koho, co) изпохапя, нажйля, изпожйля (някого, нещо) (за насекоми): **~at někoho k smrti** нажйля някого до смърт; **ti dva by se ~ali** прен. експр. двамата ще се изядат един друг; **lidé by ji ~ali** прен. експр. хората ще я изядат

uštíp|nout, -nu св. (co) отцѝпя, отсека, отрѝжа, отцѝпя (нещо): **~nou kleštěmi drát** отрѝжа тѝл с клѝщй

uštíp|nout se, третол. -ne se св. откѝсне се, отцѝпи се

uštíp|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) 1. отсйчам, отцѝпвам, отрйзвам (нещо) 2. чўпя по малко (от нещо), пощйпвам (от нещо): **~ovat housku** чўпя малки зълчета от хлѝбче

ušk|nout, -nu св. (koho – вин.) ухапя (някого) (за змия): **sérum proti hadímu ~nutí** сѝрум против ухапване от змия; **~nout někoho jazykem** прен. експр. ухапя някого с дўми; **vyskočil jako ~nutý** тѝй скѝчи като ужйлен

uštvan|ý, -á, -é 1. изтощѝн, преуморѝн, сьсйпан от тйчане: **~ý kuň** изтощѝн кѝн; **~ý běžec u cílové pásky** преуморѝн бегач на финалната линия 2. експр. изтощѝн, преуморѝн, капнал, останал без сйли: **~ý student** преуморѝн студѝнт; **~é srdce** сьсйпано сърцѝ

uštvt|at, -u св. (koho – вин.) 1. уморя, изтощя, преуморя (някого): **~at jelena při honu** уморя елѝн с гѝнене на лѝв 2. експр. измъча, изтощя, преуморя, сьсйпя (някого) от умѝра: **člověk ~aný starostmi** човек сьсйпан от грижи; **~at k smrti** изморя до смърт

uštvt|at se, -u se св. 1. изтощя се, изморя се, преуморя се 2. експр. измъча се, изтормѝза се, сьсйпя се

utáboř|it se, -ím se св. разположа се на лагѝр

utahan|ý, -á, -é експр. 1. изнѝсен, овехтъл, вехт (за предмет) 2. изнурѝн, изморѝн, уморѝн, измъчен, изтощѝн, сьсйпан от умѝра (за човек)

utah|at, -ám св. експр. 1. (co) изнѝся, сѝссам, сьсйпя (нещо) 2. (koho, co) изнуря, изморя, уморя, измъча, изтощя, сьсйпя от умѝра (някого, нещо)

utah|at se, -ám se св. (s kým, s čím; čím) експр. уморя се, изморя се, изтощя се, измъча се, сьсйпя се (от някого, от нещо; с нещо): **~at se těžkou prací** изтощя се от тѝжка работа

utáh|nout, -nu св. 1. (co) стѝгна, затѝгна, пристѝгна (нещо): **~nout obvaz na ránu** стѝгна преврѝзка на рана; **~nout brzdu** затѝгна спирачка; **~nout šroub/šrouby a)** затѝгна болт б) прен. стѝгна юздйте; **~nout si řemen, opravit** прен. стѝгна юздйте

utáh|nout někomu chomout дрўпна юздйте на някого 2. (koho, co) завържа, затѝгна, укрепя (някого, нещо): **~nout těžký náklad** завържа, укрепя тѝжък товар 3. разг. експр. справя се, издържа, успѝя да поддържам (нещо): **~nout spoustu práce** справя се с мнѝго работа; **člověk to tu sám ne~ne** сам човек не мѝже да поддържам всичко тўк, да се справи с всичко тўк; **nemůže to finančně ~nout** тѝй не мѝже да издържи финансово

utáh|nout se, -nu se св. затѝгна се, стѝгна се: **trhnutím se uzel ještě víc ~l** от дрўпването вѝзелът ѝще пѝвече се затѝгна

utáh|nout si, -nu si св. (z koho, z čeho) разг. експр. погода нѝмер, присмѝя се (на някого), подиграя се, направа си шегѝ (с някого): **~nout si z kamaráda** погода нѝмер на приятел

utah|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) стягам, затыгам (нещо)

utah|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв. стягам се, затыгам се

utah|ovat si, -uji si/разг. -uju si несв. (z koho, z čeho) разг. експр. присмивам се (на някого), подигравам се, правя си шегй (с някого), погаждам номерѝ (на някого)

utajen|ý, -á, -é затаѝн, скрит; спец. латѝнтен: **~é teplo** физ. латѝнтна, скрйта топлина

utaj|it, -ím св. 1. (co před kým) скрйя (нещо от някого); премълча, не кажа (нещо пред някого); запазя (нещо) в тайна: **~it před někým svůj záměr** запазя в тайна от някого намерѝнето си; **~it přečin** скрйя простѝпка; **~ení manévru** воен. запазване на манѝвѝр в тайна 2. (co) затая, потйсна, прикрйя (нещо); въздържа се (от нещо); не дам проява (на нещо): **~it dech** затая дѝх; **~it nechuf** потйсна неже-

ланието си; **~it překvapení** не издам изне-
нание ◆ **~it** не стой
utajit se, обикн. *третол.* **-í se** св. скрие се, остане
в тайна, не се разбере: **taková věc se ne-í** та-
кова неща не може да се скрие, да не се разбере
utajovat, -uji/разг. -uju не св. 1. (со *před kým*)
скривам (нещо от някого); прикривам, пре-
мълчавам, не казвам (нещо пред някого);
запазвам (нещо) в тайна (от някого) 2. (со)
затайвам, скривам, потискам (нещо); въздър-
жам се (от нещо); не давам проява (на нещо)
utancovat, -uji/разг. -uju, utančit, -ím св. (кого,
со) преуморя, съсия с танци, с танцуване
(някого, нещо): **~ovat své tanečnice** преуморя
танцорките си; **~ovat si nohy** преуморя си
краката с танци
utancovat se, -uji se/разг. -uju se, utančit se, -ím se св. преуморя се, съсия се от танцуване:
~ovat se k smrti преуморя се до смърт от
танци, от танцуване
utančit, utančit se вж. **utancovat, utancovat se**
utápět, -ím, 3. мн. -ějí/-í не св. (со *v čem*) давя,
удавам, заглушавам, потискам (нещо в не-
що): **~ět žal ve víně** давя мъката във вино
utápět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se не св. давя се,
потъвам, губя се: **cesta se ~í v blátě** пътят се
губи в калта; **~ět se v podrobnostech** потъвам
в подробности; **~ět se v domněnkách** губя се
в догадки
utéci, utéct, разг. utýct, uteču/книж. uteku св.
1. (*před kým, před čím; komu, čemu; kam; -, od
koho, od čeho; za kým; odkud*) избягам, по-
бягна, забягна, убягна (от някого, от нещо;
отнякъде, някъде; с някого, при някого): **~**
od rodiny забягна, избягам от семейството
си; **~ před výpraskem** избягам от бой; **~ svým
pronásledovatelům** избягам от преследвачите
си; **~ výčitkám svědomí** избягам от угризения
на съвестта; **~ svému osudu** избягам от съд-
бата си; **ženich jí utekl** женихът ѝ избяга; **já
bych od té práce nejraději utekl** иска ми се,
ще ми се да зарежа тази работа; **~ od tématu**
прен. сменя темата, избягам от темата; **zavří,
uteklo by teplo** затвори, ще излезе, ще избяга
клима ◆ **~utěk** бягство
престана да го работя; **nic mu neutěče** нищо
не му убягва; **však ti to neutěče** има време,
това няма да ти избяга; **~ hrobníkovi z lopaty**
разг. експр. прескоча трапа, спася се от смърт
(обикн. от болест); **kdo uteče, ten vyhraje**
поговорка Бежанова майка пеяла, Стоянова
плакала; който избяга, печели; **co se vleče,
neuteče** *поговорка* бавната работа няма да ти
избяга; **má moc řečí, ale skutek utek** много

приказва, но нищо не прави; много приказва,
а резултат няма 2. обикн. *третол.* **uteče** из-
тече, потече: **nechat ~ trochu vody** остава да
изтече малко вода; **mléko uteklo** млякото
изкипя; **uteče ti oko na punčošce** ще ти се пусне
бръмка на чорапа; **hodně vody uteče než...** мно-
го вода ще изтече докато... 3. обикн. *третол.*
uteče изтече, измине, мине: **čas utekl při ho-
voru** времето мина в разговори; **život utekl,
ani jsem se nenadál** животът мина, изтече до-
като се обърна; **cesta nám rychle utekla** пътят
ни мина неусетно

utéci se, utéct se, разг. utýct se, uteču se/книж. uteku se св. *книж. (ke komu, k čemu; kam)*
потърся закрила, убежище (от някого, от
нещо; някъде); обърна се за помощ, помоля
за помощ (някого, нещо); прибягна (към ня-
кого, към нещо): **~ se domů** потърся закрила,
убежище у дома си; **~ se k rodičům o radu**
прибягна до родителите си за съвет; **~ se k
někomu s prosbou** обърна се към някого с
молба; **~ se pod něčí ochranu** потърся закри-
ла от някого; **~ se k přetvářce** прибягна до
преструвка

utečen|ec, -ce м. бежанец, беглец; **vězeňský ~ec**
беглец от затвора; **vojenský ~ec** дезертьор;
tábor politických ~ců лагер на политически
бегълци, емигранти

útěch|a, -y ж. утѣха, разтѣха, утешение: **~a v
neštěstí** утѣха в нещастие; **dotat někomu ~u/**
~u дам на някого утѣха, утѣша някого; **hledat
v něčem ~u** търся утѣха в нещо; **hledat ~u u
někoho** търся утѣха при някого; **pro ~u** за раз-
тѣха; **bez ~y** без утѣха; **slova ~y** утешителни
думи; **pohár ~y спорт.** утешителна купа,
утешителна награда

útek, útku м. текст. вѣтък

útěk, -u м. бягство: **dát se na ~** побягна; **být na
~u** бягам, побегнал съм, избягал съм; **zahnat
někoho na ~** обърна някого в бягство; **pokus
o ~** опит за бягство; **pokusit se o ~** опитам се
да избягам; **zachránit se ~em** спася се с бяг-
ство; **chytili ho na ~u z vězení** хванаха го при
бягство от затвора; **~ obyvatelstva z venkova
do měst експр.** бягство на населението от се-
лата в градовете; **~ od povinností експр.** бяг-
ство от задължения; **~ od skutečnosti експр.**
бягство от действителността

útěkář, -e м. *разг.* беглец-рецидивист; беглец от
затвор; затворник, който многократно бяга
utěrk|a, -y ж. кърпа за бърсане на съдове
útern|í, -í, -í вторнишки; който се отнася към
вторник

úter|ý, -ý ср. **úter|ek, -ka/по-рядко -ku** м.
вторник

вляза в конфликт (*с някого, с нещо*): **~at se s nepřítelem** премѣря сили с неприятел; **~at se v diskusi** вляза в спър, в дискусия, в словесен конфликт; **~at se v soutěži** среща се в състезание

utkáv|at se, -ám se несов. (*s kým, s čím*; –) **1. спорт.** изигравам (*мач, спортна среща и под. с някого, с нещо*) **2. книж.** сблъскам се, влизам в спър, в конфликт (*с някого, с нещо*)

utkvě|j, -á, -é книж. натрапчив, неподвижен, втрънен: **~ý pohled** неподвижен, втрънен поглед; **~á myšlenka** псих. натрапчива мисъл; **~á představa** псих. натрапчива идея, представа; фикс идея

utkv|ít, utkv|ět, -ím, 3. мн. -í/-ějí св. книж. **1. (v čem, v kom)** връжа се, запечатам се, залегна, оста̀на (*в някого, в нещо*): **~ět v paměti** запечатам се в паметта **2. (na kom, na čem; v čem)** спра̀ се (*на някого, на нещо*), втрънча се (*в някого, в нещо*): **~ět na něčem pohledem** впѣря поглед в нещо; **na rtech mu ~ěl úsměv** устните му бяха застинали в усмивка

utlač|ít, -ím св. (*co*) в състояние съм да изтикам, да избутам (*нещо*): **~it naložený vozík do kopce** успея да издърпам, да изтикам натоварена вагонетка по стръмнина, по хълм

utlačovan|ý, -á, -é потискан, потиснат, угнетяван, угнетѣн, онеправдан

utlačovatel, по-рядко utlačitel, -e м. потисник, угнетител, насилник, тиран

utlač|ovat, -uji/разг. -uju несов. (*koho, co*) потискам, угнетявам (*някого*)

útlak, -u м. гнет, потисничество, йго: **národnostní** ~ национално потисничество; **koloniální** ~ колониален гнет, колониално робство; **sociální** ~ социално потисничество; **osvobodit se od ~u** освободя се от гнет, от йго

útlacitn|ý, -á, -é книж. деликатен, нежен, чувствителен

utl|ouci, разг. utl|ouct, -uču/книж. -ku св. **1. (koho – вин.)** пребия, убия, утрѣпя, претрѣпя (*някого*); смѣжа, смѣля (*някого*) от бой: **~ouci k smrti** **убийци** ♦ **~čímž čini** ще ги пребиям с лявата ръка; лесно ще ги натъпаме **2. (co)** стрѣя, счукам (*нещо*): **~ouci cukr** счукам захар **3. (co)** по-рядко утѣпча, утрамбовам (*нещо*) **4. (co)** експр. убия (*време*): **neví, jak by ~oukl večer** той не знае как да убие вечерта; **musím nějak ~ouci zbývajíc čas** трябва някак да убия оставащото време

utl|ouci se, разг. utl|ouct se, -uču se/книж. -ku св. **1.** убия се, утрѣпя се: **pták se ~oukl v kleci** птицата се уби с блъскане в клетката **2. (po čem; по-рядко pro co)** разг. експр. мря, умирам (*за нещо*), много си падам (*по нещо*):

po mase by se mohl ~ouci умира за месо, много обича месо

útlum, -u м. **1. физиол.** задържане, затормозване: **nadhraniční** ~ надпределно задържане; **zpožd'ovací** ~ забавящо затормозване; **vyhasínací** ~ угасващо, отпадащо задържане **2. физ. електр.** блокиране, блокаж, изключване: **~ měřicích přístrojů** блокаж на измерителни уреди

utlum|ít, -ím св. (*co*) книж. заглуша̀, понижа̀, намаля̀ (*нещо*)

útlý, -á, -é **1.** тънък, стрѣн, нежен, крѣхък: **~á postava** крѣхка фигура; **~ý svazek** малко, тънко томче **2. книж.** ранен, крѣхък, нежен: **zemřít v ~ém věku** умра̀ в ранна възраст; **od ~ého mládí** от ранна младост

utnout вж. **utít**

útočišť|ě, -ě ср. убежище, приют, подслон: **hledat ~ě** търся убежище; **mít v něčem, v někom ~ě** намирам убежище, закрила някъде, у някого

útoč|ít, -ím несов. (*na koho, na co*) нападам, атакувам (*някого, нещо*): **~it na nepřítele** нападам, атакувам враг; **kritika ~í na autora** критиката напада, разнища автора; **~it na někoho otázkami** атакувам някого с въпроси; **~it na světový rekord** публ. атакувам световен рекорд; **~it na branku** спорт. атакувам вратата

útočník, -a м. **1.** напада̀тел, агресор, атакуваш: **odrazit vpád ~a** отблъсна нападение на напада̀тел, на агресор **2. спорт.** напада̀тел: **střední** ~ център-напада̀тел; **křídelní** ~ крило, страничен напада̀тел

útočn|ý, -á, -é **1.** напада̀телен, настъпателен, агресивен: **~á povaha** агресивен характер; **~é úmysly** агресивни намерения; **~á válka** завоевателна война; **~á politika** агресивна политика; **~á operace** воен. напада̀телна операция, атака; **~á hra** спорт. напада̀телна игра; **~é vody** геол. агресивни води **2.** който се отна̀ся към нападение, към атака: **~ý prostor** зона на нападениято; **~á linie** линия на нападениято; **~é vojenské a mořské základny** напада̀телни военни и военноморски бази; **~é zbraně** напада̀телни оръжия; **~á vozba** воен. бронетанкови, бронирани войсковы части; **~é pásmo** спорт. линия на нападениято

útok, -u м. **1.** атака, нападение, шурм, набег: **být vojensky připraven pro případ náhlého ~u** подготвен съм във военно отношение за случай на внезапна атака, на внезапно нападение; **povel k ~u** заповед за атака; **ozbrojený** ~ въоръжено нападение; **atomový** ~ атомно нападение; **dělostřelecký** ~ артилерийска атака; **letecký** ~ самолетно нападение; **plynový** ~ газова, химическа атака; **čelní, frontální** ~ воен.

фронтална атака; **boční** ~ флангова атака, атака във фланг; ~ **z týlu** нападение в тил; ~ **na bodáky** атака на нож; **podniknout** ~ предприема нападение, атака; **přecházet do ~u** преминавам в нападение; **brát něco ~em** атакувам нещо; **dobýt ~em** превзема нещо с атака; **odrazit** ~ отблъсна атака; **zabránit ~u** предотврати нападение 2. нападка, обвинение, обίδα, оскорбление, атака: **být vystavený ~ům tisku** подложен съм на нападки в печата; **v každém slově viděl hned ~ proti sobě** във всяка дума той веднага виждаше нападка срещу себе си; ~y **proti moderním směrům v umění** нападки срещу модерните направления в изкуството; ~ **na něčí čest** оскорбление на нечия чест; **stal se terčem ~ů** той стана обект на нападки; **dosáhnout z ~u branky sport.** атакувам директно вратата 3. *експр.* атака, юруш: **jít na někoho, na něco ~em** юрна се срещу някого, срещу нещо; **vzít někoho, něco ~em** нахвърля се на някого, на нещо на юруш; **vánoce jsou ~ na kapsu** Коледа е атака срещу кесията 4. *спорт.* нападение: **první** ~ първа тройка, нападателна тройка на хокеен тим **uto|nout, -nu** *св. книж.* 1. (–; *v čem*) удавя се (*в нещо*): ~nout **při koupání** удавя се при къпане; **zachránit někoho před ~nutím** спася някого от удавяне; ~nout **v cizím moři** *прен.* изчезна в чуждо море, асимилирам се; ~nout **v moři zapomnění** *прен.* потъна в морето на забравата 2. (*v čem*) потъна, затъна (*в нещо*): ~nout **v dluzích** потъна в дългове **utonul|ý, -á, -é** *книж.* удавен **utopen|ec, -ce** *м.* 1. удавник 2. *готв.* наденица (кисната) в марината **utopen|ý, -á, -é** 1. удавен 2. потънал, скрит: **stromy ~é v mlze** дърветата скрити в мъгла; **člověk ~ý v práci** човек потънал в работа **utopick|ý, -á, -é** утопичен: ~ý **román** утопичен роман; ~ý **socialismus** *филос.* утопичен социализъм **utopie, -e** *жс.* утопия **utopist|a, -y** *м.* утопист, мечтател **utopistick|ý, -á, -é** утопичен **utopizm|us, utopism|us** [-zm-], **-u** *м.* утопизъм, утопичност **utop|it, -ím** *св.* 1. (*koho, co*) удавя (някого, нещо): ~it **povstání v krvi** *прен.* удавя въстание в кръв ♦ **~it červa** удавя съвестта си във винò 2. *експр.* пропия, прахосам: **výdělek hned ~ili v kořalce** веднага прахосаха спечеленото за пиене, за ракия 3. (*co; co v čem, по-рядко čím*) *експр.* удавя, потисна, заглуша: ~it **starosti ve víně** удавя грижи във винò 4. *често страд.*

být ~en *експр.* потънал съм, скрит съм: **lázně byly ~eny v lesích** баните бяха скрити сред гори 5. (*koho, co*) *разг. експр.* проваля, унищожа, съсия (някого, нещо); похабя (*нещо*): ~it **studenta při zkoušce** проваля студент на изпит; ~it **slibný talent** проваля обещаващ талант; ~it **své konkurenty** съсия конкурентите си **utop|it se, -ím se** *св.* 1. удавя се 2. (*v čem*) *книж. експр.* потъна, затъна, изгубя се, изчезна (*в нещо*): ~it **se v dluzích** затъна, потъна в дългове; ~it **se ve frázích** удавя се в празни фрази; **cesta se ~ila v blátě** пътят затъна в кал **utrác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв.* 1. (*co*) харча, прахосвам, пилея (*нещо*): ~et **výdělek po nocích** прахосвам спечеленото по нощите; ~et **zbytečně čas** напразно губя, пилея времето си; ~et **své nadání** прахосвам дарбата си 2. (*koho*) убивам, умъртвявам (*някого*): ~et **zajatce** убивам пленници; ~et **raněná zvířata** убивам ранени животни **útrat|pa, -py** *жс. обикн. мн. útra|py, -p* *малко книж.* страдание, мъчение, мъка: **válečné ~py** страдания по време на война; ~py **dolouhého cestování** неудобствата, мъките на дълго пътуване; **snášet všechny ~py** понасям всички страдания **utrápeně** *нар.* измъчено: **tvářit se ~** гледам измъчено; **vypadat ~** изглеждам измъчен **utrápen|ý, -á, -é** измъчен, изстрадал, изтерзан: ~ý **starostmi** измъчен от грижи; ~ý **steskem** изтерзан от носталгия; **je celý ~ý** много е измъчен **utráp|it, -ím** *св.* (*koho – вин.*) измъча, изтерзя, съсия, погубя (*някого*): ~it **někoho k smrti** изтерзя някого до смърт **utráp|it se, -ím se** *св.* измъча се, изтормозя се, изтерзя се, съсия се, претегля много, погубя се: ~it **se pro někoho** измъча се, изтормозя се заради някого **útrat|a I, -y** *жс.* сметка, разходи, разноски, похарчени пари: **udělat velkou ~u** направи голяма сметка, похарча много пари; **soudní ~y** съдебни разноски, разноски по дело; **na něčí ~y** на нечий разноски: **na vlastní, na cizí, na státní ~y** на собствени, на чужди, на държавни разноски **útrat|a II, outrat|a, -y** *м. одуш. експр.* прахосник, развейпрах **utrat|it, -ím** *св.* 1. (*co*) похарча, изхарча, изразходя, прахосам (*ценности*) 2. (*koho, co*) убия, погубя (*някого, нещо*): **dát ~it nemocné zvíře** поръчам, заръчам да убият болно животно **utrejch, -u** *м.* 1. *хим.* арсеник: **hubit krysy ~em** трова плъхове с арсеник; **to pivo je jako ~** тази бира е отвратителна; **huba plná ~u** *прен.*

otrpořivně(ima)♦ **jetprach**
mohu na to vzít ~ експр. вярно е, главата си
 залагам; **tváří se jakoby polkl ~** гледа като
 отровен **2. експр.** отрова, скоросмъртница:
připít si skleničkou páleného ~u чукнем се с
 по чашка скоросмъртница
utrhačn|ý, -á, -é обиден, оскърбителен, хулен,
 клеветнически: **~ý tón** обиден тон; **~ý jazyk**
 зъл, клеветнически език; **~é řeči** оскърбителни,
 хулни думи
utr|at I, -ám св. (co) откъсна, накъсам (нещо)
 постепенно, на части
utr|at II, -ám нескв. 1. оскърбявам, хуля, кле-
 ветя; *в свѣт.* **~at někomu na cti** засягам, обиж-
 дам някого на чест **2.** късам от зълъка си, ли-
 цаме♦ **~at dno** откъснам♦
utr|nout, -nu св. 1. (co) откъсна, отскъбна
 (вѣц)♦ **~nout se** откъсна се, отскъбна се
 да те убия; **~nu ti uši** ще ти откъсна ушите;
 srdce mi to může ~nout това ми къса сърцето
 2. **~nout se** откъсна се♦ **~nout se**
poslední sousto od úst откъсна последния
 зълък от устата си
utr|hnout se, -hnu se св. 1. (-; od čeho; čemu)
 откъсна се, отскъбна се, отдели се, отцепя се
 (от нещо): **v horách se ~hla lavina** в планината
 се откъсна лавина; **kluci se ~hli školní výpravě**
 експр. момчетата се откъснаха от училищната
 група; **nemohu se ~hnout od práce** не мога
 да се откъсна от работата♦ **~hnout se**
 отвържа се, откъсна се от синджира; **vypadáš**
jako ~žený od šibenice изглеждаш като че те
 е дѣвкла крава, като излязъл от възглавница;
tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu,
až se ucho ~hne пословица веднѣж стѣмна за
 вода, втори път стѣмна за вода, на третия път
 се счупила **2. (na koho; -) експр.** нахвърля се
 (върху някого), озѣбна се (на някого)
utr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (co) откъсвам,
 отскъбвам (нещо) **2. (komu od čeho)** късам от
 зълъка (на някого), лишавам (някого от нещо)
utr|ovat se, -uji se/разг. -uju se 1. (odkud, z
čeho) откъсвам се, отскъбвам се, отделям се,
 отцепвам се (от нещо) **2. (na koho)** нахвър-
 лям се (върху някого), озѣбвам се (на някого)
utrmácen|ý, -á, -é уморен, измъчен, съсипан
utrmác|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se св. уморя
 се, измъча се, съсипа се: **~et se po cestě** съсипа
 се, страшно се уморя от пътуване
útro|ba, -by ж. книж. анат. 1. телесна кухня
2. обикн. мн. útro|by, -b вътрешни органи;
 вътрешности: **břišní ~by** коремни органи, ко-
 ремни вътрешности; **hrudní ~** грѣдни вътреш-
 ности; **bolesti v ~bách** болки във вътрешните
 органи

utrous|it, -ím св. (co) 1. разпилѣя, разсипя, из-
 пусна, изрѣня (нещо) **2. прен. експр.** отрѣня,
 подхвърля, подмѣтна, изтѣрся (нещо): **~it**
slovo отрѣня дума; **~it poznámku** подхвърля,
 подмѣтна забелѣжка
utrpen|í, -í ср. страдание, мъки, мъчение: **snášet**
~í понасям страдания; **ulehčit něčí ~í** облекча
 мъките, страданията на някого; **skončilo se**
jeho ~í евфем. мъките му свършиха, той по-
 чина; **je to obraz bídy a ~í** експр. в окаяно
 състояние♦ **vy|a**
lich ~í až do dna изпия до дѣно горчивата
 чаша, чашата на страданието
utr|pět, -ím св. (co) малко книж. понесѣ, претѣрпя,
 изтѣрпя (нещо); сполетѣ ме (нещо); по-
 страдам (от нещо): **~ět ztrátu** понесѣ загуба;
~ět porážku претѣрпя поражение; **~ět úraz** по-
 страдам при злополука; **~ět nervový otřes** по-
 лѣча нервнo съгресѣние; **ovocné stromy ~ěly**
mrazy плодните дървета пострадаха от
 студовѣ
útrpnost, -i ж. книж. състрадание, съчувствие,
 съжалѣние: **vzbuzovat ~** будя, предизвиквам
 съжалѣние; **udělat něco z ~í** извърша, стѣря
 нещо от състрадание
útrpn|ý, -á, -é 1. малко остар. книж. състра-
 дателен, съчувствен **2. книж.** насмешлив, по-
 дигравателен: **teorie vzbuzuje ~ý úsměšek**
 теорията буди подигравателна усмѣвка **3. в**
сѣчет. **~é právo** истор. инквизиция, мъчѣния
utrýzn|it, -ím св. (koho, co) измъча (някого) до
 смѣрт, погѣбя (някого, нещо)
útrž|ek, -ku м. 1. къс, парчѣ; нѣщо откъснато:
~ky papíru, látky парчѣта хартия, плѣт **2.** нѣ-
 що предназначѣно за късане; купѣн, талѣн
3. обикн. мн. útrž|ky, -ků откъслѣци, части:
zaslechnout ~ky rozhovoru дочѣя откъслѣ-
 чен гѣвор; **~ky vzpomínek** фрагменти от спо-
 мени
utrž|it, -ím св. 1. (co) спѣчѣля, придобѣя (нещо):
~it hodně peněz za ovoce изкърам, взѣма
 мнѣго парѣ от плодовѣ **2. по-рядко utrž|it si**
 понесѣ, претѣрпя: **~it si ostudu** посрамя се,
 стѣна за резил; **~it zranění** полѣча наранѣва-
 не, наранѣ се; **~it porážku** понесѣ поражение
útržkovit|ý, -á, -é откъслѣчен
útržkov|ý, -á, -é кѣйто е предназначѣн за посте-
 пѣнно откъсване: **~ý kalendář** блѣк-календѣр
utříd|it, -ím св. (co) разпредѣля, подрѣдя, наредѣя,
 класифицирам (нещо): **~it sebraný materiál**
 разпредѣля, класифицирам събран материѣл;
~it si dojmy подрѣдя впечатлѣнията си
utrínos, -a м. 1. разг. експр. сополѣн, сополѣнко
2. разг. пейор. младѣк, сополѣнко
utřít, utřu/книж. utru св. 1. (co, koho) изтриѣя,

избърша, забърша (нещо, някого): ~ **prach** избърша, забърша прах; ~ **nádobí** избърша съдове; ~ **tabuli** избърша черна дъска; ~ **si ruce** избърша си ръцете; ~ **si zpacené čelo** избърша пот от чело; ~ **si zaslzené oči** избърша насълзени очи; ~ **hubu** грубо остана с прѣст в уста; не получа нищо **2. (со)** стрия, счукам, разбия (нещо): ~ **žloutky s cukrem** разбия жълтъци със захар; ~ **česnek** счукам чесън

utuh|nout, -nu св. втвърдя се, вкоравя се, застина, замръзна

utuch|at, -ám несл. книж. отслабвам, заглъхвам, угасвам: **nadšení ne~á** възторгът не отслабва

utuch|nout, -nu св. книж. отслабна, заглъхна, угасна: **zájem o věc ne~l** интересът към проблема не отслабна

útul|ek, -ku м. малко книж. дом, приют, подслон, убежище: **dětský ~ek** приют за безпризорни деца; ~ **ek pro přestárlé** старчески дом, приют за стари хора; *остар.* старопиталище; **poskytnout ~ek** приютя, подслоня, предоставя убежище; **najít ~ek** намѣря подслон, убежище; **uchýlit se do ~ku** отида в приют

útulně нар. уютно

útuln|ý, -á, -é уютен

ututl|at, -ám св. (со) замъжа, заглъдя, потуля, скрия (нещо): ~ **at věc** замъжа работата; ~ **at afěru** потуля афера

utuž|it, -ím св. (со) книж. публ. укрепя, заздравя, засия (нещо): ~ **it přátelské styky** укрепя приятелски контакти; ~ **it kázeň** заздравя дисциплина

utuž|it se, -ím se св. книж. публ. укрепя се, заздравя се, засия се

utuž|ovat, -uji/разг. -uju несл. книж. (со) публ. укрепвам, заздравявам, засилвам (нещо)

utuž|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл. книж. публ. укрепвам се, заздравявам се, засилвам се

útvár, -u м. **1. книж. спец.** форма, формация, образуване: **horský** ~ планинска формация; **krápníkový** ~ карстова форма, карстово образуване; **sopečný** ~ вулканично образуване; **křídový** ~ геол. кредна формация; **kameno-úhelný** ~ геол. каменовъглено образуване; **geometrický** ~ геом. геометрична форма; **rostlinný** ~ бот. растителна форма, растително образуване; **slovotvorný** ~ език. словообразователна формация; **slohový** ~ език. стилова форма **2. воен.** част, формация: **vojenský** ~ войскова част, формация; **letecký** ~ военновъздушна част; **nastoupit ke svému ~u** постъпа в частта си **3. спорт.** строй: **řadit se do ~u** строям се, образувам строй; **změna ~u**

промяна на строя, престрояване; **v sevřeném ~u** в компактен строй; **v pochodovém ~u** в маршов, в походен строй **4. отдел:** **plánovací** ~ планов отдел; **výrobní** ~ производствен отдел

utvář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í несл. (со) книж. формирам, оформям, образувам (нещо)

utvář|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se несл. книж. формирам се, оформям се, образувам се

utvoř|it, -ím св. (со) **1.** създам (нещо): ~ **it si správný úsudek** създам си правилна представа; ~ **it si o něčem jasný obraz** създам си ясна представа за нещо **2.** образувам, съставя (нещо): ~ **it komisi** образувам, съставя комисию; ~ **it vládu** съставя правительство

utvoř|it se, -ím se св. създам се, образувам се, съставя се

utvrd|it, -ím св. **1. книж. (koho v čem)** утвърдя, затвърдя, потвърдя (на някого нещо): ~ **it někoho v domněnce** потвърдя предположението на някого; **úsudky jiných mě ~ily v mém přesvědčení** преценките на другите затвърдиха моето убеждение **2. (со; со čím)** укрепя, заздравя (нещо с нещо): ~ **it přátelství** заздравя приятелство; ~ **it národní uvědomění** укрепя национално съзнание

utvrd|it se, -ím se св. книж. **1. (v čem)** убежда се (в нещо); потвърдя си (мнението за нещо) **2. обикн. третол. -í se** книж. укрепя се, заздравя се, наложи се: ~ **il se názor, ze...** наложи се мнението, че...

utvrz|ovat, -uji несл. книж. (со) утвърждавам, укрепвам, заздравявам (нещо)

utvrz|ovat se, -uji se несл. книж. **1. (v čem)** убеждавам се (в нещо) **2. третол. -uje se** утвърждава се, укрепва се, заздравява се

utýr|at, -ám св. (koho, со) измъча до смърт, изтерзая, изтормозя (някого, нещо): ~ **at někoho hladem** изтормозя някого с глад; ~ **at někoho prací** измъча някого с работа; **být nervově ~án** нервите ми не издържат; **nemoc ho ~á** *експр.* болестта ще го довърши

uvad|at, -ám несл. увяхвам: **krása ~á** *прен. книж.* красотата повяхва

uváděč, uvaděč, -e м. *театр.* разпоредител

uváděčk|a, uvaděčk|a, -y ж. *театр.* разпоредителка

uvád|ět, -ím, 3. мн. -ejí/-í несл. **1. (koho, со kam)** въвеждам, пускам, настанявам (някого, нещо някъде): ~ **ět hosta ke stolu** настанявам гост на масата; ~ **ět dceru do společnosti** въвеждам дъщеря си в обществото; **schodiště nás ~í do prostorného vestibulu** стълбището ни води в просторен вестибюл **2. (koho – вин. kam)** *малко остар.* представям (някого някъде)

3. (co) представлям, показвам, изпълнявам (нещо): **filharmonie ~í nové koncertní cykly** филхармонията представя нови концертни цикли
4. (koho, co do čeho) предизвиквам (нещо у някого); довеждам, докарвам (някого, нещо до някакво състояние); пускам (нещо в действие, в ход): **~ět někoho v úžas** довеждам някого до възторг, будя у някого възторг; **~ět motor do chodu** пускам, задвижвам двигател; **~ět do provozu** пускам в експлоатация **5.** (koho, co) посочвам (някого, нещо): **pachatele ne~íme jménem** не посочваме извършителя по име **6.** (koho, co do čeho) въвеждам (някого в нещо): **~ět někoho do nové problematiky** въвеждам някого в нова проблематика; **autor ~í spis předmluvou** авторът въвежда, започва труда си с предговор; **věta ~í přímou řeč** изречението въвежда пряка реч **7. мат.** привеждам: **~ět na společného jmenovatele** привеждам под общ знаменател
uvád|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se нескв. представям се, показвам се в някаква светлина: **svou odměřeností se ne~í zvláště příznivě** със своята резервираност не се представя в особено благоприятна светлина
uvadl|ý, -á, -é увехнал
uvad|nout, -nu св. **1.** увехна, повехна **2. книж.** състаря се, повехна: **~la v denním plahočení a starostech** тя повехна във всекидневното блъскане и грижи **3. третол.** **-ne** книж. отmine, отлетя, помръкне: **~la moje mladost** младостта ми отлетя; **její krása ~la** красотата ѝ помръкна
úva|ha, -hy ж. разсъждение, размисъл, размишление, преценяване, преценка: **střízlivá ~ha** трезв размисъл; **nebylo času na dlouhé ~hy** нямаше време за дълги размишления; **rozhodnout po zralé ~ze** взема решение след зряла преценка; **to stojí za ~hu** струва си да помисля за това; **brát něco v ~hu** взема нещо предвид
úval, -u м. **1.** малко книж. долина, овраг **2. геогр.** седловина, падина
uvá|covat, -uji/разг. -uju св. (co) валирам, утѣпча (нещо) с валик: **~ovat silnici** валирам шосе, утѣпча шосе с валик
uvál|et, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** (co) валирам, изравня, утѣпча (нещо) с валик **2.** (co, по-рядко koho) експр. изпомъчвам, изпомърлям (нещо, някого)
uval|it, -ím св. (co na koho) книж. стоваря, налѳжа (нещо на някого): **~it na někoho trest** стоваря наказание върху някого; **~it na někoho vazbu** налѳжа ѳрест на някого; **~it na někoho**

daň налѳжа данѳк на някого, облѳжа някого с данѳк; **~it embargo** налѳжа ембѳрго; **~it na sebe něčí hněv** предизвикам нечий гняв; **~it na sebe podezření** навлѳка си подозрѳние; **~it na někoho hanbu** злепостѳвя, посрѳмя някого
uval|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co na koho) книж. стовѳрвам, свѳлям, прехвѳрлям, налѳгам (нещо на някого), облѳгам (някого с нещо)
uvar|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (čeho, по-рядко před čím) книж. избѳгна (нещо), предпѳзя се (от нещо): **~ovat se omylů** предпѳзя се от грѳшки; **~ovat se nepříjemností** избѳгна неприятности
uvař|it, -ím св. (co) **1.** сгѳтвя (нещо): **~it oběd** сгѳтвя обѳд **2.** сварѳя (нещо): **~it si kávu** сварѳя кафе
ová|dná ~ňádná пословица домашните рѳботи да не излизат навън; **žádná kaše se nejí tak horká, jak se ~í** пословица дяволът не ѳ толкова черен
uvař|it se, -ím se св. **1.** обикн. третол. **-í se** сгѳтви се, стѳне гѳтѳво (за ястие) **2.** обикн. третол. **-í se** сварѳи се **3. експр.** опека се, сварѳи се: **dnes se ve vlaku ~íme** днѳс ще се сварѳим във влѳка (от жега)
uvá|zat, -žu/книж. -ži св. **1.** (co; co komu; co kam, kde) вѳржа, завѳржа (нещо на някого, някъде): **~zat něco na uzel** вѳржа нещо на възел; **~zat si šátek na babku** вѳржа си за брадка по сѳлски, по жѳтѳвѳрски; **~zat si kravatu** вѳржа си вратоврѳзка; **~zat si stuhu do** вѳржа си вѳрѳжковѳ
~zati někoho, něco na krk разг. експр. увѳся някого, нещо на вратѳ си, натовѳря се с грижата за някого, за нещо **2.** (koho, co) привѳржа, вѳржа, завѳржа (някого, нещо): **~zat psa k boudě** привѳржа кѳче към колибка; **žena je stále ~zána u plotny** прен. експр. женѳта ѳ постоянно вѳрзана за пѳчката **3.** (koho – вин.) експр. обвѳржа (някого) **4.** (co) оплетѳ, завѳржа (нещо): **~zat kytici** напраѳя букѳт; **~zat věnec** изплетѳ венѳц
~zavřít св. **1.** (co) хвѳрлям кѳмѳни в сѳбственѳта си градинѳ; вкарѳм си ѳвѳгѳдл
uvá|zat se, -žu se/книж. -ži se св. (k čemu) книж. поѳма задѳлжѳние, обещѳя, задѳлжѳ се (да напраѳя нещо): **smluvně se k ničemu ne~zal** тѳй не поѳе никакѳ дѳговорно задѳлжѳние
úvaz|ek, -ku м. задѳлжѳние, рѳбота; нормѳтив, нѳрма, щѳт: **pracovní ~ek** натовѳреност; **pedagogický ~ek** педагогѳческа, учитѳлска натовѳреност; **pracovat na poloviční ~ek** рѳбѳтя на половин щѳт; **zvýšit ~ek** увелича натовѳреностѳта, нѳрмата; **brát na sebe ~ek** поѳмам задѳлжѳние; **zbavit se ~ku** освѳбѳдя се от задѳлжѳние

uváz|nout, разг. uvíz|nout, -nu св. 1. (*kde; -*) за-
сѣдна, заклѣща се, хвѣна се, остѣна (*някъде*):
lod' ~la na mѣlčinѣ корабът засѣдна на плит-
чинѣ; **moucha ~la v pavučinѣ** мухата се хвѣна
в пѣяжина; **~nout v léčce** хвѣна се в капѣн;
~nout ve slepѣ uličce *прен.* остѣна в задѣнена
улицѣ
нѣщо ще му остѣне под нѣктите; който бѣр-
ка в медѣ не мѡже да не сѣ обліже прѣстите
2. (*kde*) *експр.* забѣва се, задѣржа се (*някъде*):
~nout u sousedky, v hospodѣ забѣва се при
сѣседката, в крѣчмата **3.** *обикн. третол.* **-ne**
остѣне, задѣржи се: **nѣco mu přece ~lo v pamѣti**
всѣ пак нѣщо остѣна в паметтѣ му; **ani stopa**
podezřeni na mnѣ nesmí ~nout върху мѣн не
бѣва да остѣне и следѣ от подозрѣние **4.** *обикн.*
третол. **-ne** остѣне, втрѣнчи се (*за поглед*):
můj pohled ~l na protѣjší střeše погледът ми
се спрѣ на отсрѣщния покрив **5.** *обикн. тре-*
тол. **-ne** престѣне, прекѣсне се, закѣса, спре:
hovor ~l разговорът се прекѣсна; **jednání**
nesmí ~nout прѣговорите не бѣва да спѣрат
6. (*v čet, na čet*) озовѣ се, окѣжа се (*в не-*
приятно положение): **~nout v neřešitelnѣ si-**
tuaci окѣжа се в безизходно положѣние

uvaz|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*кого, со*) врѣз-
вам, привѣрзвам, завѣрзвам (*някого, нещо*)
2. (*кого-вин.*) обвѣрзвам (*някого*)

uvážen|á, -ѣ ж. само в сѣчет. dávat na ~ou
дѣвам тѣма за размисъл; остѣвам те/ви да си
помислиш/помислите; **to stojí za ~nou** стрѣва
си да се помисли

uvážen|í, -í ср. обмисляне, обсѣждане, раз-
мишлѣние, размисъл, усмотрѣние: **dát na ~í**
поставѣ нещо за обмисляне, за обсѣждане;
po zralém ~í след задълбочѣн размисъл; **jed-**
nat podle svého ~í дѣйствам по своѣ усмо-
трѣние; **beze všeho ~í** бѣз да се замисля,
стихийно

uvážen|ý, -á, -ѣ обмислен, претѣглен, премѣрен:
~ѣ rozhodnutí обмислено рѣшѣние; **dobře ~ý**
čin добрѣ обмислено дѣйствиѣ; добрѣ об-
мислена, претѣглена постѣпка

uváž|it, -ím св. (со) обмисля, обсѣдя, преценѣя,
взѣма предвид (*нещо*): **~it odpověď** обмисля
отговор; **~it všechny okolnosti** обсѣдя, взѣма
предвид всѣчки обстоятелства; **je třeba ~it,**
že... трѣбва да се ѣма предвид, че...

uvážliv|ý, -á, -ѣ съобразителен, разсѣдлив, бла-
горазѣмен

uvaž|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*о ком, о čet*)
обмислям (*нещо*); мисля, размишлявам, раз-
сѣждавам (*за някого, за нещо*): **správnѣ**
~ovat разсѣждавам правилно; **logicky ~ovat**
разсѣждавам логично; **~ovat nahlas** размишля-

вам на глас; **dlouho jsem o tom ~oval** дълго
мислих за товѣ, дълго обмислях товѣ; **dá se o**
tom ~ovat мѡже да се помисли върху товѣ;
není třeba o tom ~ovat нѣма смисъл да се
мисли за товѣ **2.** (*о čet*) предвиждам, пла-
нирам (*нещо*): **~uje se o zřizení hřiště** планира
се пострѡяване на игрище

uvědomě|ť, -á, -ѣ 1. съзнѣтелен: **~á kázeň** съзнѣ-
телна дисциплина **2.** осъзнѣт, самоосъзнѣт: **~ѣ**
reakce organizmu осъзнѣти рѣакции на ор-
ганизма

uvědomě|ň, -í, -ѣ 1. *рядко книж.* **uvědomen|í, -í ср.**
1. съзнѣние: **národní ~í** национално съзнѣние
2. осъзнѣване

uvědom|it, -ím св. (кого - вин. о čet) *книж.*
известѣя (*на някого нещо*), уведомя, инфор-
мирам (*някого за нещо*): **~it někoho o vý-**
sledku zkoušek уведомя някого за резултѣта
от ѣзпити

uvědom|it se, -ím se св. осъзнѣя се: **národnѣ se**
~it осъзнѣя се национално

uvědom|it si, -ím si св. (со) разбѣра, осъзнѣя,
съзнѣя (*нещо*); дѣм си смѣтка (*за нещо*): **~it si**
svou chybu осъзнѣя грѣшката си; **~it si svou**
odpovědnost дѣм си смѣтка за своѣта отго-
ворност; **~it si svou situaci** осъзнѣя положѣ-
ниѣто си, дѣм си смѣтка за положѣниѣто си

uvědom|ovat si, -uji si/разг. -uju si нескв. (со)
разбѣрам, съзнѣвам, осъзнѣвам (*нещо*); дѣ-
вам си смѣтка (*за нещо*): **~uji si to** зѣнам, раз-
бѣрам го, съзнѣвам го

uveleb|it se, -ím se св. (kde; -) *експр.* настанѣ се,
разположа се, сѣдна удѡбно (*някъде*)

uveleb|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (kde;
-) *експр.* настанѣвам се, разполагам се, сѣдам
удѡбно (*някъде*)

úvěr, -u м. икон. крѣдит: **krátkodobý, dlou-**
hodobý ~ краткосрѡчен, дългосрѡчен крѣдит;
dát na ~ něco дѣм нѣщо на крѣдит; **poskytnout**
~ отпѣсна крѣдит, кредитирам; **otevřít, povolit**
~ открѣя крѣдит; **zastavit, vypovědѣt** ~ закрѣя
крѣдит

úvěr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. и св. 1. (*со*) *икон.*
кредитирам (*нещо*): **~ovat nákup materiálu**
кредитирам покупката на материал **2.** (*кого*
со) *фин.* отпѣскам/отпѣсна крѣдит (*на някого,*
на нещо): **~ovat podnik** отпѣскам/отпѣсна
крѣдит на предприятие

úvěrov|ý, -á, -ѣ икон. крѣдитен: **~ý systém** крѣ-
дитна систѣма; **~ý účet** крѣдитна смѣтка; **~á**
banka крѣдитна бѣнка

uverej|nit, -ím св. (со) публикувам, обнародвам
(*нещо*)

uverejň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) публи-
кувам, обнародвам (*нещо*)

uvěřit, -ím св. (*komu, čemu; komu co*) повярвам (*на някого, на нещо; на някого за нещо*): **~it na slovo** повярвам напълно, на всяка дума; **nemohu ~it, že...** не мога да повярвам, че...; **nemohu ~it vlastním očím, uším** не мога да повярвам на очите си, ушите си

uvést, uvedu св. **1.** (*koho, co kam*) заведа, въведа (*някого, нещо някъде*): **~ hosty do pokoje** въведа гости в стаята; **~ někoho na správnou cestu** прен. въкарам някого в правия път **2.** (*koho – вин. kam*) въведа, представя (*някого някъде*): **~ snoubenku do rodiny** въведа, представя годеницата си на семейството; **~ děti do života** въведа децата в живота; **~ dceru do společnosti** въведа дъщеря си в обществото **3.** (*co kam*) въведа, пусна (*нещо някъде*): **~ nové zboží na trh** пусна нова стока на пазара **4.** (*co*) представя, поставя на сцена (*художествено произведение*): **~ něco na scéně** поставя нещо на сцена; **Národní divadlo uvedlo Sofoklovu Antigonu** Народният театър представи „Антигона“ на Софокъл; **~ nový film** представя, прожектирам нов филм **5.** (*koho, co do čeho, v co*) въкарам, поставя (*някого в някако положение*): **~ někoho do rozpaků** объркам, смутя някого; **~ někoho v omyl** въкарам някого в заблуждение; **~ někoho v pokušení** съблазня някого; **~ někoho do dobré nálady** създам добро настроение на някого **6.** (*co do čeho*) пусна, приведа (*нещо в действие, в ход*): **~ motor do chodu** пусна мотор ход; в движение; **~ něco do provozu** пусна нещо в експлоатация; **~ do bojové pohotovosti** воен. приведа в бойна готовност; **~ na společného jmenovatele** мат. приведа под общ знаменател

uvést, -ám св. (*s kým*) посрещна (*някого, нещо*): **~at delegaci** посрещна делегация **2.** (*co*) приветствам (*нещо*): **~at návrh** приветствам предложение; **~at možnost spolupráce** приветствам, приема с радост възможност за сътрудничество; **s radostí ~at narození dítěte** приветствам, посрещна с радост раждането на дете **uvítat se, -ám se** св. (*s kým*) поздравя се (*с някого*): **~at se s matkou** поздравя се с майка си **uvít, uvíji/разг. uviju** св. (*co*) изплета, увия (*нещо*): **~ věnec** увия венец **uvláčet, по-рядко uvláčít, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. **1.** (*co*) сел. стоп. бранувам (*нива*): **~et pole** бранувам нива **2.** (*koho – вин.*) експр. уморя, съсипея (*някого*) с ходене, с влачене, с пътуване, с препращане и под. **uvláci, uvláct, разг. uvlíct, -eču/книж. -eku, uvláknout, разг. uvlíknout, -éknu/-iknu** св. (*co, по-рядко koho*) повлека, смогна да влача/да влека (*нещо, някого*): **nejsem tak silný, abych to ~ekl** не съм достатъчно силен, за да смогна да го влача **uvnitř I нар. 1.** вътре, отвътре: **plášť s kožšinou** ~шлифер с кожа отвътре, с кожата подплата; **nevím, jak ten byt vypadá, nebyl jsem** ~ не знам/не зная как изглежда апартаментът, не съм бил вътре **2.** вътрешно: **člověk ~ spokojený** вътрешно доволен човек

в нещо), запозная (*някого с нещо*): **~ do studia oboru** въведа в изучаването на специалността **12.** (*koho – вин. do čeho, v co*) книж. въведа в длъжност (*някого*); ръкоположа (*някого в сан*) **uvést se, uvedu se** св. представя се, покажа се, проявя се: **ty ses ale uvedl** ирон. ама и ти се представи! здравата се изложи!

uvěznit, -ím св. (*koho – вин.*) арестувам, затворя (*някого*), хвърля (*някого*) в затвора

uvést, uvedu св. (*co*) откарам, смогна да извеза (*нещо*): **nakládáte mi víc, než mohu** ~товарите ми повече, отколкото мога да возя

uvidět, -ím св. **1.** (*koho, co*) видя (*някого, нещо*): **~ět na obzoru les** видя гора на хоризонта; **~ět svou chybu** видя, разбери грешката си; **rád ~ím, co dokážeš** с удоволствие ще видя каквò можеш; **~íme, co se dá dělat** ще видим каквò може да се направи; **nikomu ani muk, nebo ~iš!** на никого нито дума, че ще видиш; **už mě tam nikdo ne~í** кракът ми няма да стъпи там

♦ **uvidět, -ím** св. (*koho – вин.*) и **uvidět se (s kým)** среща (се), видя (се) (*с някого*): **~íme se až za rok** ще се видим чак след година; **přijďte, rádi vás ~íme** заповядайте, ще се радваме да се видим с вас, ще се радваме да ви видим **uvítat, -ám** св. **1.** (*koho, co*) посрещна (*някого, нещо*): **~at delegaci** посрещна делегация **2.** (*co*) приветствам (*нещо*): **~at návrh** приветствам предложение; **~at možnost spolupráce** приветствам, приема с радост възможност за сътрудничество; **s radostí ~at narození dítěte** приветствам, посрещна с радост раждането на дете

uvítat se, -ám se св. (*s kým*) поздравя се (*с някого*): **~at se s matkou** поздравя се с майка си **uvít, uvíji/разг. uviju** св. (*co*) изплета, увия (*нещо*): **~ věnec** увия венец

uvláčet, по-рядко uvláčít, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. **1.** (*co*) сел. стоп. бранувам (*нива*): **~et pole** бранувам нива **2.** (*koho – вин.*) експр. уморя, съсипея (*някого*) с ходене, с влачене, с пътуване, с препращане и под.

uvláci, uvláct, разг. uvlíct, -eču/книж. -eku, uvláknout, разг. uvlíknout, -éknu/-iknu св. (*co, по-рядко koho*) повлека, смогна да влача/да влека (*нещо, някого*): **nejsem tak silný, abych to ~ekl** не съм достатъчно силен, за да смогна да го влача

uvnitř I нар. 1. вътре, отвътре: **plášť s kožšinou** ~шлифер с кожа отвътре, с кожата подплата; **nevím, jak ten byt vypadá, nebyl jsem** ~ не знам/не зная как изглежда апартаментът, не съм бил вътре **2.** вътрешно: **člověk ~ spokojený** вътрешно доволен човек

uvnitř II *предлог с род. (čeho)* вътре, в (нещо):
~ **domu** м. вътре в къщата

úvod, -u м. 1. въстъпление, въведение, ўвод: **několik slov ~em** няколко въстъпителни дүми; **po krátkém ~u se přešlo k jednání** след кратко въведение се премина към работа по същество; **zeptat se bez ~u** попитам без ўвод, директно 2. ўвод, предговор, предисловие: **opratřit knihu ~em** снабдя книга с предисловие, с предговор; ~ **do estetiky** ўвод в естетиката

úvodní, -í, -í ўводен, въстъпителен: ~í **projev** въстъпителна реч, въстъпително слово; ~í **článek** ўводна статия; ~í **přednáška** въстъпителна лекция

úvodník, -u м. ўводна статия

uvolnit se, -ím se св. (к četи) книж. склоня, съглася се, благоволя (да направя нещо): ~it se **k náhradě škody** съглася се да обезщетя вреда; ~il se, že **vypracuje návrh nového plánu** той пое задължение да изработи предложение за нов план

uvolněný, -á, -é отпу́снат, свободен: ~é **držení těla** отпу́снато държание на тялото; ~é **chování** свободно държание

uvolnit, -ím св. 1. (koho, co) освободя (някого, нещо): ~it si **ruce** прен. развързва си ръцете; ~it **spoluhráče** спорт. освободя съиграч (от противникови играчи) 2. (co) разхлăбя, освободя (нещо): ~it si **límeček** разхлăбя, разкопчѣя си яката; ~it **omdlelému šat** разхлăбя дрехите на припаднал; ~it si **vlasý** разпұсна си косата; ~it **vazbu** хим. прекъсна връзка, освободя валентност 3. (co) разклăтя (нещо): ~it **tyčku v plotě** разклăтя лѣтва от ограда 4. (koho – вин.) освободя, уволня (някого): ~it **zaměstnance** уволня служител; ~it **hráče pro jinou jednotu** освободя, пұсна играч за друг отбър; ~it **z funkce** освободя, уволня от длъжност 5. (co) освободя, отпу́сна, отдѣля (средства): ~it **prostředky** отпу́сна, освободя средства; ~it **devizy pro dovoz** отпу́сна валұта за внос 6. (co) отслабѣя, намалѣя (нещо): ~it **kázeň** отслабѣя дисциплината; ~it **mezinárodní napětí** намалѣ международното напрежение 7. (co; co kоти) опразня, отстъпя, освободя, овакантя (нещо за някого): ~it **byt** опразня, освободя апартамент, квартира; ~it **místo v tramvaji** отстъпя място в трамвая

uvolnit se, -ím se св. 1. освободя се: ~it se **ze sevření** освободя се от притискане; ~it se спорт. освободя се (от противников играч); ~ení **plynů** хим. освобождаване на газове 2. обикн. третол. -í se разхлăби се, откъсне се: **smýčka se ~ila** примката се разхлăби; **šroub se ~il a)** винтът се разхлăби б) винтът се откъсна, изпадна 3. освободя се, уволня се:

~it se **z práce** освободя се от работа; ~it se **z funkce** напұсна длъжност, уволня се от длъжност 4. третол. -í se намалѣе, отслабне: **kázeň se ~ila** дисциплината се разхлăби, отслабна; **napětí se ~ilo** напрежението намалѣ, спадна 5. безл. -í se (коти) олѣкне (на някого): **nemocnému se ~ilo** на болния му олѣкна 6. обикн. третол. -í se освободи се, опразни се, овакантя се: **v přízemí se ~il byt** на пъртера се освободи апартамент; **to místo se ~í až v září** мястото ще се овакантя чак през септември; **cesta se ~ila** пътят се отвори; **až se mi ~í některý den** кога̀то ми се освободи някой ден

uvolňovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (koho, co) освобождавам (някого, нещо): ~ovat **spoutaného** освобождавам вързан; **hudba, jež ~uje myšlenky** прен. мұзика, която освобождава, отпу́ска мислите 2. (co) разхлăбвам (нещо): ~ovat **koni sedlo** разхлăбвам седлò на кон 3. (co) разклăщам (нещо): ~ovat **zátku** разклăщам запущалка 4. (koho – вин.) освобождавам, уволнявам (някого): ~ovat **někoho z práce** уволнявам някого от работа 5. (co) отдѣлям, отпу́скам (средства): **postupně ~ovat vklady** постепенно освобождавам влòгове 6. (co) отпу́скам, освобождавам, разхлăбвам (нещо): ~ovat **kázeň** разхлăбвам дисциплината; ~ovat **básnické formy** освобождавам поетичните фòрми 7. (co) освобождавам (нещо): ~ovat **cestu** освобождавам път (от препятствие); ~ovat (si) **soboty** освобождавам (си) съботите; ~ovat **křídlo** спорт. освобождавам крилòто (от противников играч)

uvolňovat se, -uji se/разг. -uju se неск. 1. (čeho, z čeho, od čeho) освобождавам се (от нещо): ~ovat se **od společenských povinností** освобождавам се от обществени задължения 2. третол. -uje se разхлăбва се: **smýčka se ~uje** примката се разхлăбва 3. третол. -uje se разклăща се 4. уволнявам се, освобождавам се: ~ovat se **z práce** освобождавам се от работа 5. третол. -uje se освобождава се, разпұска се: **mravy se ~ují a)** нравите се разкрепостяват б) нравите са в упадък 6. безл. -uje se (коти) олѣква (на някого): **nemocnému se pomalu ~uje** на болния постепенно му олѣква 7. обикн. третол. -uje se освобождава се: **postupně se ~ují další místnosti** постепенно се освобождават òще нòви помещѣния

úvoz, -u м. колàрски път

uvozovací, -í, -í книж. спец. въстъпителен, въвеждащ: ~í **věta** език. изречение, въвеждащо пряка реч; ~í **spojka** език. въвеждащ съюз **uvozovat**, -uji/разг. -uju неск. (co) книж. спец.

въввеждам (нещо): **~ovat přímou řeč** език. въ-
ввеждам пряка реч; **~ovat větu** въввеждам из-
речение
uvozov|ka, -ky обикн. мн. **uvozov|ky, -ek** ка-
вички: **dát do ~ek** поставя в кавички
uvrh|nout, -nu св. (koho, co do čeho, v co; co na
koho, na co) хвърля (някого, нещо в нещо; не-
що върху някого): **~nout někoho do vězení**
хвърля някого в затвор; **~nout někoho do ne-
šťěstí** докарвам на някого нещастие; **~nout ně-
koho do zoufalství** доведа някого до отчая-
ние; **~nout hanu na rodinu** опозоря семейство
uvrt|at, -ám разг. (koho – вин. do čeho, na co, k
čemu) експр. 1. придумам, уговоря, склоня
(някого за нещо) 2. вържа, закрепостя (ня-
кого към нещо): **~at někoho k těžké práci**
накарвам, вържа някого да работи тежка ра-
бота; **dát se ~at na jedno místo** позволя да ме
вържат на едно място
uvyk|at (si), по-рядко uvykáv|at (si), -ám (si)
несв. (na koho, na co; komu, čemu) свиквам,
привиквам (с някого, с нещо; към някого,
към нещо)
uvykl|ý, -á, -é (čemu, na co) свикнал, привикнал,
навикнал (с нещо; на нещо)
uvyk|nout (si), -nu (si) св. (komu, čemu; na koho,
na co) свикна, привикна, навикна (с някого, с
нещо; към някого, към нещо): **~nout pořá-
dku** свикна на ред; **~nout volnosti** привикна
към свобода; **~nout těžší práci** свикна, навикна
с по-тежка работа
uzákon|it, -ím св. (co) узаконя, легализирам
(нещо)
uzamk|nout, -nu св. (co) заключва, затвора (не-
що): **~nout závěr** техн. воен. сложа на пред-
пазител (оръжие)
uzamk|nout se, -nu se св. (–; před kým, před čím)
заключва се, затвора се, изолирам се (от ня-
кого, от нещо); уединя се: **~nout se do sebe**
затвора се в себе си; **~nout se před světem**
изолирам се от света; **~nout se do své rodiny**
затвора се в семейството си; **~l se na léta ve
své pracovně** той се затвори за дълго в ка-
бинета си
uzamyk|at, -ám несв. (co) заключвам, затварям
(нещо)
uzávěr, -u м. 1. тапа, запушалка: **~ lahví** тапа,
запушалка за бутилки 2. клапа, кран: **~ páry**
клапа, кран за пара; **plynový** ~ кран за газ;
vodní ~ водна клапа, кран; **hlavní (domovní)**
~ plynu централен спирателен кран за газ;
hlavní (domovní) ~ vody главен спирателен
кран за вода 3. бравă, ключалка, заключалка:
bezpečnostní ~ секретна бравă, заключалка
uzávěr|a, -y ж. 1. преграда: **minová ~a** воен.

мийна преграда; **~a jámová** минно ямна пре-
града; **požární ~a** противопожарна преграда
2. затваряне: **~a zamořené oblasti** затваряне
на заражена област; **~a hranic** затваряне на
граници
uzávěr|k|a, рядко оstar. uzavír|k|a, -y ж. 1. кла-
па, кран 2. фин. приключване, баланс: **~a účtu**
приключване на сметка; **~a konta** приключ-
ване на влог 3. приключване, връзване (на
брой); краен срок за предаване на материали:
zprávy došlé těsně před ~ou новини, полу-
чени непосредствено преди връзването на
броя; **večerník má ~u ve 14 hodin** вечерният
вестник приключва приемането на материали
в 14 часа
uzavírac|í, -í, -í 1. техн. затварящ: **~í ventil** за-
тварящ вентил 2. който се отнася до затва-
ряне: **~í doba v obchodech** край на работното
време в магазините; **~í hodina** час на затва-
ряне; **~í den** почивен ден
uzavír|at, -ám несв. 1. (co) затварям, заключвам
(нещо): **~at dveře, okna** затварям врати, про-
зори 2. (co) затварям, преграждам (нещо),
спирам движение (някъде): **~at v zimě cesty**
затварям пътица през зимата; **~at vodu pro
opravu** спирам водата за ремонт 3. (co) за-
пушвам, покривам, затварям (нещо): **strojní
~ání konzerv, lahví** машинно затваряне на
консерви, на бутилки 4. (co kam, do čeho) при-
бирам, заключвам (нещо някъде): **~at peníze
do pokladny** прибирам, заключвам пари в
каса; **~at pečlivě důležité listiny** прибирам
грижливо важни документи 5. (co) закривам,
затварям (институция), прекратявам ра-
ботата (на нещо): **~at neprosperující obcho-
dy** закривам губещи магазини; **~at školy při
epidemii** затварям училищата при епидемия
6. (co) завършвам, приключвам (нещо), сла-
гам край (на нещо): **~at projev výzvou** за-
вършвам реч с призив; **~at řadu (při pletení)**
завършвам ред (при плетене) **~at pokladnu**
фин. приключвам каса; **~at účty** фин. при-
ключвам сметки; **~at účetní knihy** фин. при-
ключвам счетоводни книги 7. (co) склучвам
(сделка, договор и под.): **~at obchodní smlou-
vu** икон. склучвам търговски договори; **~at
přátelství** завързвам приятелство
uzavír|at se, -ám se несв. 1. затварям се, за-
ключвам се: **dveře se ~ají samy** вратата се
затваря сама 2. затварям се: **na noc se květy
~ají** нощем цветовете се затварят; **kruh se ~á**
обикн. прен. книж. кръгът се затваря 3. (kde;
proti komu, proti čemu; před kým, před čím;
čemu) затварям се (за някого, за нещо), изо-
лирам се (от някого, от нещо), оставам глът

(за нещо): **~at se do sebe** затвърям се в себе си; **~at se pokroku** книж. затвърям се за прогреса, изолирам се от прогреса; **~at se před světem** изолирам се от света, затвърям се за света
uzavřen|í, -í ср. в съчет. **byť pod (jedním) ~ím** самостоятелен апартамент

uzavřen|ý, -á, -é 1. затворен, заключен 2. спец. закрит, затворен: **~á pojistka** электр. затворен, закрит бушон; **~á matice** техн. затворена гайка; **~ý motor** техн. закрит мотор 3. завършен: **tvorit ~ý celek** образувам завършено цяло; **~ý obvod** электр. затворена верига; **~ý krevní oběh** биол. затворено кръвообращение; **~ý řetěz** хим. затворена верига 4. затворен, необщителен: **~á společnost** затворено общество; **~á povaha** затворен характер

uzav|řít, -řu/книж. -ru св. 1. (со) затвора, заключа (нещо): **~řít dveře a)** затвора врата б) заключа врата 2. (со) затвора, прегражда (нещо), спира движението (по нещо): **~řít plyn** затвора, спира газа; **~řít dočasně průchod** временно затвора пасаж; **~řít ulici pro nákladní auta** затвора улица за товарни автомобили; **to mu ~řelo přístup do společnosti** прен. това затвори достъпа му до обществото; **~řel si cestu ke kariéře** той си отрязва пътя към кариерата; **~řel si zpáteční cestu** той си затвори пътя за отстъпление 3. (со) запуща, запечатва, затвора (нещо): **~řít bednu víkem** затвора сандък с капак 4. (со) загражда, обгражда, затвора (нещо): **dvůr ze všech stran ~řený** зди двор, заграден от всички страни със зидове; **~řít kruh** затвора кръг; **~řít závorku** мат. затвора скоба 5. (со kat, kde) затвора, заключа, приберя (нещо някъде): **~řít peníze do pokladny** заключа пари в каса; **~řít tajemství ve svém srdci** прен. скривя тайна в сърцето си 6. (со) закривя, затвора (институция), прекратя дейността (на нещо): **~řít důl ohrožený vodou** затвора мина, застрашена от наводнение; **~ření vysokých škol za okupace** затваряне на висшите училища по време на окупацията 7. (со) малко книж. приключва, завърша (нещо): **~řít diskusi** приключва, завърша дискусия; **~řít knihu doslovem** завърша книга с послеслов; **~řít účet** фин. приключва сметка 8. (со) сключва (договор, сделка и под.): **~řít smlouvu** сключва договор; **~řít mír** сключва мир; **~řít obchod** сключва сделка; **~řít sázku** обзаложва се; **~řít pojistku** застраховам се, сключва застраховка; **~řít sňatek** сключва брак; **~řít přátelství** завързва приятелство

uzav|řít se, -řu se/книж. -ru se св. 1. затвора се 2. (-; kde; proti komu, proti čemu; před kým, před čím; čemu); изолирам се (от някого, от

нещо), затвора се (за някого, за нещо), остава глух (за нещо): **~řít se do sebe** затвора се в себе си; **~řít se v mlčení** затвора се в мълчание; **~řít se světu** изолирам се от света

uzd|a, -u ж. юздă: **nasadit koni ~u** слóжа юздă након♦ **držetněkohna~český** дръжă

някого изкъсо; **povolit někomu ~u** отпъсна юздăта на някого; **držet jazyk na ~ě** държă си езика зад зъбите; **pustit jazyk z ~u** развържă си езика; **pustit ~u fantazii** пъсна въображението си на воля

uzdrav|it, -ím св. (koho, co) излекъвам, изцера (някого, нещо)

uzdrav|it se, -ím se св. оздравя, излекъвам се, изцера се

uzdra|vovat, -uji/разг. -uju неск. (koho, co) лекувам, изцеравам, cera (някого, нещо)

uzdrav|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. оздравявам, излекъвам се, изцеравам се

uzdvih|nout, uzved|nout, -nu св. мóга да вдигна: **to by ~lo i malé dítě** това мóже да го вдигне и малко дете

uzel, uzlu м. 1. възел: **zavázat na ~** вържă на възел; **udělal se ~** направи се възел; **rozvázat ~** развържă възел; **tkalcovský ~** текст. тъкачен възел; **horolezecký ~** спорт. алпинистки възел♦ **uzlíčkov|ý, -á, -é** спец. възлест

uz|tít, rozseknout gordický ~ разсека, развържă гордиевия възел 2. прен. възел, нещо преплетено: **uzly svalů** възли, камари от мýскули; **zmítající se ~ těl** мýтащи се преплетени тела 3. кок: **řecký ~** гръцки кок 4. център, възел, кръстопът: **železniční ~** железопътен възел; **dopravní, komunikační ~** транспортен, комуникационен възел; **letecký ~** авиационен център; **vodní ~** център на воден транспорт; **horský ~** геогр. планински възел, масив; **~ obrany** воен. отбранителен център; **spojovací ~** воен. център за връзка 5. вързоп, денк 6. мор. възел (мярка за скорост)

uzlíč|ek, -ku м. умал. възлест

uzlíčkov|ý, -á, -é спец. възлест; кóйто се отнася до възел: **~ý steh** възлест бод; **~á příze** текст. прѣжда буклѣ; **~ý zánět spojivek** мед. трахóма

územ|í, -í ср. 1. територия, земя, зóна, предѣли: **státní ~í** територия на държăва; **pohraniční ~í** гранична зóна; **zakázané ~í** забранена зóна; **na ~í České republiky** на територията, в предѣлите на Чѣшката репýблика 2. спорт. полѣ, зóна: **trestní ~í** наказателно полѣ; **obrnanné ~í** отбранителна зóна

uzemněn|í, -í ср. электр. заземяване

územn|í, -í, -í териториален: **~í celek** териториална единица; **~í požadavky** териториални претѣнции

uzemn|it, -ím св. 1. (со) *електр.* заземя (нещо): ~**it anténu** заземя антена 2. (кого – вин.) *жарг.* *нокаутирам* (някого): **svou odpovědí ho úplně ~il** *прен. експр.* с отговора си той съвсѣм го нокаутира

uzemň|ovat, -uji/разг. -uju несов. (со) *електр.* заземявам (нещо)

uzenáč, -e м. пущена рѣба

uzenárn|a, -u жс. колбасарница, работилница за колбаси

uzenář, -e м. колбасар

uzenářsk|ý, -á, -é колбасарски: ~**é výrobky** колбасарски изделия; ~**ý krám** колбасарски магазин

uzenářstv|í, -í ср. колбасарство

uzen|é, -ého ср. пущено месò

uzenin|a, -u жс. колбас

uzenk|a, -u жс. *малко остар. спец.* крѣнвирш

uzen|ý, -á, -é пущен: ~**é maso** пущено месò; ~**ý sýr** пущено сирене

úzko, експр. ouzko нар. *предикативно* много притеснено, разстрѣдено, тревожно: **je mi ~** страшно ми е притеснено

úzkokolej|ý, -á, -é жс. п. теснолинейн: ~**á dráha** теснолинейна ж.п. линия

úzkoprofilov|ý, -á, -é публ. дефицитен: ~**é zboží** дефицитна стока

úzkopr|ý, -á, -é обикн. *пейор.* тесногрѣд, ограничен

úzkost, -i жс. тревога, страх, притеснение, безпокойство, боязнь: **popadla, přepadla mne ~** обхвана ме притеснение, притесних се; **po-ciťovat před někým ~** притеснявам се, страхувам се от някого; **srdce se mi svírá ~í o někoho** сърцето ми се свѣва от тревога за някого; **pohled plný ~i** поглед, пълнен с безпокойство; **pocit nevyslovené ~i** чувство на неизказана тревога; **smrtná ~** смъртен страх; **schnout ~í** вѣхна от тревога, от страх

úzkostlivě нар. *книж.* съвестно, добросъвестно, много прилежно, педантично, акуратно: ~ **se vyptávat** прилежно, добросъвестно разпитвам; ~ **zachovávat předpisy** стриктно спазвам указания, нареджания; ~ **všechno propočítat** прилежно изчисля всичко; ~ **dbát čistoty** педантично пазя чистота; ~ **svědomitý člověk** педантично съвестен човек

úzkostliv|ý, -á, -é 1. *книж.* тревожен, изплашен, притеснен, боязлив: ~**é volání o pomoc** изплашен вик за помощ; ~**ý pohled** притеснен, тревожен поглед 2. съвестен, добросъвестен; извънредно прилежен, педантичен, акуратен: **být ~ý v plnění povinností** добросъвестен съм в изпълняването на задължения; ~**á svědomi-**

tost педантична добросъвестност; ~**á čistota** педантична чистота

úzk|ý, -á, -é тесен: ~**é rty** тѣсни ѱтсни; **boty jsou mi ~é** обувките са ми тѣсни, обувките ме стягат; ~**á specializace** тѣсна специализация; **v užším slova smyslu** в тѣсния смѣсл на дѹмата; **mít ~ý duševní obzor** *пейор.* имам ограничен дѹховен кръгòр; ~**ý okruh přátel** тѣсен кръг приятели; **v ~ém kruhu rodinném** в тѣсен семеен кръг; **užší soutěž** ограничено състѣзание; ~**á spolupráce** тѣсно сътрѹдничество; **být v ~é souvislosti** в тѣсна връзка съм; **být s někým v ~ých stycích** в тѣсни контакти съм с някого; ~**ý film** *филм.* теснокраен филм; ~**ý rozchod kolejí** жс. п. тѣсно междурѣлсие; ~**ý profil** публ.

дефиц♦ **zhuňduch-dmca** някого натѣсно; **octnout se v ~ých** попадна в задѣнена ѱлица, в безизхòдица; **pomoci někomu z ~ých** измѣкна някого от безизхòдица **uzlík, -u/рядко -a** м. умал. вѣзелче: **mízní ~** анат. лимфен вѣзел; **sinusový ~** анат. сѣнусов вѣзел (на сърцето)

uzlin|a, -u жс. *спец.* вѣзел: **mízní ~a** анат. лимфен вѣзел; **nervová ~a** анат. нѣрвен вѣзел, ганглий

uzlob|it se, -ím se св. измѣча се, изнѣрва се от ядòсване: ~**it se s dětmi** изнѣрва се от ядове с деца

uzlovit|ý, -á, -é вѣзлест; кòйто се отнася към вѣзел: ~**é ruce** *прен.* вѣзлести ръце; ~**é tělo** вѣзлесто тѣло

uzlov|ý, -á, -é 1. кòйто се отнася към вѣзел: ~**é písmo** вѣзелно писмò 2. *спец. публ.* вѣзлов: ~**ý bod** *геом.* вѣзлова тòчка; ~**á čára** *физ.* вѣзлова линия; ~**é napětí** *електр.* вѣзलोво напрежение; ~**ý bod vývoje** публ. вѣзлова, кљòчова тòчка в развитието; ~**é problémy** публ. вѣзлови, кљòчови проблемѣ

uznalý, -á, -é признателен, благодарен

uznán|í, -í ср. признание, признаване, признателност: **zasloužit ~í** заслѹжа признание; **dojít ~í** полѹча признание; **vyslovit někomu ~í** изкажа признателност на някого; **vyslovit se o něčem s ~ím** изкажа се за нѣщо с признание; **čestné ~í** пòчетна грамота; **pochvalné ~í** похвална грамота; **podle vlastního ~í** по сòбствено усмотрѣние, по сòбствена прецѣнка; **mít pro někoho, pro něco ~í** признателен съм на някого, на нѣщо; **mít s někým ~í** признателен съм към някого, на някого

uzn|at, -ám св. 1. (со; кого, со за со, čím; –) призная, приѣма (някого, неѹ за неѹ): ~**at svou chybu** призная грѣшката си; ~**at něčí důvody** призная, приѣма нѣчни аргумѣнти; ~**at něčí námítky** приѣма нѣчни вѣзражения; ~**at**

otcovství призна́я ба́щинство; **~at smlouvu za platnou** призна́я до́говор за ва́лиден; **~at nově vzniklý stát de jure** призна́я юри́дически нововъзникнала държа́ва; **~at vládu** призна́я правите́лство; **~at někoho (nemocným)** призна́я, прие́ма ня́кого (за бо́лен); **~at někoho vinným** юри́д. призна́я ня́кого за ви́новен; **~at někoho neschopným** воен. призна́я ня́кого за негòден; **je třeba ~at, ze...** тря́бва да се призна́е, че... **2. (koho, co za co; čím; -)** преце́ня (ня́кого ка́то ня́какъв); наме́ря, сме́тна (ня́кого за ня́какъв, не́що за ня́какво; че ня́кой е ня́какъв): **~at něco za vhodné** сме́тна не́що за удо́бно, за подо́ходящо; **~at něco za správné** сме́тна не́що за пра́вильно; **~at něco za možné** сме́тна не́що за възмо́жно; **~at něco za potřebné** сме́тна не́що за нео́бходимо; **~at něco za dobré** наме́ря не́що за до́брѐ; **udělám, co ~ám za vhodné** ще напра́вя каквòто наме́ря за до́брѐ; **ne~at někoho za hodna slova** не сме́тна ня́кого до́сто́ен за е́днà дýма **3. (co)** оце́ня, призна́я (не́що): **~at něčí zásluhy** оце́ня, призна́я не́чиини за́слуги; **nikdo ne~á, jaká to byla práce!** ни́кой ня́ма да ти призна́е ка́къв тру́д бе́ше това́!

uznáv|at, -ám несв. **1. (co; koho, co za co, čím; -)** призна́вам (не́що; ня́кого, не́що за не́що; -) **2. (koho, co za co, čím; -)** смя́там, намира́м (ня́кого за ня́какъв, не́що за ня́какво; че ня́кой е ня́какъв) **3. (co)** оце́нявам, призна́вам (не́що)

uzoučk|ý, uzounk|ý, по-рядко uzoulink|ý, -á, -é експр. те́сничък

uzpůsob|it, -ím св. книж. **1. (co, по-рядко koho)** устро́й, наглася́, настрòя (не́що, ня́кого) **2. (co, koho k čemu/по-рядко pro co; с инф.)** приго́дя, преустро́й (не́що, ня́кого за не́що)

uzpůsob|ovat, -uji/разг. -uju несв. книж. **1. (co, по-рядко koho)** устро́йвам, наглася́вам, настрòйвам (не́що, ня́кого) **2. (co, koho k čemu/по-рядко pro co; с инф.)** прига́ждам, преустро́йвам (не́що, ня́кого за не́що)

uzrál|ý, -á, -é зрял

uzr|át, -ají/разг. -aju св. **1. обикн. третол. -aje** узрѐе: **ovoce ~álo** пло́довѐте узрѐха **2. обикн. експр. съзрѐа** **3. обикн. третол. -aje** книж. назрѐе, завърши се, затвърди се: **~álo ve mně předsevzetí** у мѐн назрѐа, затвърди се решѐнието; **ta věc ještě ne~ála** ра́ботата о́ще не è назрѐла, не è завършена

uzráv|at, -ám несв. узря́вам, съзря́вам, ста́вам зрял

uzř|ít, -ím св. (co) книж. ви́дя, съзрѐа, зърна, **зрѐе (нар.)** ♦ **~álo** **~álo** на бял свят, родя се

uzurpátor, -a м. книж. узурпа́тор

uzurp|ovat, -uji/разг. -uju несв. и св. книж. (co) узурпи́рам, присвоя́вам/присво́я незако́нно, загра́бвам/загра́бя (не́що): **~ovat moc** загра́бвам/загра́бя, узурпи́рам вла́стта

úzus, úzu м. **1. книж. обича́й, на́вик, тради́ция** **2. език. ўзус**

uzvednout вж. **uzdvihnout**

už I нар. 1. вѐче: ~ je tady то́й е вѐче тýк; **~ bude konec** вѐче свѐршва; **už běžím** вѐче трѐгвам; **~ aby to začalo** да запòчва вѐче; **~ abych tam byl** да мо́жех вѐче да сýм та́м; **~ dávno zemřel** то́й вѐче отда́вна е почи́нал; **~ to mám!** сѐтих се! го́тòво! **~ dost!** стига́ вѐче! **mlč ~!** млтькни вѐче! млтькни на́й-сѐтне! **~ s tím přestaň!** стий-**ся** **~ to nechce (ani) slyšet** вѐче не шѐ и да чу́е за това́; **~ k vám nepřijdu** вѐче ня́ма да до́йда у ва́с; **ten tady ~ nebydlí** то́й вѐче не живѐе тýк; **~ nevím, kde jsem to slyšel** вѐче не по́мня кѐдѐ сýм го чу́л **2. о́ще (в обстоя́тельствени поясне́ния за вре́ме): ~ za dávných časů** о́ще в ста́ри вре́мена; **~ před léty** о́ще преди го́дини **3. и, а, и èто, дали́, макар и, е́двà, щом (в съста́ва на сло́жни съюзи): sotva..., ~... е́двà... и..., щом... и...; sotva jsem na něho pomyslel, ~ byl tady** щòм си по́мислих за не́го и то́й се появи́; **ať ~... či/nebo...** дали́... или́...; **ať ~ tak či onak** та́ка или и́наче; **když ~... tak...** щом... тогàва...; **když ~ to děláš, tak to dělej pořádně** щòм го пра́виш, пра́ви го ка́кто тря́бва; **~ proto, že** макар и са́мо за това́, че...

už II част. вѐче, на́й-сѐтне: to ~ přestává všechno това́ вѐче ми́нава вся́какви гра́ници; **kdy ~ se tě zbavím** кога́ на́й-сѐтне ще се отгърва́ от теб! **tak ~ tomu bývá** та́ка ста́ва (обикно́вено)

úžas, -u м. изумле́ние, сма́йване, сли́сване, уди́вление, учу́дване: **uvádět v ~** сма́йвам, сли́свам; **budit ~** бу́дя уди́вление, сма́йване; **pozorovat s ~em** на́блюда́вам с уди́вление; **ustrnout v ~u/~em** вцепѐня се от учу́дване, глътна си е́зика от уди́вление; **stát v němém ~u** сто́я в ня́мо уди́вление, учу́дване; ня́мам дýми

úžasl|ý, -á, -é изумѐн, сма́ян, сли́сан, уди́вен, учу́ден

úžas|nout, -nu св. уди́вя се, изумя́ се, сма́я се, сли́сам се, учу́дя се

úžasn|ý, -á, -é изуми́телен, порази́телен, сма́йващ, сли́сващ, уди́вителен, учу́дващ: **to je ~á paměť!** уди́вителна па́мет! **to je přece ~é, něco ~ého** изуми́телно! **má ~ou sílu** то́й е изклю́чително си́лен; **to je nej~ější den mého života** това́ е на́й-прекра́сний, на́й-необикно́веният,

най-изключителният ден в моя живот; **~á rychlost** *експр.* поразителна скорост; **~á drzost** *експр.* поразително нахалство; **to je ~ý rozdíl!** *експр.* поразителна разлика! **mám ~ou radost** *експр.* страхотно се радвам

úžeh, -u *м. мед.* слънчев удар; **dostat ~** получаваш слънчев удар; **nebezpečí ~u** опасност от слънчев удар

úžin|a, -y *ж. геогр.* протлив, теснина

užír|at, -ám *несв. 1. (co/čeho)* изяждам на части (нещо), подяждам (от нещо): **myši ~ali obilí** мишки подяждаха зърното **2. (co)** разяждам (нещо): **rez ~al železné obruče** рязка разяждаше железните обръчи **3. (koho – вин.) експр.** разяждам, дразня, мъча (някого): **starosti ho ~ají** грижите го ядат, той се топи от грижи; **závist ho ~á** завист го разяжда; **~at někomu zdraví** подкопавам, съсипвам здравето на някого

užír|at se, -ám se *несв. (čím) експр.* тормозя се, терзая се, мъча се (с нещо): **~at se neúspěchem** терзая се от неуспех; **~at se závistí** изяждам се от завист

užitečně *нар.* полезно

užitečn|ý, -á, -é 1. полъзен: **~á práce** полъзна работа; **v čem Vám mohu být ~ý?** с какво мога да ви бъда полъзен? **spojit příjemné s ~ým** свързва полъзното с приятното **2. спец.** използван, употребен, използвам, приложен, приложим, полъзен: **~ý obsah** употребено съдържание; **~ý výkon** *техн.* приложена мощност; **~é zatížení** *трансп.* полъзен товар

užit|ek, -ku *м.* полза: **nést, dávat, přinášet ~ek** полъзен съм, нося полза; **mít z něčeho ~ek** имам полза от нещо; **obě strany z toho mají ~ek** и двете страни имат полза от това; **není z toho žádný ~ek** от това няма полза; **nemám z toho žádný ~ek** нямам никаква полза от това; **být k ~ku** мога да бъда полъзен; **bez ~ku** без полза; **přineslo to víc škody, než ~ku** това донесе повече вреди, отколкото полза; **hospodářský ~ek** икономически ефект

užít, užiji/разг. užiju *св. 1. (čeho, koho/по-рядко co)* използвам, употребя, приложам (нещо, някого): **~ vhodného materiálu** използвам подходящ материал; **~ nevhodného slova** употребя неподходяща дума; **~ poznatků v praxi** приложам знания в практиката; **~ násilí** използвам насилie, прибегна до насилie; **~ zbraně** използвам, употребя оръжие **2. (čeho, по-рядко разг. koho – вин.)** използвам (нещо, някого), възползвам се (от нещо, от някого): **~ vhodného okamžiku** използвам подходящ момент; **~ svého práva** възползвам се от правото

по това си падаш! на тебе това ти е меракът! **3. (čeho)** наслажда се, порадвам се (на нещо), изживя, прекарам приятно (нещо): **~ koupání** наслажда се на къпане, на плуване; **chce ~ zábavy** иска да се позабавлява; **užil málo radostí** той преживя малко радости; **užil (si) hodně hladu** той много е гладувал **4. u užít si** (–; *co/čeho*) поживя си, отживя си, позабавлявам се; преживя, изживя (нещо приятно): **~ (si) života** поживя си (живота); **nic s ním neužila** не си е поживяла с него; **ta si s ním užije!** *ирон.* горката, има да пати с него! голям зор ще види с него! **5. (koho – род.)** *разг.* наредвам се, порадвам се (на някого, на нещо): **děti tatínka málo užijí** децата не могат много да се порадват на баща си

užít se, обикн. мн. užijeme se *св.* порадваме се един на друг: **o prázdninách se snad užijeme** дано през ваканцията да се порадваме един на друг

užít se, обикн. третол. uží se *несв. 1.* стеснява се, става по-тесен: **údolí se uží** долината се стеснява **2.** свива се, спира, замира: **úžilo se v něm srdce** сърцето му се свиваше; **dech se mu uží** дъхът му спира, замира от страх

užitkovost, -i *ж. земед.* продуктивност, плодородие: **koefficient ~i** коефициент на продуктивност

užitkov|ý, -á, -é 1. полъзен, обработваем, промишлен: **~é rostliny** полъзни растения; растения със стопанско значение; **~á zahrada** плодна градина; **~ý chov dobytka** *сел. стоп.* промишлено отглеждане на едър рогат добитък; **~á zvěř** полъзен дивеч; **~é dříví** *лес.* обработваемо дърво; **~é nerosty** *геол.* полъзни изкопавки; **~á voda** непитейна вода **2.** битов, приложен: **~é sklo** битово, приложно стъкло; **~á keramika** битова, приложна керамика

užitn|ý, -á, -é полъзен, потребителски, битов: **~á hodnota** *икон.* потребителска стойност

užit|ý, -á, -é спец. приложен: **~é vědy** приложни науки; **~á matematika** приложна математика; **~é umění** приложно изкуство; **~á grafika** приложна графика; **~á fotografie** приложна фотография

uživac|í, -í, -í 1. потребителски, потребителен; който се отнася към потребление: **~í právo** *юрид.* потребителско право **2.** който е за пиене, за вътрешно приемане: **~í soda** сода за пиене **užíván|í, -í** *ср. разг.* лекарство за вътрешно приложение

uživatel, -e *м.* потребител, ползвател; човек, който използва, употребява нещо: **~ jazyka** потребител, носител на езика; **~ půdy** ползвател на земя; **~ bytu** обитател, наемател, ползва-

тел на апартамент; ~ *комп.* потребител (на компютър и софтуерни продукти)
užív|at, -ám *несв.* **1.** (*čeho, koho, по-рядко со*) използвам, ползвам, употребявам (*нещо, някого*); прилагам (*нещо*): **~at domácích surovin** използвам местни суровини; **~at výsledků výzkumu v praxi** използвам, прилагам резултати от изследвания в практиката; **~ali ho jako poslíčka** използваха го като разносвач **2.** (*čeho, по-рядко koho – вин.*) използвам (*нещо, някого*), възползвам се (*от нещо, от някого*): **~at svého práva** възползвам се от правото си; **~at příležitosti** използвам случая **3.** (*čeho*) наслаждавам се, радвам се, прекарвам приятно (*нещо*): **~at v klidu své dovolené** радвам се, наслаждавам се спокойно на отпуската си; **~at svobody** наслаждавам се на свободата **4.** и **užív|at si** (–; *со/čeho*) живея си, изживявам, преживявам (*нещо приятно*), наслаждавам се (*на нещо*): **nechtějí pracovat, chtějí jen ~at** не искат да работят, искат само да си живеят; **~at světa** наслаждавам се на света **5.** (*čeho/со*) ползвам, стопанисвам (*нещо*): **~at pole, zahradu** ползвам нива, градина; **osobní ~ání bytu** *юрид.* ползване на квар-

тира за лични нужди; **přenechat nemovitost k dočasnému ~ání** *юрид.* дам недвижим имот за временно ползване **6.** (*со; –*) *разг.* вземам, пия (*лекарство*) вътрешно: **lék k vnitřnímu ~ání** лекарство за вътрешно приложение; **~ejte každou hodinu lžičku sirupu** вземайте на всеки час по една лъжичка сироп
uživ|it, -ím *св.* (*koho – вин.*) изхраня (*някого*): **~it rodinu** изхраня семейството си
uživ|it se, -ím se *св.* изхраня се
úžlabin|a, -y *ж.* теснина, клисура, дефиле
užovk|a, -y *ж.* **1.** *зоол.* смок (*Natrix, Coronella* и др.) **2.** водна змия
užrat, užeru *св.* **1.** (*со/čeho*) изям на части, подям (*нещо*) (*за животни*) **2.** (*koho – вин.*) *експр.* изям (*някого*): **komáři by nás byli užrali** комарите щяха да ни изядат **3.** (*koho, со*) *по-рядко експр.* уморя, убия, изям (*някого, нещо*): **lítost, závist ho užere** мъка, завист ще го умори, ще го изяде
užrat se, užeru se *св. експр.* убия се, съсьипа се, изям се: **~ se žalem** съсьипа се от мъка, от скръб;
užral se dlouhou chvílí той се скапа от скука
užvaněn|ý, -á, -é *разг. експр.* бърбърив: **~ý člověk** дърдорко, бърбърца, плямпало

V

v, V 1. чешкият съгласен звук [v] и буквата v, която го обозначава **2.** [vé] и **vě** *нескл. ср.* название на съгласния звук [v] и на буквата v: **vyslovit v** произнеса v; **napsat malé v, velké V** напиша малко v, главно V **3.** само V V (*римската цифра за 5*) **4.** само V (*сърк. от volt*) V (*сърк. от волт*) **5. V1, V2** [fau ajn, fau svaj] *сърк.* фау едно, фау две (*названия на немски ракети от II. световна война*) **6. v.** (*сърк. от viz*) *вж.* (*сърк. от виж*)
v (ve) (вариант **ve** пред думи с **v-, f-** или група трудно произносими съгласни) *предлог I.* с местен **1.** в/във (*след гл. за състояние и след същ. за локализация на неподвижен обект във вътрешността на друг обект*): **byli jsme v hotelu** бяхме в хотел; **šaty visely ve skříni** роклята беше окачена, висеше в гардероба; **voda v potoce je ledová** водата в потока е ледена **2.** в/във, из (*след разнопосочни гл. за движение, след гл. за действие, след отгл. същ. за локализация на движение или действие във вътрешността на обект*): **kroužit ve vesmíru** обикалям в космоса; кръжа из космоса; **procházet se ve městě** разхождам се из града; **hledat štěstí v rodině** търся щастие

в семейството; търся семейно щастие; **pracovat v obchodě** работя в магазин; **práce v obchodě** работа в магазин **3.** през, *безпредложно* (*за по-продължителни от денонощия интервали от време*): **ve dne** през деня; дънем; **v noci** през нощта; нощем; **v lednu** през януари; *разг.* януари месец; **v zimě** през зимата; зиме; **v tomto roce** (през) тази година; **v minulém století** (през) миналия век **4.** в/във, на; *безпредложно* (*за начин*): **žijí v lásce** живеят в любов; **žít v duševní pohodě** живея в душевен мир; **stát v pozoru** стоя мирно; **prodej ve velkém** продажба на едро **5.** *безпредложно* (*за количество*): **žít ve dvou a)** живеем двамата **б)** живеем (само) двамата; **hrát karty ve třech** играем карти трима; играем карти на три ръце **6.** в/във, с/със (*за средство*): **platit ve valutě, v dolarech, v drobných** плащам във валута, в долари; плащам с валута, с долари, с дребни пари; **jet v marin-gotce, ve vlaku** пътувам във фургон, във влак; пътувам с фургон, с влак **7.** по, в/във; по отношение на (*за гледна точка*): **odborník ve fyzice** специалист по физика; **dělat pokroky v matematice** имам напредък по математика;